

**UDRUGA ZA INICIJATIVE U SOCIJALNOJ POLITICI
SOCIJALNO VIJEĆE GRADA ZAGREBA
Jurišićeva 19, Zagreb**

**SOCIJALNA SLIKA GRADA
ZAGREBA 2009.**

Zagreb, prosinac 2010.

PREDGOVOR

Socijalno vijeće Grada Zagreba osnovano je 2004. godine pri Udruzi za inicijative u socijalnoj politici, uz financijsku potporu Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Osnivanje Socijalnog vijeća Grada Zagreba ima za cilj uspostavu kontinuiranog sustava praćenja socijalnog sektora u Gradu Zagrebu, posebice ranjivih socijalnih skupina. Praćenje socijalne situacije te planiranje socijalnih intervencija provodi se kroz proces otvorene koordinacije među dionicima društvenog života u Gradu Zagrebu. Socijalno vijeće stoga potiče te stvara preduvjete za učinkovito i pravovremeno planiranje, kao i implementiranje socijalnih intervencija, čime se izravno pridonosi unapređenju kvalitete života građana Grada Zagreba. Jedna je od osnovnih aktivnosti Socijalnog vijeća kontinuirani rad na izradi godišnje socijalne slike Grada Zagreba.

Praksa izrade godišnje socijalne slike pri Socijalnom vijeću Grada Zagreba započinje 2004. godine. U samim je počecima socijalna slika davala pregled osnovnih socio-demografskih i ekonomskih pokazatelja, čiji se opseg iz godine u godinu povećavao. Također, sa socijalnom slikom za 2006. godinu započela je i praksa izrade socijalne slike u dva dijela, gdje bi prvi dio sadržavao pregled socio-demografskih i ekonomskih pokazatelja, a u drugom bi se dijelu iznosili podaci nekih dodatnih istraživanja (npr. kvalitete života, rasprava u fokusnim skupinama sa stručnim radnicima Centra za socijalnu skrb Zagreb te predstavnicima organizacija civilnog društva). Ova, šesta po redu, socijalna slika sadrži:

- prezentaciju osnovnih socio-demografskih i ekonomskih pokazatelja, kako na razini Grada Zagreba, tako i na nacionalnoj razini: stanovništvo (broj i osnovna obilježja stanovništva, migracije, nacionalne manjine i dr.); kućanstva i obitelji (osnovna obilježja, sklopljeni i razvedeni brakovi, nasilje u obitelji i dr.); stambeni standard (osnovna obilježja, novoizgrađeni stanovi); odgoj i obrazovanje; zaposlenost i nezaposlenost; ekonomski pokazatelji; zdravstvena zaštita (uzroci smrtnosti, osobe liječene zbog zlouporabe droga i dr.); socijalna zaštita (ustanove socijalne skrbi, prava iz sustava socijalne skrbi, prava iz nadležnosti mirovinskog sustava i dr.); sufinanciranje projekata i programa udruga,
- komparativni pregled osnovnih socio-demografskih obilježja Grada Zagreba te europskih gradova u regiji;
- analizu rasprava u fokusnoj skupini s institucijama te organizacijama civilnog društva na području Grada Zagreba radi dobivanja detaljnijeg uvida u problematiku te sustav skrbi i zaštite žrtava nasilja u obitelji.

U izradi Socijalne slike za 2009. godinu sudjelovali su Katarina Arić i Jelena Ogresta (na dijelu socijalne slike koji obuhvaća socio-demografske i ekonomske pokazatelje) te Anita Džombić i Zdenka Pantić (u dijelu socijalne slike koji obuhvaća raspravu u fokusnoj skupini). Redaktura teksta Socijalne slike za 2009. godinu provedena je od strane Ivane Dobrotić.

POPIS SKRAĆENICA

APN	Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama
ARS	Anketa o radnoj snazi
BDP	Bruto domaći proizvod
CZSS	Centar za socijalnu skrb
DZS	Državni zavod za statistiku
EU	Europska unija
Eurostat	Statistički ured Europske unije
EV	Europsko vijeće
HZJZ	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
MZSS	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
RH	Republika Hrvatska
UNDP	Program Ujedinjenih naroda za razvoj
ZG STAT	Službena statistika Grada Zagreba

SADRŽAJ

1.	UVOD.....	5
2.	SOCIJALNI INDIKATORI.....	7
3.	OSNOVNE INFORMACIJE O GRADU ZAGREBU.....	8
4.	SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA.....	9
4.1.	Stanovništvo.....	9
4.1.1.	Broj i osnovna obilježja stanovništva.....	9
4.1.2.	Prirodno kretanje stanovništva.....	12
4.1.3.	Obrazovna struktura stanovništva.....	16
4.1.4.	Migracije.....	19
4.1.5.	Nacionalne manjine.....	21
4.2.	Kućanstva i obitelj.....	23
4.2.1.	Osnovna obilježja kućanstava i obitelji.....	23
4.2.2.	Sklopljeni i razvedeni brakovi.....	25
4.2.3.	Prekidi trudnoće.....	27
4.2.4.	Nasilje u obitelji.....	28
4.2.5.	Osobna potrošnja i primanja kućanstava.....	30
4.3.	Stambeni standard.....	32
4.3.1.	Osnovna obilježja stambenih prostora.....	32
4.3.2.	Novoizgrađeni stanovi.....	35
4.4.	Odgaj i obrazovanje.....	39
4.5.	Zaposlenost i nezaposlenost.....	43
4.5.1.	Zaposlenost.....	43
4.5.2.	Nezaposlenost.....	45
4.6.	Ekonomski pokazatelji.....	49
4.7.	Zdravstvena zaštita.....	53
4.7.1.	Uzroci smrtnosti.....	53
4.7.2.	Osobe liječene zbog zlouporabe droga.....	54
4.7.3.	Osobe s invaliditetom.....	56
4.7.4.	Samoprocjena zdravlja i dostupnost zdravstvenih usluga.....	57
4.8.	Socijalna zaštita.....	58
4.8.1.	Ustanove socijalne skrbi.....	58
4.8.2.	Prava iz sustava socijalne skrbi.....	58
4.8.3.	Prava iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.....	69
4.9.	Sufinanciranje projekata i programa udruga.....	71
5.	KOMPARATIVNI PRIKAZ INDIKATORA.....	74
6.	REZULTATI FOKUSNIH SKUPINA.....	81
6.1.1.	Obilježja korisnika i problema.....	81
6.1.2.	Problemi te potrebe žrtava obiteljskog nasilja.....	82
6.1.3.	Iskustva i poteškoće u radu.....	83
6.1.4.	Suradnja institucija i organizacija civilnog društva na području Grada Zagreba pri pružanju pomoći i zaštite žrtvama obiteljskog nasilja.....	84
6.1.5.	Potrebna poboljšanja.....	85
7.	ZAKLJUČNE NAPOMENE.....	87
	LITERATURA I IZVORI.....	91
	PRILOG I.: Pregled socijalnih indikatora za izradu socijalne slike Grada Zagreba.....	100

1. UVOD

Socijalna slika određenog područja jedan je od ključnih pokazatelja društvenog razvoja. Ona govori o kvaliteti života građana u cjelini, osobito njegovim najranjivijim dijelovima. No, osim što pruža podatke o tome u kojoj je mjeri društvo razvijeno, socijalna je slika nezamjenjiva osnovica svih socijalnih intervencija. O tome danas najbolje svjedoče iskustva Vijeća Europe i Europske unije.

Vijeće Europe snažno promiče ideju socijalne kohezije. Socijalna je kohezija, kako je definira Vijeće Europe, «sposobnost društva da osigura dugoročno blagostanje svih svojih članova, uključujući pravičan pristup dostupnim resursima i poštivanje ljudskog dostojanstva, a vodeći računa o različitostima, osobnoj i kolektivnoj autonomiji te odgovornoj participaciji» (CoE, 2005.:23). Premda vrlo općenita, ova definicija ističe važnost zajedničkih društvenih vrijednosti, jednakih mogućnosti, osjećaja nade, povjerenja i reciprociteta među članovima društva. U tom pogledu Vijeće Europe danas snažno reafirmira svoju staru ideju bitne povezanosti ljudskih i socijalnih prava, odnosno povezanost Konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (1950.) s Europskom socijalnom poveljom (1961.), uključujući njezine izmjene i dopune, odnosno Revidiranom socijalnom poveljom (1996.) (Zrinščak, 2006.). No, kako bi ta povezanost u suvremenom društvu zaista došla do izražaja, Vijeće Europe inzistira na definiranju i kontinuiranom praćenju indikatora socijalne kohezije. Kao članica Vijeća Europe i Hrvatska ih je obvezna primjenjivati i analizirati.

Europska unija veliku pozornost posvećuje borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti budući da je koordinacija na tom području na europskoj razini predviđena Amsterdamskim ugovorom (stupio na snagu 1. svibnja 1999.). Na zasjedanju EV-a u Lisabonu 2000. godine uvedena je praksa praćenja i promocije politika zemalja članica s ciljem uzajamnog učenja. Kako bi to bilo moguće dogovoren je set zajedničkih indikatora koje je potrebno pratiti, a da bi se mogle usporediti prakse zemalja članica te pratiti napredak ka zajedničkim ciljevima. Lista je zajedničkih indikatora vrlo opsežna te su oni podijeljeni u četiri osnovne skupine: glavni indikatori (*overarching indicators*), indikatori socijalnog uključivanja (*Social Inclusion indicators*), indikatori na području mirovinskog sustava (*Pensions indicators*) i indikatori na području zdravstvenog sustava i sustava dugotrajne skrbi (*Health and Long Term Care indicators*). Unutar su svake skupine indikatori podijeljeni po ciljevima, na primarne i sekundarne indikatore te kontekstualne indikatore¹.

Iako se u većini razvijenih europskih zemalja kretanje siromaštva sustavno prati više od stoljeća, praćenje je siromaštva u Hrvatskoj počelo mnogo kasnije. Naime, prvo je nacionalno istraživanje siromaštva provedeno u kasnim devedesetima (Matković i sur., 2007.). Nakon prvog istraživanja provedenog 1998. godine pojavio se određeni diskontinuitet u istraživanjima siromaštva, iako je Državni zavod za statistiku prikupljao podatke o potrošnji i prihodima kućanstva. Tako su standardizirani pokazatelji siromaštva objavljeni tek početkom 2004. godine (za 2001. i 2002. godinu) (Šućur, 2006.). U tom pogledu valja istaći izradu Memoranduma o socijalnom uključivanju na kojem su

¹ Više o indikatorima na mrežnim stranicama Europske komisije:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_and_social_policy_indicators/omc_social_inclusion_and_social_protection.

tijekom 2006. godine zajednički radili Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Europska komisija, a koji je potpisan od strane Europske komisije i Vlade RH u ožujku 2007. godine (Vlada RH, 2007.). Od tada su podnesena dva izvješća o provedbi mjera predviđenih Memorandumom te njegovim provedbenim planom, kao i dvije ocjene Europske komisije. Tako Memorandumim postaje obrazac analize socijalne situacije te definiranja prioriteta socijalne akcije.

Iskustva govore da je socijalna slika nužan preduvjet za socijalnu intervenciju. Naime, s društvenim promjenama mijenjaju se i socijalne prilike, a kako bi se točno znalo koje su društvene grupe socijalno najugroženije i kakva im je pomoć potrebna, treba temeljito analizirati socijalne prilike određenog područja. Tek se na temelju takve slike mogu donositi mjere socijalne politike te odlučivati o namjeni socijalnog proračuna grada, sufinanciranju programa udruga i sl.

2. SOCIJALNI INDIKATORI

Ova socijalna slika Grada Zagreba nastavak je prethodno izrađenih slika i predstavlja nastavak napora prema sustavnoj izradi godišnjih socijalnih slika. Ona polazi od prethodno naznačenih iskustava Vijeća Europe i Europske unije te dosadašnjih hrvatskih iskustava: rada na socijalnoj slici dijela gradova, uobličeni prijedloga u okviru «Reforme sustava socijalne skrbi» te iskustva rada na Memorandumu o socijalnom uključivanju.

Socijalni indikatori korišteni za izradu ove socijalne slike podijeljeni su u devet područja: stanovništvo, kućanstva i obitelj, stambeni standard, odgoj i obrazovanje, zaposlenost i nezaposlenost, ekonomski pokazatelji, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita i socijalne nejednakosti. Oni su, kada je to bilo moguće, uz apsolutne brojke, izraženi prema međunarodno usporedivim pokazateljima: postotak, stopa, udjel i sl. U svrhu komparacije, prikazani su i pokazatelji za Hrvatsku.

Većina socijalnih indikatora temelji se na podacima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova iz 2001. godine. On je proveden na temelju Zakona o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2001. (NN, br. 22/01). Popis se stanovništva, prema međunarodnim preporukama, provodi svakih deset godina i predstavlja proces prikupljanja, obrade i objavljivanja demografskih, ekonomskih, obrazovnih i socijalnih podataka koji se odnose na cijelu populaciju zemlje u određeno vrijeme. Za provođenje Popisa 2001. bile su bitne zajedničke Preporuke Ekonomske komisije UN-a za Europu i Statističkog ureda Europske unije Eurostata. Ukupno (uobičajeno) stanovništvo Zagreba, prema Popisu 2001., čine sve osobe koje imaju prebivalište u gradu i nisu odsutne iz njega godinu i više, kao i osobe koje nemaju prebivalište, ali borave na području grada neprekidno godinu dana i više.

Velik se dio podataka bazira i na stvarnim te procijenjenim podacima za 2009. godinu, odnosno kod pokazatelja za koje još uvijek ne postoje podaci za 2009. godinu koriste se podaci za 2008. odnosno 2007. godinu. Podaci su preuzeti iz priopćenja i izvješća različitih državnih tijela ovisno o području nadležnosti (HZZ-a, MZSS-a, DZS-a, HZMO-a, HZJZ-a, Ureda za ljudska prava Vlade RH) te Odjela za statistiku i drugih nadležnih ureda Grada Zagreba².

² Zahvaljujemo navedenim tijelima/institucijama na ustupljenim podacima.

3. OSNOVNE INFORMACIJE O GRADU ZAGREBU

Grad Zagreb je jedinica lokalne samouprave koja ujedno ima položaj i jedinice područne (regionalne) samouprave. U okviru tih ovlasti Grad Zagreb odlučuje o potrebama i interesima građana od lokalnog značenja. Grad Zagreb izvršava ovlasti i obveze koje proizlaze iz njegova samoupravnog djelovanja preko tijela Grada Zagreba, tijela mjesne samouprave, gradskih upravnih tijela i javnih službi, a na dobrobit svojih građana.

U Zagrebu je ustrojeno 70 naselja, raspoređenih u 17 gradskih četvrti. Grad se prostire na površini 641,33 km², a njegov je geografski položaj prikazan prema opservatoriju na Griču, 15°59' istočne dužine i 45°49' sjeverne širine.

Slika 3.1: Gradske četvrti Grada Zagreb

Izvor: Grad Zagreb (2010.a)

4. SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA

4.1. Stanovništvo

4.1.1. Broj i osnovna obilježja stanovništva

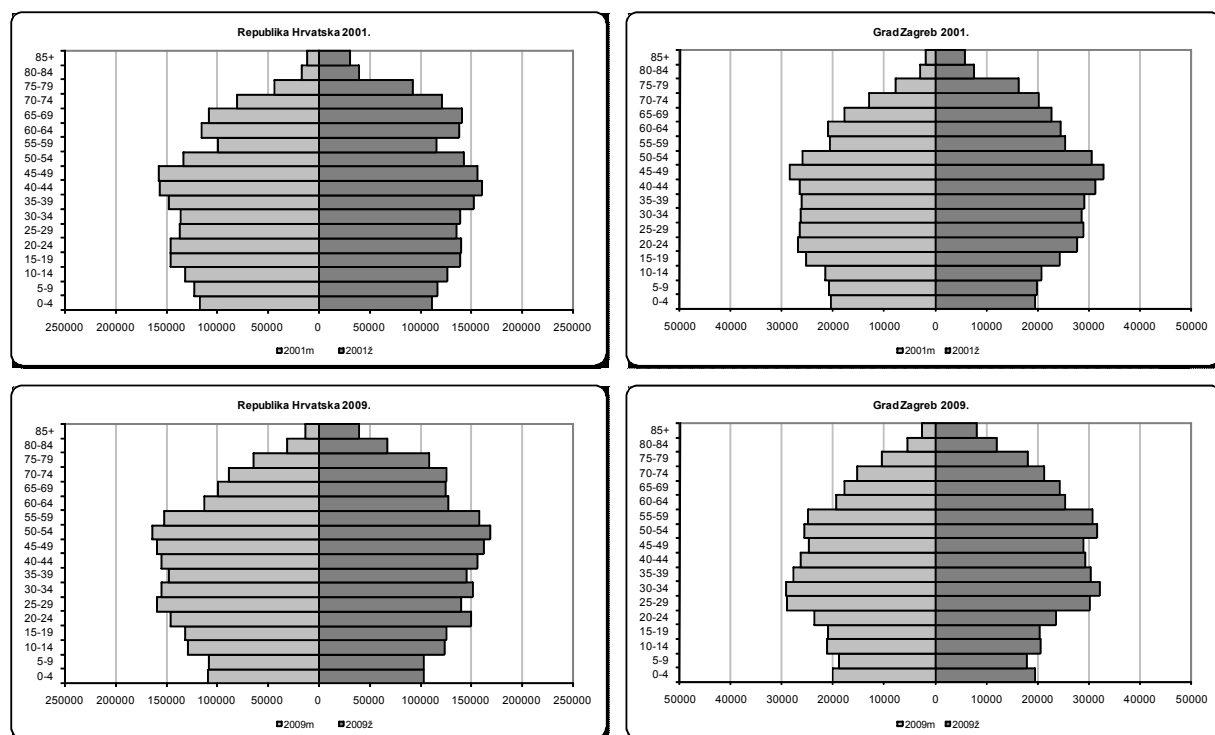
Tablica 4.1: Broj i osnovna obilježja stanovništva – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%/stopa	Apsolutno	%/stopa
Ukupan broj stanovnika (2001.)	779 145	100	4 437 460	100
- ukupan broj stanovnika (2009.)*	790 298	+1,43	4 429 078	-0,18
Spolna struktura (2001.)				
- žene	415 153	53,3	2 301 560	51,9
- muškarci	363 992	46,7	2 135 900	48,1
Spolna struktura (2009.)*				
- žene	423 097	53,5	2 292 847	51,8
- muškarci	367 201	46,5	2 136 231	48,2
Dobna struktura (2001.)				
- 0 – 14	122 963	15,8	754 634	17,0
- 15 – 24	104 034	13,4	604 237	13,6
- 25 – 64	432 947	55,6	2 365 744	53,3
- 65+	115 980	14,9	693 540	15,6
- nepoznato	3 221	0,4	19 305	0,4
Dobna struktura (2009.)*				
- 0 – 14	118 014	15,0	675 268	15,2
- 15 – 24	88 468	11,2	543 302	12,3
- 25 – 64	445 510	56,4	2 428 166	54,9
- 65+	135 132	17,0	763 149	17,2
- nepoznato	3 174	0,4	19 193	0,4
Prosječna starost (2001.)				
- ukupno	-	39,7	-	39,3
- žene	-	41,3	-	41,0
- muškarci	-	37,8	-	37,5
Indeks starenja (2001.)				
- ukupno	-	93,7	-	90,7
- žene	-	114,7	-	110,8
- muškarci	-	73,7	-	71,6
Koeficijent starosti (2001.)				
- ukupno	-	20,8	-	21,6
- žene	-	23,3	-	24,9
- muškarci	-	18	-	18,1
Stanovništvo prema aktivnosti (2001.)				
- aktivno	356 186	45,7	1 952 619	44,0
- s osobnim prihodima	208 833	26,8	1 147 554	25,9
- uzdržavano stanovništvo	214 126	27,5	1 337 287	30,1

*procjena stanovništva sredinom 2009. godine

Izvor: DZS (2003.), DZS (2007.a), DZS (2007.b), DZS (2008.a), DZS (2010.a), DZS (2010.b), ZG STAT (2004.), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2007.b)

Slika 4.1: Dobna struktura stanovništva 2001. i 2009. – Grad Zagreb i Hrvatska

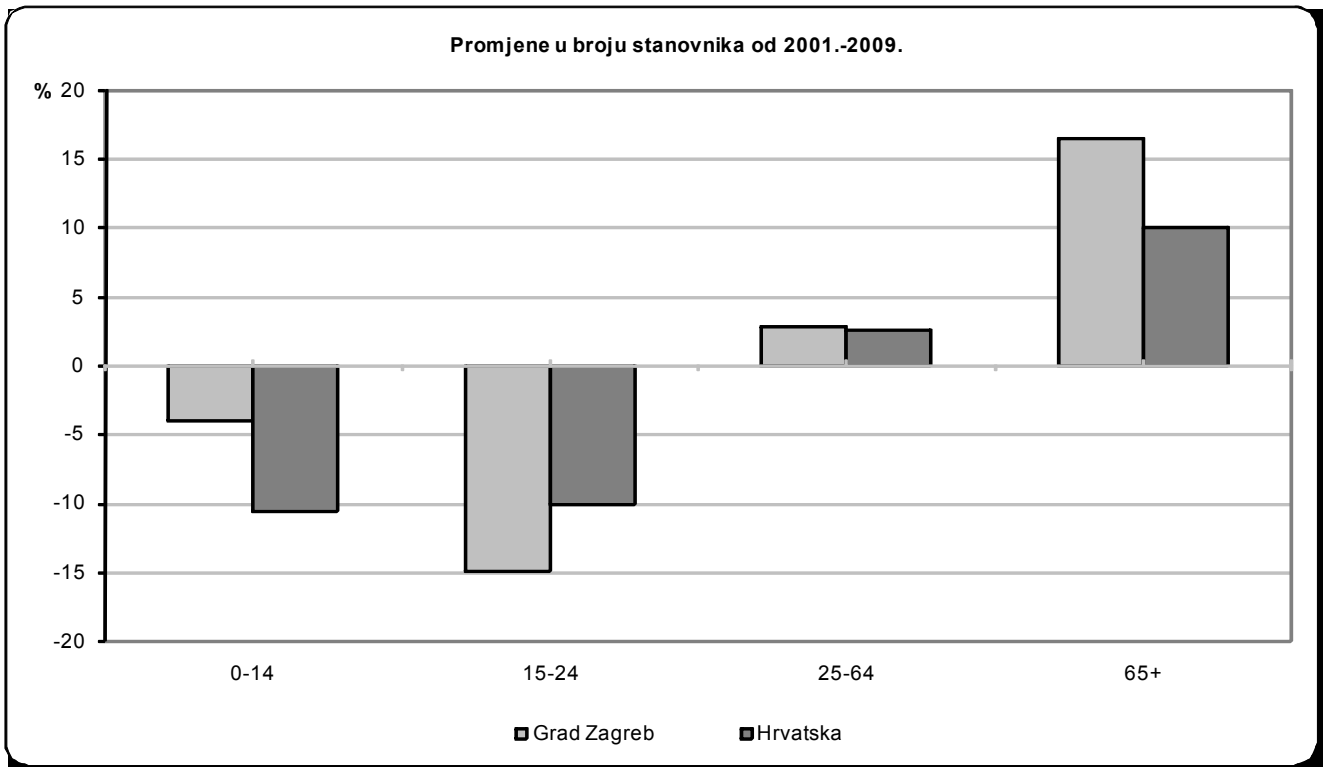
Izvor: DZS (2008.a), DZS (2010.a).

Kako pokazuju podaci o stanovništvu (tablica 4.1), Grad Zagreb se u strukturnim karakteristikama bitno ne razlikuje od prosjeka Hrvatske. U Gradu Zagrebu, kao i u Hrvatskoj, najviše su primjetni procesi starenja stanovništva. Prema procjeni DZS-a (DZS, 2010.a) udio se osoba starijih od 65 godina u sveukupnom stanovništvu Grada znatno povećao u odnosu na 2001. godinu te je 2009. godine iznosio 17% (u odnosu na 14,9% 2001. godine), uz istovremeni pad udjela mlađeg stanovništva (slike 4.1 i 4.2). Neke projekcije (Mrđen, 2005.) govore o tome da bi u Hrvatskoj 2031. godine moglo biti između 21,8% i 25,4% starijeg stanovništva.

U Hrvatskoj postoje vidljive međužupanijske razlike pri čemu s najvišim udjelom starijeg stanovništva negativno prednjači Ličko-senjska županija. Udio je stanovništva starog 65 i više godina u ukupnom stanovništvu Ličko-senjske županije čak 22,9%. S druge strane nalazimo Zagrebačku i Međimursku županija s oko 15% starijeg stanovništva³ (DZS, 2009.i). Grad Zagreb u tom pogledu, usporedimo li ga s drugim županijama, zauzima središnju poziciju. Nadalje, Grad Zagreb je još uvijek jedna od sedam županija u Hrvatskoj koja od zadnjeg popisa stanovništva pa do danas, iako neznatan (+1,43%), bilježi porast stanovništva (slika 4.3.).

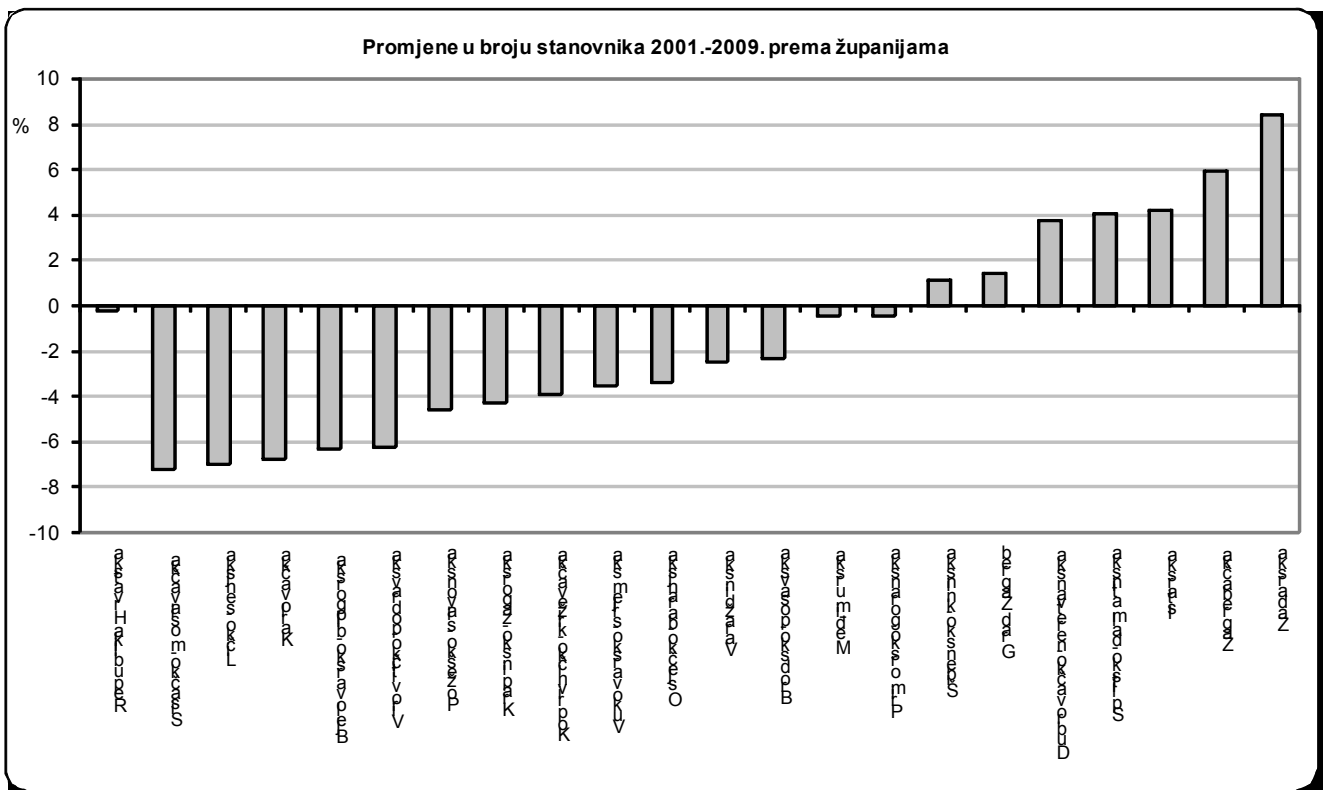
³ U Međimurskoj je županiji udio stanovništva starijeg od 65 godina 15,0%, a u Zagrebačkoj 15,1% (DZS, 2010.a).

Slika 4.2: Promjene broja stanovnika 2001.-2009. – Grad Zagreb i Hrvatska

Izvor: DZS (2008.a), DZS (2010.a)

Slika 4.3: Promjene broja stanovnika 2001.-2009. prema županijama

Izvor: DZS (2008.a), DZS (2010.a)

Grad Zagreb, kao i cjelokupnu Hrvatsku, karakterizira nesrazmjer između broja muškaraca i žena. Grad Zagreb se, od ostalih županija, ističe po najvećem udjelu žena u ukupnom stanovništvu. Taj se nerazmjer naročito povećava nakon 75. godine života (DZS, 2010.a), posljedica čega je i nesrazmjer u prosječnoj starosti stanovništva i indeksu starenja (tablica 4.1).

Gledano po gradskim četvrtima tendencija je starenja naročito izražena u četvrtima Donji Grad i Gornji Grad–Medveščak, naročito žena. Naime, prema zadnjim raspoloživim podacima iz popisa stanovništva indeks je starenja u četvrti Donji Grad 2001. godine iznosio 168,8 (226,7 za žene), a u četvrti Medveščak 146,3 (182,6 za žene). Dodatno, koeficijent je starosti iznosio 28,4 u četvrti Donji Grad te 27,2 u četvrti Gornji Grad-Medveščak. Pozitivno odskače četvrt Stenjevec s indeksom starenja 50,7 te koeficijentom starosti 13,2, a slijede je četvrti Sesvete⁴ i Donja Dubrava⁵.

4.1.2. Prirodno kretanje stanovništva

Iako su i za Grad Zagreb, kao i za Hrvatsku karakteristični i drugi negativni procesi, primjerice negativan prirodni prirast stanovništva te nizak vitalni indeks stanovništva, situacija je u Gradu Zagrebu unatrag nekoliko godina postala nešto povoljnijom. Naime, dok je stopa negativnog prirodnog prirasta u Gradu Zagrebu ipak bila konstantno nešto niža nego li u Hrvatskoj, nakon pada unutar zadnjih nekoliko godina 2009. godine bilježi vrlo blagi rast, što znači da broj umrlih ne nadmašuje broj živorođene djece (tablica 4.2).

Tablica 4.2: Prirodno kretanje stanovništva 2001.-2009. – Grad Zagreb i Hrvatska

	Stope								
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Grad Zagreb									
- živorodeni (na 1 000 stanovnika)	9,0	9,0	9,1	9,1	9,7	9,6	10,0	10,6	11,1
- mrtvorodeni (na 1 000 živorođenih)	3,6	4,3	4,5	4,7	4,9	4,2	2,8	3,8	3,8
- umrli (na 1 000 stanovnika)	10,3	10,5	10,7	10,1	10,8	10,5	11,0	10,6	10,7
- prirodni prirast (na 1 000 stanovnika)	-1,3	-1,5	-1,6	-1,0	-1,1	-0,8	-1,0	0,0	0,4
- umrla dojenčad (na 1 000 živorođenih)	8,4	5,1	7,3	7,1	4,9	4,9	5,8	5,2	7,4
- vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)	87,2	86,0	85,1	90,7	89,8	92,1	91,5	100,3	103,8
Hrvatska									
- živorodeni (na 1 000 stanovnika)	9,2	9,0	8,9	9,1	9,6	9,3	9,4	9,9	10,1
- mrtvorodeni (na 1 000 živorođenih)*	4,4	4,7	4,5	4,4	4,4	4,4	3,8	4,0	3,8
- umrli (na 1 000 stanovnika)	11,2	11,4	11,8	11,2	11,7	11,3	11,8	11,8	11,8
- prirodni prirast (na 1 000 stanovnika)	-1,9**	-2,4	-2,9	-2,1	-2,1	-2,0	-2,4	-1,9	-1,8**
- umrla dojenčad (na 1 000 živorođenih)	7,7	7,0	6,3	6,1	5,7	5,2	5,6	4,5	5,3*
- vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)	82,7	79,3	75,5	81,0	82,0	82,3	80,0	83,9	85,0

*izračun autora

**stopa prirodnog prirasta nije jednaka razlici stope živorođenih i umrlih zbog zaokruživanja podataka.

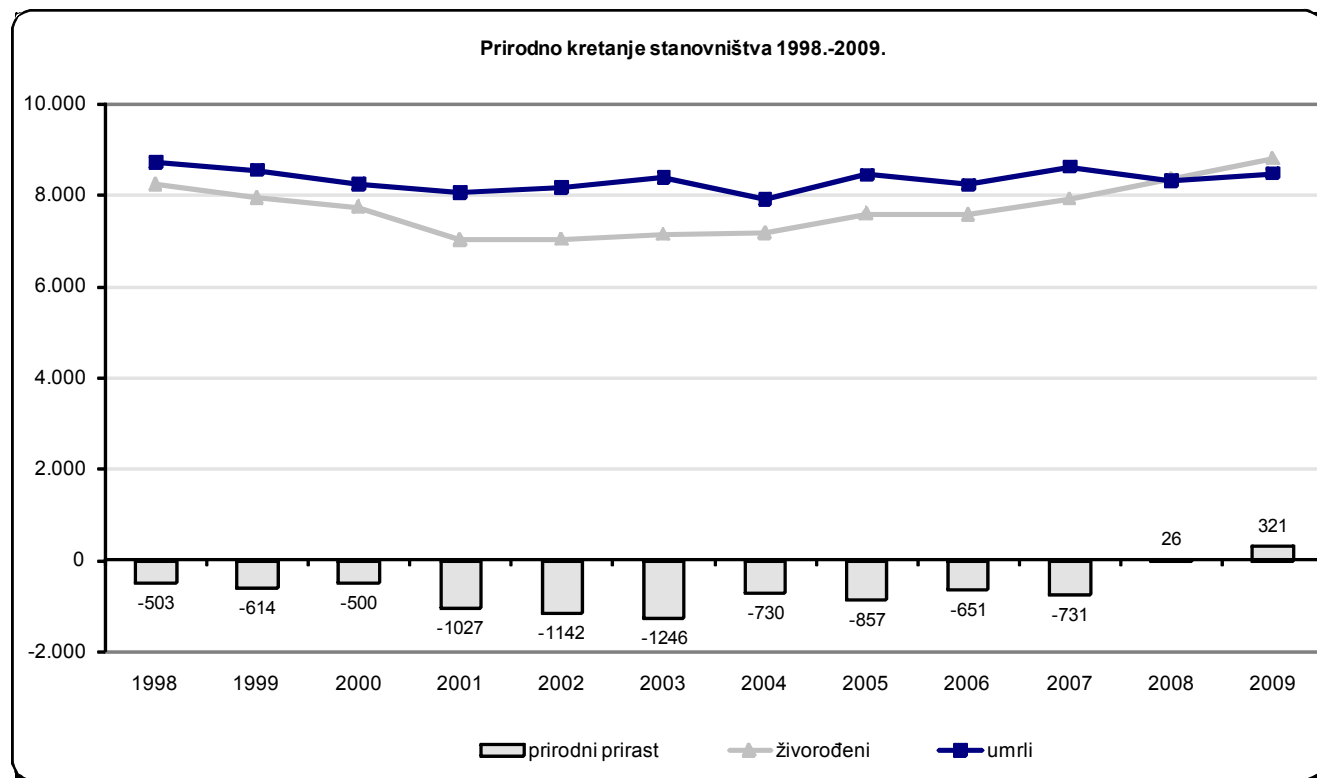
Izvor: DZS (2007.a), DZS (2008.b), DZS (2009.c), DZS (2010.b), DZS (2010.c), ZG STAT (2008.c), ZG STAT (2008.d), ZG STAT (2009.d); ZG STAT (2010.c)

⁴ Indeks starenja 60,3 te koeficijent starosti 16 (DZS, 2008.a).

⁵ Indeks starenja 62,6 te koeficijent starosti 16,8 (DZS, 2008.a).

Dok se 2007. godine Grad Zagreb ubrajao u četiri županije s najnižim prirodnim prirastom, ta se situacija znatno promijenila te Grad Zagreb 2009. godine ulazi u skupinu od svega četiri županije s pozitivnim prirodnim prirastom. Uz Grad Zagreb (321) pozitivni prirodni prirast bilježe i Splitsko-dalmatinska (251), Dubrovačko-neretvanska (142) te Međimurska županija (45) (DZS, 2008.b, 2009.c, 2010.c; ZG STAT, 2010.a).

Slika 4.4: Prirodno kretanje stanovništva u Gradu Zagrebu 1998.-2009.

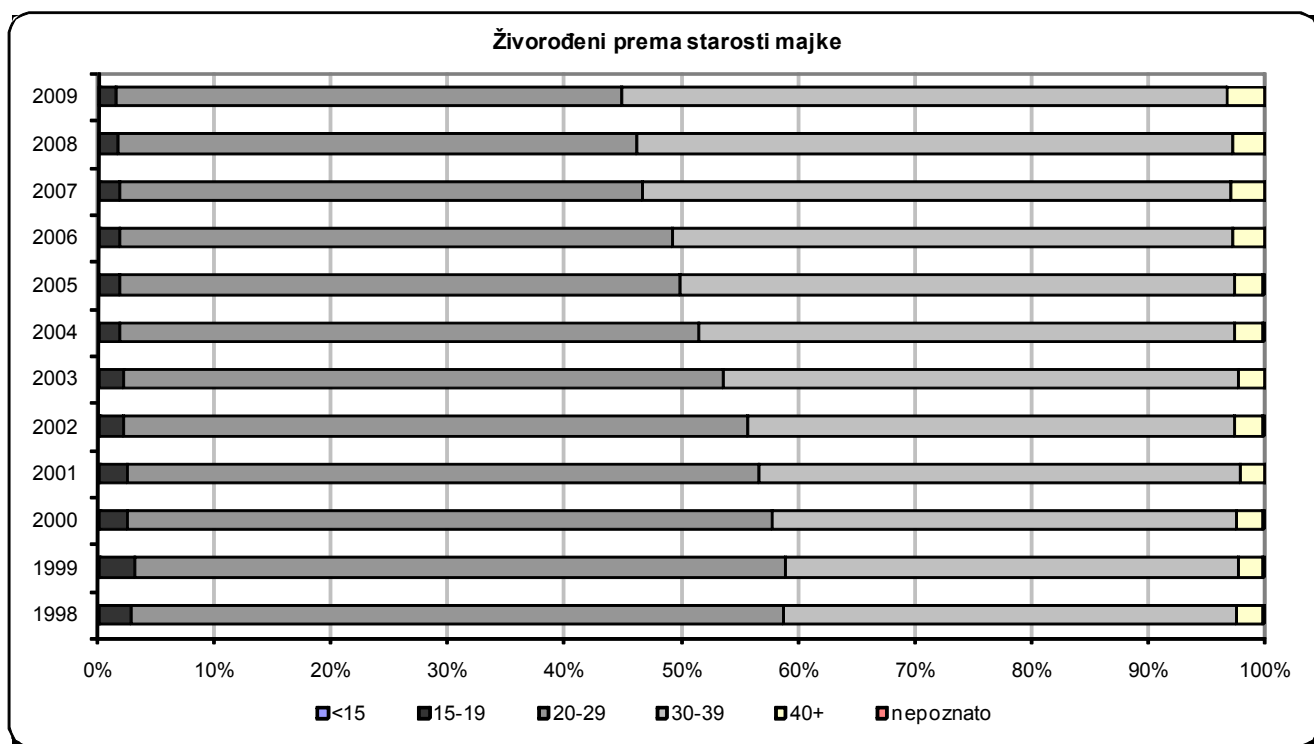

Izvor: ZG STAT (2006.b), ZG STAT (2007.b), ZG STAT (2008.c), ZG STAT (2008.d), ZG STAT (2009.d), ZG STAT (2010.a)

Gledamo li broj živorođene djece prema starosti majke možemo vidjeti da žene rađaju sve kasnije. Naime, slika 4.5 pokazuje kako najviše djece u novije doba rađaju žene u dobi između 30 i 39 godina, dok je ranije to češće bio slučaj u dobi između 20 i 29 godina. Prosječna je dob majke prilikom rođenja prvog djeteta u Gradu Zagrebu 28,8 godina, dvije godine viša nego li u Hrvatskoj⁶.

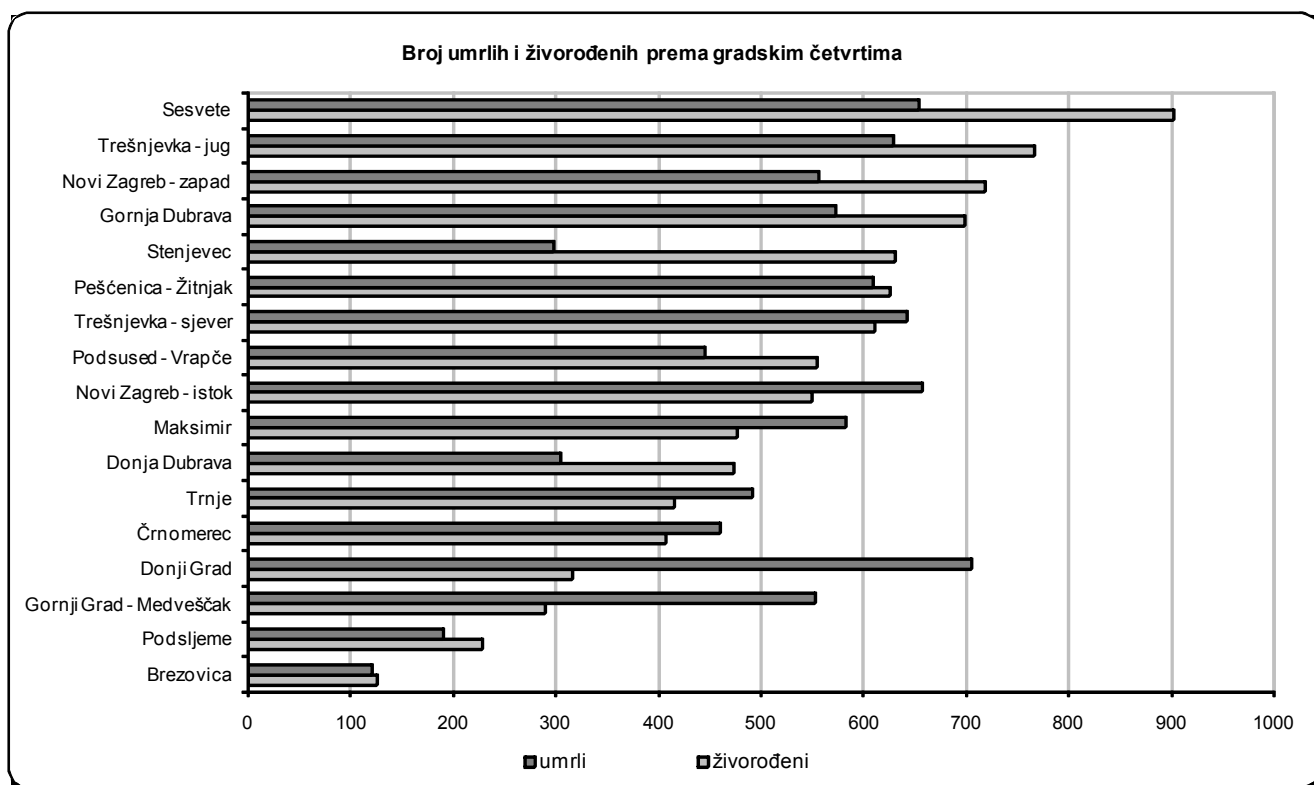
⁶ Podatak Državnog zavoda za statistiku.

Slika 4.5: Živorodeni prema starosti majke u Gradu Zagrebu 1998.-2009.

Izvor: ZG STAT (2008.c), ZG STAT (2009.h), ZG STAT (2010.b)

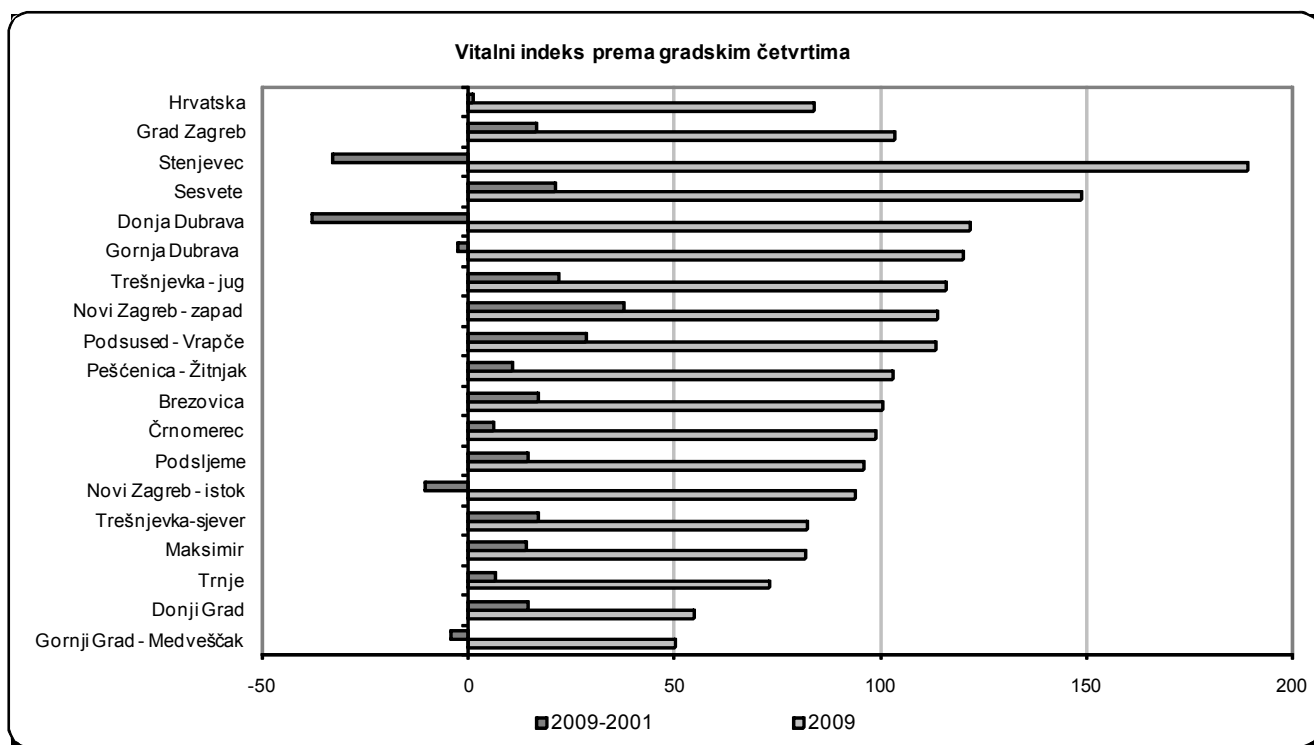
Slika 4.6: Živorodeni i umrli prema gradskim četvrtima 2009.

Izvor: ZG STAT (2010.a)

Na slici 4.6 vidimo da deset gradskih četvrti bilježi pozitivan prirodni prirast, dok u ostalima više stanovnika umire nego li se rađa. Posebice iskaču gradske četvrti Donji Grad i Gornji Grad - Medveščak s najnegativnijim prirodnim prirastom⁷, što možemo povezati s činjenicom da u tim dijelovima grada živi znatno starije stanovništvo. Gradske četvrti s najvišim prirodnim prirastom su Sesvete i Stenjevec⁸.

Slika 4.7: Vitalni indeks prema gradskim četvrtima (2009., razlika između 2009. i 2001.)

Izvor: DZS (2008.d), DZS (2008.l), DZS (2009.c), DZS (2010.c); ZGSTAT (2006.b), ZGSTAT (2007.b), ZG STAT (2009.d), ZG STAT (2010.a)

Dok je unazad osam godina vitalni indeks⁹ u Gradu Zagrebu, kao i u Hrvatskoj bio nizak, 2008. godine on po prvi puta prelazi granicu od 100, što znači da po prvi puta unazad desetak godina broj umrlih nije nadmašio broj živorođene djece. Isti se trend nastavlja i 2009. godine te vitalni indeks iznosi 103,8. Pogledamo li razliku između vitalnog indeksa 2009. i 2001. godine vidimo da je on u Gradu Zagrebu porastao znatnije nego li što je to bio slučaj na razini Hrvatske. Ipak, gledano po gradskim četvrtima značajniji rast vitalnog indeksa bilježi tek gradska četvrt Novi Zagreb - zapad, dok je s manje intenzivnim rastom slijede četvrti Podsused -Vrapče te Trešnjevka-jug¹⁰. S druge strane najveći pad u odnosu na 2001. godinu bilježe gradske četvrti Donja Dubrava i Stenjevec (slika 4.7).

Izneseni podaci ponajprije ukazuju na činjenicu da će u budućim programima socijalne politike zasigurno trebati više pažnje posvetiti razvoju različitih usluga za starije osobe.

⁷ Prirodni je prirast 2009.godine u četvrti Donji Grad iznosio -388, a u četvrti Gornji grad - Medveščak -263 (ZG STAT 2010.a).

⁸ Prirodni je prirast 2009. godine u četvrti Sesvete iznosio 248, a u četvrti Stenjevec 333 (ZG STAT 2010.a).

⁹ Vitalni indeks jest omjer između broja živorođene djece i broja umrlih osoba, tj. broj živorođenih u odnosu na 100 umrlih osoba.

¹⁰ Stalan pozitivan vitalni indeks unazad 8 godina imale su tek četiri gradske četvrti: Gornja Dubrava, Donja Dubrava, Stenjevec i Sesvete.

4.1.3. *Obrazovna struktura stanovništva*

U odnosu na podatke za cjelokupnu Hrvatsku, Grad Zagreb ima povoljniju obrazovnu strukturu (tablica 4.3). Udio je stanovništva sa srednjim i višim te visokim obrazovanjem osjetno veći u Gradu Zagrebu, nego li u Hrvatskoj. Izuzmemo li iz ukupnog broja stanovnika Hrvatske stanovnike Grada Zagreba, obrazovna je razina stanovnika Hrvatske još niža, posebice kada govorimo o visokom obrazovanju. U tom je slučaju u ukupnoj obrazovnoj strukturi Grada Zagreba zastupljeno čak trostruko više stanovnika sa završenim visokim obrazovanjem. Nasuprot tome, u obrazovnoj je strukturi Hrvatske, usporedimo li je s onom u Gradu Zagrebu, udio stanovnika s nižim obrazovanjem (bez škole/sa završenom osnovnom školom) dvostruko viši¹¹.

Tablica 4.3: Obrazovna struktura stanovništva 2001. – Grad Zagreb i Hrvatska (stanovništvo 15+)

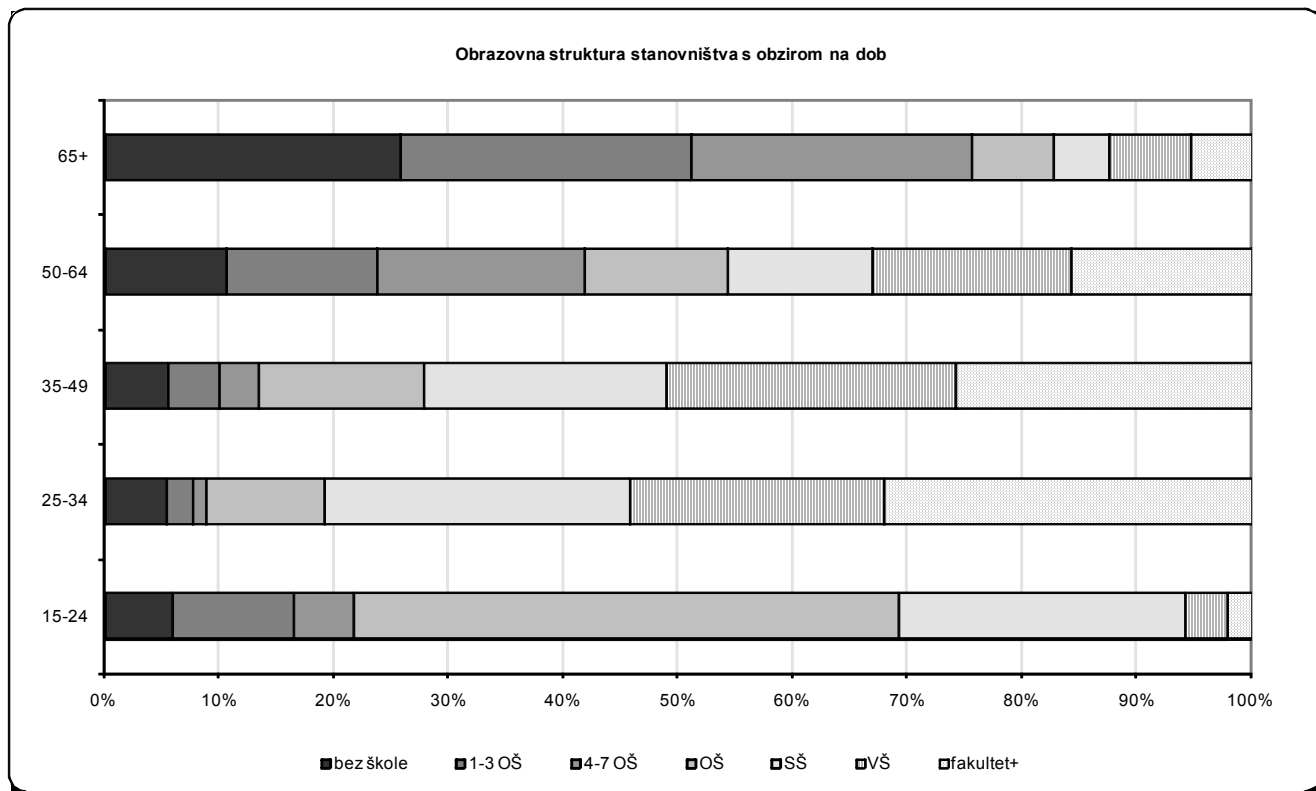
	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno	656 182	100	3 682 826	100
- bez školske spreme	7 450	1,1	105 332	2,9
- 1 - 3 razreda OŠ	14 520	2,2	166 371	4,5
- 4 - 7 razreda OŠ	34 999	5,3	414 008	11,2
- osnovna škola	106 829	16,3	801 168	21,8
- srednje obrazovanje	341 344	52,0	1 733 198	47,1
- više obrazovanje	38 157	5,8	150 167	4,1
- visoko obrazovanje	109 323	16,7	287 867	7,8
- nepoznato	3 560	0,6	24 715	0,7
Žene	355 428	100	1 933 093	100
- bez školske spreme	6 034	1,7	84 125	4,4
- 1 - 3 razreda OŠ	11 258	3,2	115 861	6,0
- 4 - 7 razreda OŠ	26 338	7,4	267 439	13,8
- osnovna škola	66 205	18,6	459 610	23,8
- srednje obrazovanje	168 805	47,5	777 611	40,2
- više obrazovanje	19 511	5,5	73 517	3,8
- visoko obrazovanje	55 411	15,6	142 512	7,4
- nepoznato	1 866	0,5	12 418	0,6
Muškarci	300 754	100	1 749 733	100
- bez školske spreme	1 416	0,5	21 207	1,2
- 1 - 3 razreda OŠ	3 262	1,1	50 510	2,9
- 4 - 7 razreda OŠ	8 661	2,9	146 569	8,4
- osnovna škola	40 624	13,5	341 558	19,5
- srednje obrazovanje	172 539	57,4	955 587	54,6
- više obrazovanje	18 646	6,2	76 650	4,4
- visoko obrazovanje	53 912	17,9	145 355	8,3
- nepoznato	1 694	0,6	12 297	0,7

Izvor: DZS (2008.a)

Slika 4.8 pokazuje zavidniju obrazovnu strukturu mlađih dobnih skupina u Gradu Zagrebu. Među stanovništvom bez osnovne škole ili sa nezavršenom osnovnom školom pretežno prevladava stanovništvo starije od 50 godina, dok mlađe dobne skupine najčešće završavaju srednjoškolsko te više obrazovanje.

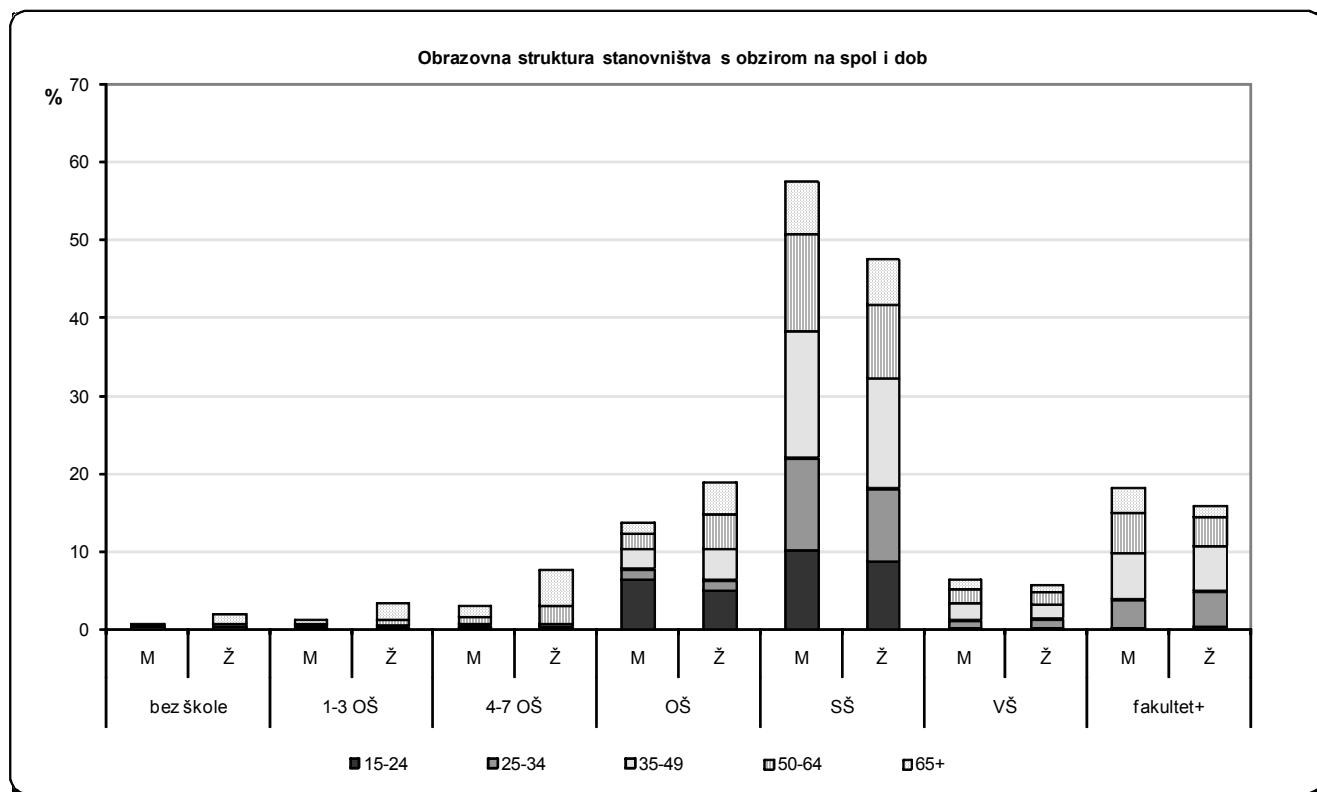
¹¹ Izračun autora temeljem podataka iz popisa stanovništva (DZS, 2008.a)

Slika 4.8: Obrazovna struktura stanovništva Grada Zagreba s obzirom na dob 2001.

Izvor:DZS (2008.a)

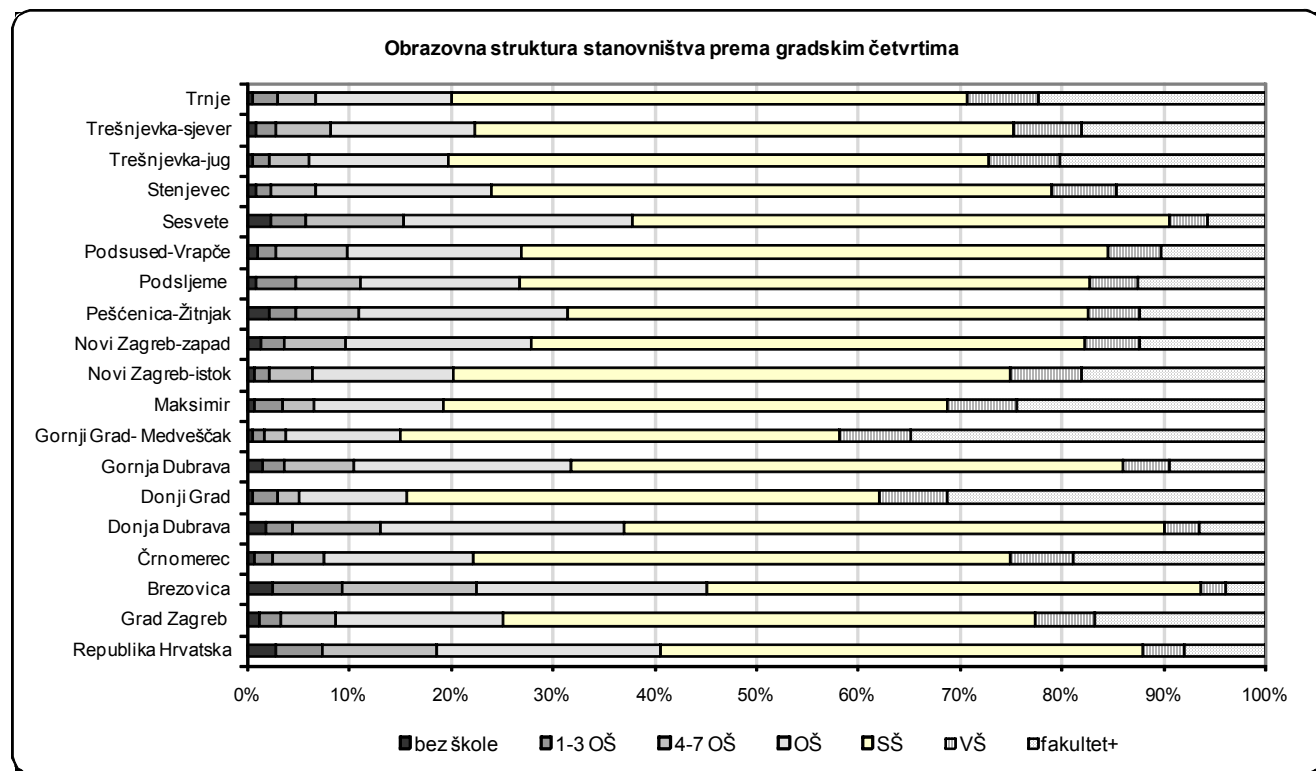
Slika 4.9: Obrazovna struktura stanovništva Grada Zagreba s obzirom na spol i dob 2001.

Izvor:DZS (2008.a)

Gledamo li obrazovnu strukturu muškaraca i žena u Gradu Zagrebu i u Hrvatskoj vidimo kako su muškarci u pravilu zastupljeniji u višim obrazovnim skupinama (tablica 4.3). No pogledamo li iste podatke i s obzirom na dobnu strukturu taj odnos vrijedi za starije stanovništvo. Naime, dok su u starijim dobnim skupinama žene zastupljenije u nižim obrazovnim skupinama taj se odnos mijenja kod osoba mlađe dobi, pa tako danas ima više žena nego li muškaraca s visokim obrazovanjem (slika 4.9).

Slika 4.10: Obrazovna struktura stanovništva prema gradskim četvrtima 2001.

Izvor: DZS (2008.a)

Gledano po gradskim četvrtima (slika 4.10) nešto je bolja obrazovna struktura stanovništva četvrti Donji grad i Gornji Grad-Medveščak, dok su Brezovica, Sesvete i Donja Dubrava u najnezavidnijoj poziciji u tom pogledu.

U Gradu Zagrebu je tek 0,62% nepismenog stanovništva (u Hrvatskoj 1,8%), od čega 0,26% muškaraca i 0,94% žena. Kod žena se u pravilu radi o starijim dobnim skupinama, dok to nije slučaj kod muškaraca, te kod njih nalazimo šarolikiju situaciju (DZS, 2008.a).

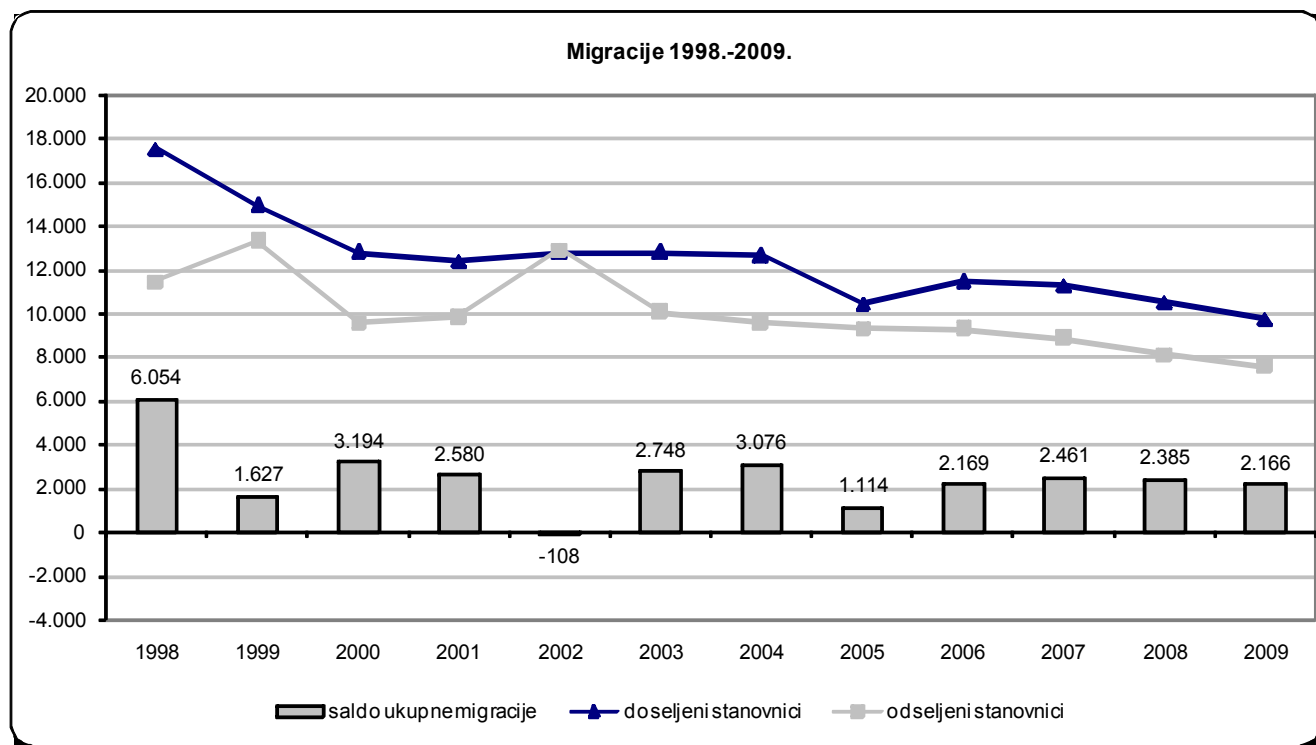
4.1.4. Migracije

Tablica 4.4: Migracije stanovništva 2009. - Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Doseljeni stanovnici – ukupno	9 737	100	-	-
- iz druge županije	8 000	82,1	27 798	-
- iz inozemstva	1 737	17,8	8 468	-
Odseljeni stanovnici – ukupno	7 571	100	-	-
- u drugu županiju	6 664	88,0	27 798	-
- u inozemstvo	907	11,9	9 940	-
Saldo ukupne migracije	2 166	100	-	-
- saldo migracije među županijama	1 336	61,7	0	-
- saldo migracije s inozemstvom	830	38,3	-1 472	-

Izvor: DZS (2010.d)

Slika 4.11: Migracije stanovništva Grada Zagreba 1998.-2009.

Izvor: DZS (2007.c), DZS (2008.d), DZS (2008.c), DZS (2009.a), DZS (2010.d), ZG STAT (2007.a)

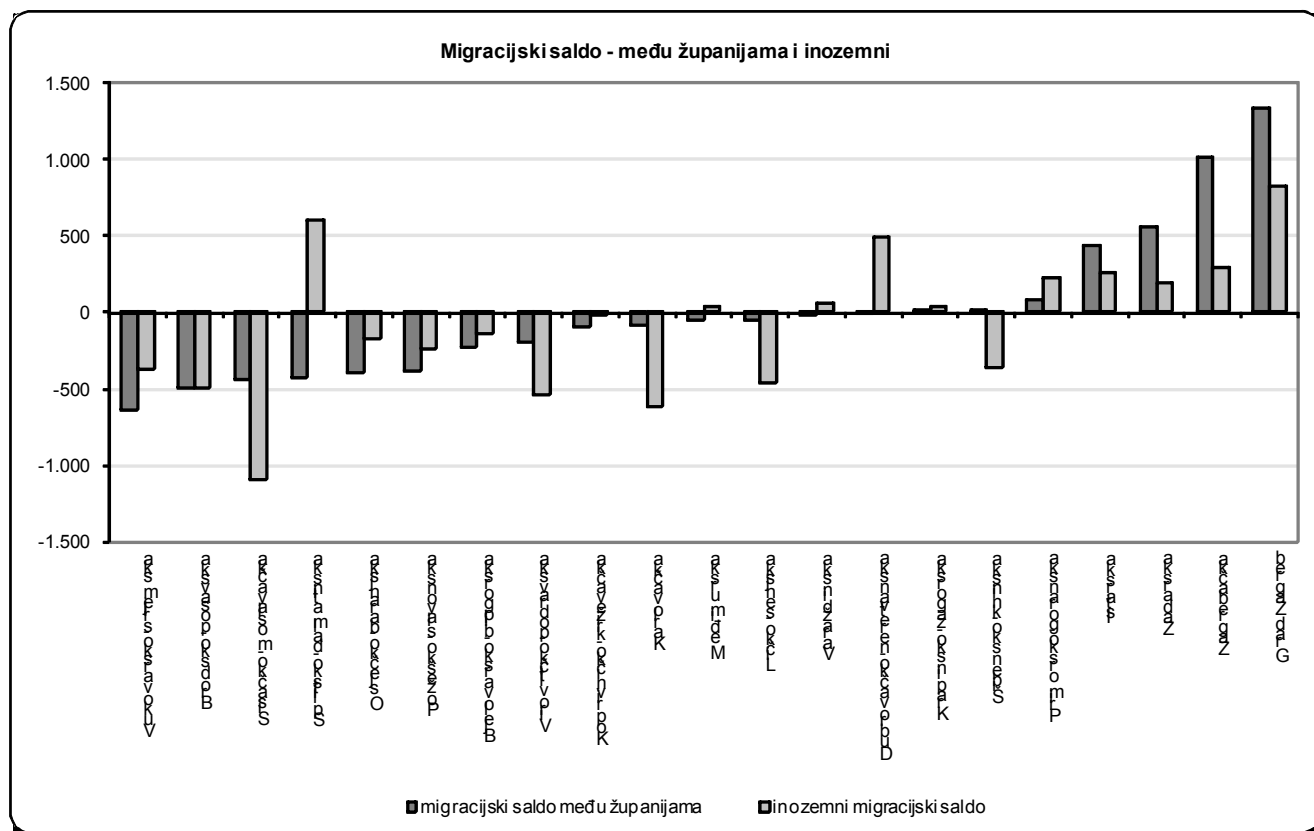
Migracije u i iz Grada Zagreba nisu osjetnije¹². Grad Zagreb ima pozitivan saldo migracija – još se uvijek u njega više stanovnika useljava nego što se iseljava (tablica 4.4). Gledamo li migracijski saldo Grada Zagreba od 1998. godine pa do danas možemo vidjeti da je on u pravilu pozitivan (slika 4.11). Migracijski je saldo 2009. godine, usporedimo li ga s onim iz 2008. godine, bio za 9,2% manji. Usporedno s 1998. godinom migracije su znatno manjeg intenziteta i u Hrvatskoj i u Gradu Zagrebu. Naime, ukupna su migracijska kretanja devedesetih godina bila znatno intenzivnija. Karakteristično za

¹² Ovdje je važno napomenuti da se radi o migracijama koje su registrirane, što znači da bi stvarno stanje moglo značajno odstupati, ali to će biti vidljivo tek pri slijedećem popisu stanovništva.

Grad Zagreb je da je migracijski saldo među županijama bio negativan do unazad dvije godine kada je više ljudi počelo doseljavati u Grad Zagreb nego li se iseljavati (ZG STAT, 2007.a; DZS, 2008.c; 2009.a; 2010.d).

Osvrnemo li se na vanjske migracije u Hrvatskoj, u pravilu se radi o osobama koje najčešće doseljavaju iz Bosne i Hercegovine (57,6%), a sele u Srbiju (44,8%) i Bosnu i Hercegovinu (16,8%) te Njemačku (4,6%), pri čemu se najčešće radi o hrvatskim državljanima (u više od 86,9% slučajeva). Najveći su udio doseljenih osoba iz inozemstva u Hrvatsku 2009. godine imali Grad Zagreb (20,5%), Splitsko-dalmatinska (13,5%) te Dubrovačko-neretvanska županija (8,0%). S druge strane, po broju odseljenih osoba prednjači Sisačko-moslavačka županija (13,5% od ukupnog broja odseljenih), a slijede je Grad Zagreb (9,1%) i Brodsko posavska županija (8,3%). Najčešće seli stanovništvo u dobi od 20 do 39 godina – u odnosu na ukupan broj stanovnika koji sele u inozemstvo njih 48,2% pripada toj dobnoj skupini (DZS, 2010.d).

Slika 4.12: Migracijski saldo prema županijama 2009. – među županijama i inozemni

Izvor: DZS (2010.d)

U 2009. godini naselje stalnog stanovanja unutar Hrvatske promijenile su 71 353 osobe. Od ukupnog broja preseljenog stanovništva najviše se osoba (39,0%) selilo između županija, između gradova/općina iste županije selilo se 38,4% osoba, a između naselja istoga grada/općine 22,6% osoba. Najveći broj preseljenog stanovništva unutar Hrvatske bio je u dobi od 20 do 39 godina starosti (48,2%), a udio žena u ukupnom broju preseljenih bio je 55,2%. Migracije stanovništva između gradova/općina iste županije u 2009. bile su najveće u Splitsko-dalmatinskoj te Primorsko-goranskoj županiji, dok najveće međužupanijske migracije pronalazimo upravo u Gradu Zagrebu te Zagrebačkoj

županiji (DZS, 2010.d). Bilo bi zanimljivo detaljnije vidjeti o kakvim se međužupanijskim migracijama radi, odnosno sele li stanovnici Grada Zagreba u njemu bliže županije i obratno, kao i obrazovnu strukturu stanovništva koje migrira.

Slika 4.12 pokazuje kako je Grad Zagreb jedna od tek sedam županija u Hrvatskoj s pozitivnim migracijskim saldom, kako među županijama tako i inozemnim. Najveći su pozitivan saldo ukupne migracije stanovništva 2009. godine imali Grad Zagreb (2 166 osoba) i Zagrebačka županija (1 300 osoba), dok najveći negativni migracijski saldo nalazimo u Sisačko-moslavačkoj (-1 528 osoba) te Vukovarsko-srijemskoj županiji (-1 010 osoba) (DZS, 2010.d).

4.1.5. Nacionalne manjine

U Zagrebu živi 5,1% pripadnika različitih nacionalnih manjina. Najbrojnija su skupina Srbi, dok su sve druge manjine brojčano zastupljene s manje od 1% po pojedinoj manjini (tablica 4.5). Gledamo li udio manjina po gradskim četvrtima vidimo da ih najviše živi u gradskoj četvrti Peščenica-Žitnjak (13,1%), što se prije svega može pripisati velikom broju pripadnika romske i srpske nacionalne manjine.

Zatim slijede četvrti Novi Zagreb-istok (11%) i Trnje (9,8%) u kojima po broju prednjače pripadnici srpske nacionalne manjine (slika 4.13).

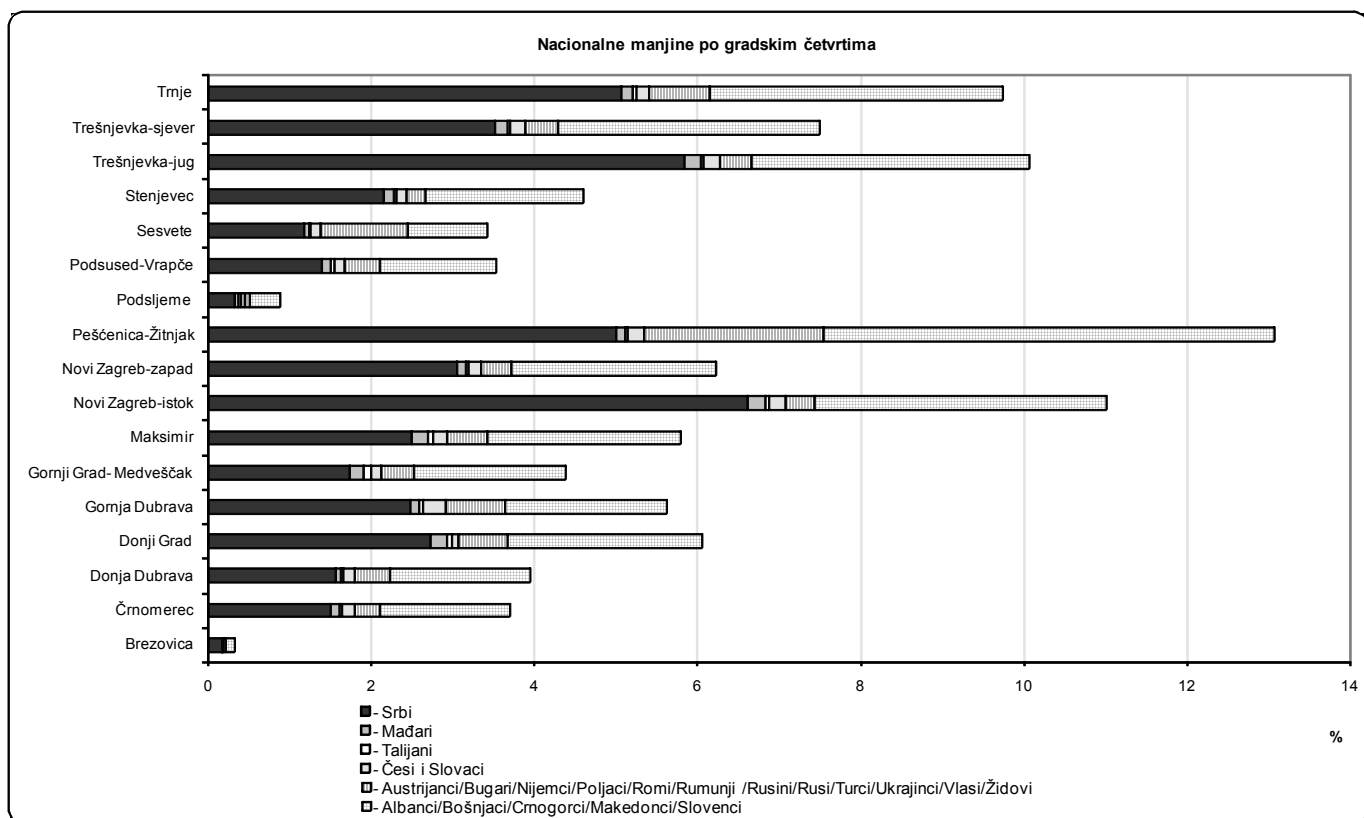
Tablica 4.5: Broj i sastav nacionalnih manjina* 2001.

Nacionalne manjine*	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	apsolutno	%
Sveukupno	40 066	5,14	331 383	7,47
- Srbi	18 811	2,41	201 631	4,54
- Mađari	841	0,11	16 595	0,37
- Talijani	277	0,04	19 636	0,44
- Česi i Slovaci	984	0,12	15 222	0,34
- Austrijanci/Bugari/Nijemci/Poljaci/Romi/Rumunji /Rusini/Rusi/Turci/Ukrajinci/Vlasi/Židovi	3 725	0,48	20 093	0,45
- Albanci/Bošnjaci/Crnogorci/Makedonci/Slovenci	15 446	1,98	55 251	1,25
- ostali	4 764	0,61	21 801	0,49
- nisu se izjasnili	15 649	2,01	89 130	2,01
- nepoznato	2 322	0,3	17 975	0,41

* Nacionalne manjine su razvrstane u skupine prema kojima mogu predlagati i birati svoje predstavnike u Hrvatski Sabor sukladno Zakonu o izborima zastupnika u Hrvatski Sabor (NN, br. 116/99, 109/00, 53/03 i 19/07)

Izvor: DZS (2007.b), DZS (2008.a)

Slika 4.13: Nacionalne manjine prema gradskim četvrtima 2001.

Izvor: DZS (2008.a)

4.2. Kućanstva i obitelj

4.2.1. Osnovna obilježja kućanstava i obitelji

Tablica 4.6: Kućanstva i obitelji – osnovna obilježja

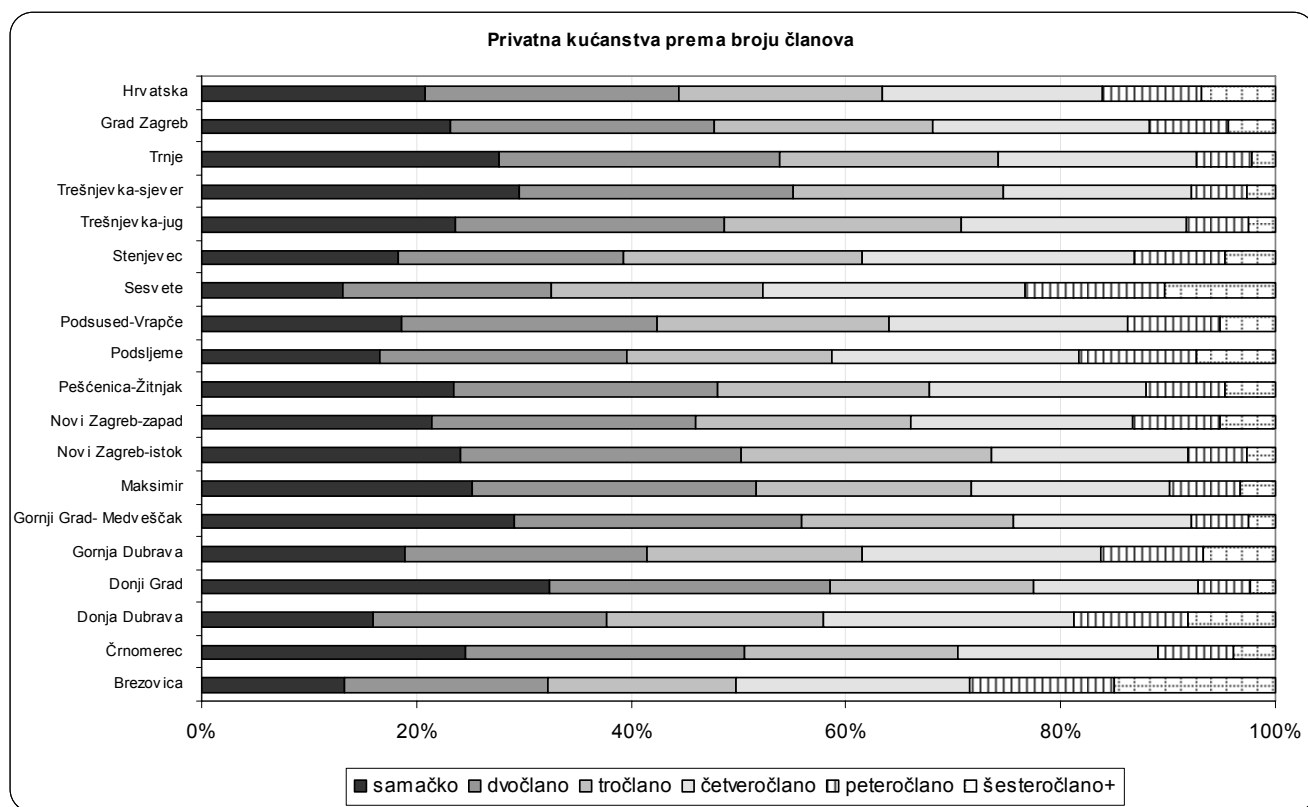
	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%/stopa	Apsolutno	%/stopa
Privatna kućanstva (2001.)	275 464	100	1 477 377	100
- obiteljska	205 273	74,5	1 144 641	79,2
- neobiteljska	70 191	25,5	332 736	22,5
- od toga samačka	63 836	23,2	307 089	20,8
Obiteljska kućanstva prema broju članova (2001.)				
- dva člana	61 702	30,1	326 019	26,0
- tri člana	55 851	27,2	277 999	22,2
- četiri člana	55 202	26,9	303 592	24,2
- pet članova	20 235	9,9	136 393	10,9
- šest i više članova	12 283	6,0	100 638	8,0
Prosječan broj članova kućanstava (2001.)	2,8	-	3,1	-
Tip obitelji (2001.)				
- bračni par bez djece	57 212	26,0	338 023	27,0
- bračni par s djecom	123 932	56,3	725 999	58,0
- majka s djecom	32 920	15,0	156 036	12,5
- otac s djecom	5 951	2,7	31 965	2,5
Broj djece u obitelji (2001.)				
- jedno dijete	81 643	50,2	421 062	46,06
- dvoje djece	64 526	39,6	372 093	40,71
- troje i više djece	16 634	10,2	120 845	13,22
Stopa totalnog fertiliteta (2007.)*	-	1,35	-	1,40
Živorodeni prema bračnosti (2009.)				
- rođeni u braku	7 688	87,1		
- rođeni izvan braka	1 137	12,9		

* podaci DZS-a

Izvor: DZS (2007.b), DZS (2008.a), DZS (2008.d), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2010.b)

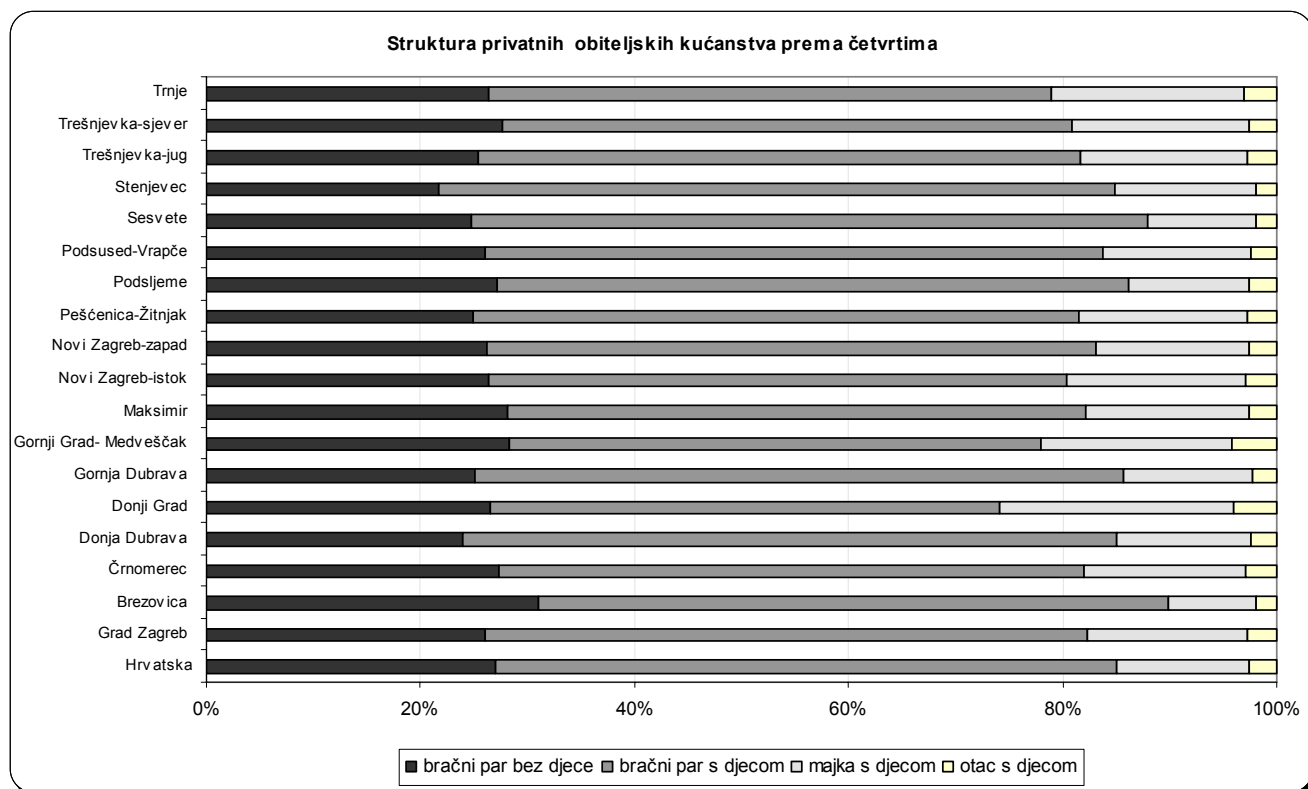
Kako pokazuju prezentirani podaci (tablica 4.6), Grad Zagreb ima nešto veći broj samačkih kućanstava od hrvatskog prosjeka. Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama, znatno veći udio samačkih kućanstava nalazimo samo u Ličko-senjskoj županiji (26%), dok ih je u Krapinsko-zagorskoj te Sisačko-moslavačkoj županiji tek neznatno više (23,7 odnosno 23,5%). S najmanjim udjelom samačkih kućanstava ističe se Zagrebačka županija (17,3%). Gledano po gradskim četvrtima najviše je samačkih kućanstava u četvrtima Donji Grad i Gornji Grad - Medveščak, dok u četvrtima Brezovica i Sesvete, češće prevladavaju kućanstva s četiri i više članova (slika 4.14). U Gradu Zagrebu obitelji u prosjeku imaju manji broj djece nego li u Hrvatskoj (tablica 4.6).

Slika 4.14: Privatna kućanstva prema broju članova 2001. – gradske četvrti

Izvor: DZS (2008.a)

Slika 4.15: Privatna obiteljska kućanstva prema sastavu 2001.- gradske četvrti

Izvor: DZS (2008.a)

U Gradu Zagrebu ima 57,3% dvočlanih/tročlanih obiteljskih kućanstva, dok je u cijeloj Hrvatskoj takvih obitelji znatno manje – 48,2% (tablica 4.6). S obzirom da Zagreb predstavlja najveće urbano središte u Hrvatskoj, sasvim je razumljivo da u njemu prevladavaju «nuklearne obitelji», odnosno obitelji s manjim brojem djece te s najviše dvije generacije (roditelji i djeca). Većih razlika u tom pogledu među gradskim četvrtima nema, izuzev nešto manje zastupljenosti bračnih parova s djecom te veće majki/očeva s djecom u četvrtima Donji Grad i Gornji Grad - Medveščak (slika 4.15).

Najveći se broj djece u Gradu Zagrebu rađa u bračnim zajednicama. U izvanbračnim se zajednicama 2009. godine rodilo 12,9% djece i taj udio iz godine u godinu raste (npr. 1998. godine udio je djece rođene izvan braka bio 9,3%). Gledano po gradskim četvrtima najviše se djece izvan braka rađa u četvrtima Donji Grad (227,1 djece rođene izvan braka na 1 000 živorođene djece), Peščenica - Žitnjak (183,7 djece rođene izvan braka na 1 000 živorođene djece), Gornji Grad - Medveščak (182,8), Trnje (163,9), a najmanje u četvrti Sesvete (75,4) (ZG STAT, 2010.a).

U okviru socijalne politike u budućnosti će trebati više voditi računa o udjelu jednoroditeljskih obitelji (kao što pokazuju podaci u pravilu su to majke s djecom). Njih u Gradu Zagrebu nema puno više nego li u Hrvatskoj (17,7% u odnosu na 15%), ali se može očekivati njihov porast, a dostupna istraživanja (Raboteg-Šarić i sur., 2003.) pokazuju da jednoroditeljske obitelji žive u značajno težim materijalnim prilikama i suočavaju se s velikim poteškoćama u ispunjavanju obiteljskih obveza te obveza koje proizlaze iz plaćenog rada. Isto je potvrdilo i istraživanje UNDP-a provedeno 2006. godine (UNDP, 2006.a). Većina samohranih roditelja živi u nepovoljnijim materijalnim prilikama od dvoroditeljskih obitelji – oni rjeđe imaju riješeno stambeno pitanje te imaju manja primanja po članu obitelji, pri čemu je medijan ekvivalentnog dohotka kućanstva samohranih majki niži od dohotka samohranih očeva (1.923 naspram 2.692 kune). Nadalje, samohrani se roditelji češće susreću s različitim oblicima financijskih poteškoća kao što je nemogućnost kupnje osnovnih životnih potrepština¹³, problem s plaćanjem režijskih troškova te nemogućnost realizacije različitih slobodnih aktivnosti ili ljetovanja (UNDP, 2006.b).

4.2.2. Sklopljeni i razvedeni brakovi

U Gradu Zagrebu, prema zadnjem popisu stanovništva, 60,8% muškaraca i 52,1% žena starijih od 15 godina živi u braku. Među ženama je nešto veći udio razvedenih žena (6,4%) i udovica (15,7%), usporedimo li ih s muškarcima (3,5 odnosno 3,2%) (ZG STAT, 2008.c). S nevjenčanim suprugom/suprugom u Gradu je Zagrebu 2001. godine živjelo 2,2% stanovnika starijih od 15 godina (u Hrvatskoj 1,7%) (DZS, 2008.a).

Stopa nupcijaliteta u Gradu Zagrebu, kao ni u Hrvatskoj, nije osobito velika i kreće se oko 5 sklopljenih brakova na 1000 stanovnika, no za Grad Zagreb je karakteristična nešto veća stopa divorcijaliteta (tablica 4.7). Slika 4.16 pokazuje blagi pad nupcijaliteta te divorcijaliteta 2009. godine u Gradu Zagrebu.

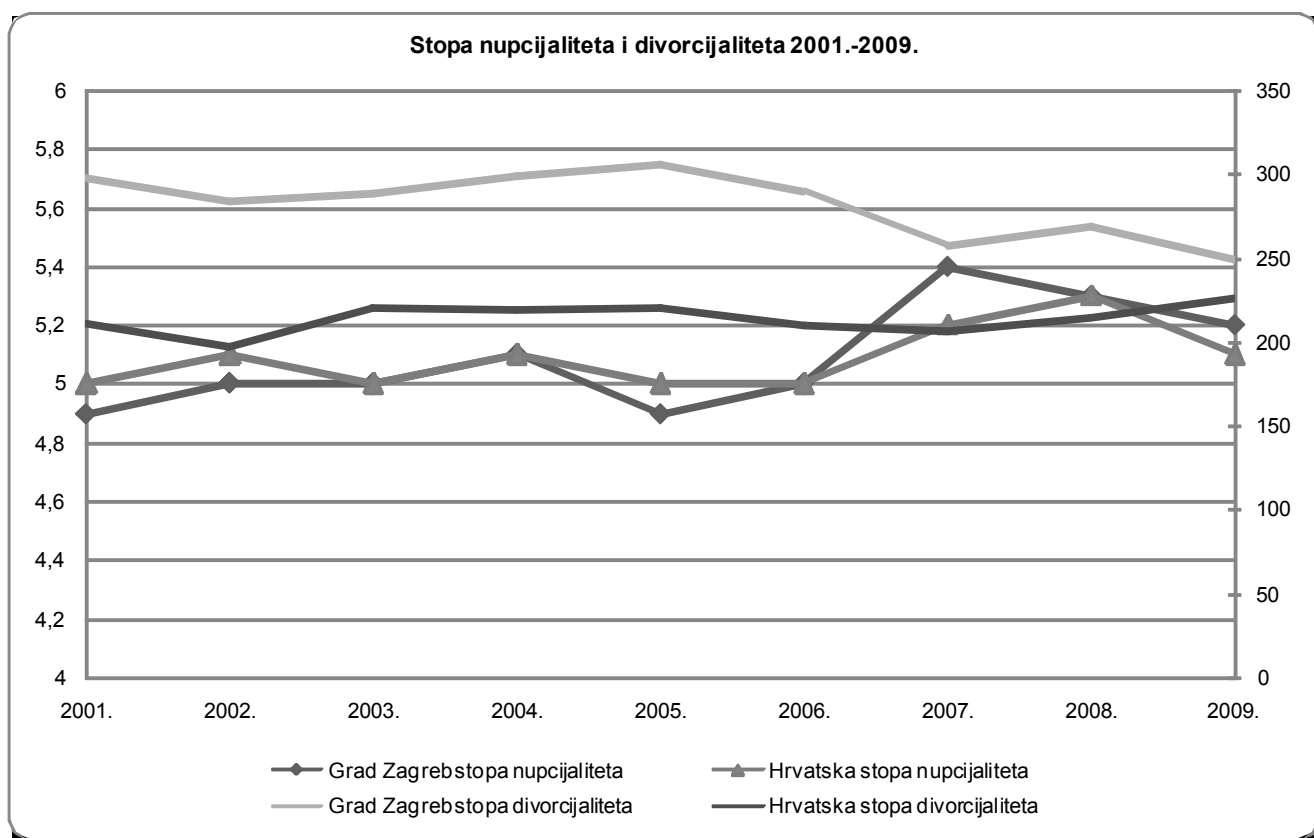
¹³ I tu je nešto bolji položaj samohranih očeva. U kućanstvima svake četvrte samohrane majke unazad godinu dana nedostajalo je novaca za hranu, dok je to bio slučaj u tri od osamnaest kućanstava samohranih očeva (UNDP, 2006.b).

Tablica 4.7: Sklopljeni i razvedeni brakovi 2001.-2009. – Grad Zagreb i Hrvatska

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
ZAGREB									
Sklopljeni brakovi	3 789	3 912	3 912	4 022	3 824	3 919	4 209	4 183	4 122
- stopa (na 1 000 st.)	4,86	5,0	5,0	5,1	4,9	5,0	5,4	5,3	5,2
Razvedeni brakovi	1 131	1 109	1 131	1 204	1 170	1 137	1 082	1 125	1 030
- razvedeni na 1 000 sklopljenih	298,5	283,5	289,1	299,4	306,0	290,1	257,1	268,9	249,9
HRVATSKA									
Sklopljeni brakovi	22 076	22 806	22 337	22 700	22 138	22 092	23 140	23 373	22 382
- stopa (na 1 000 st.)	5,0	5,1	5,0	5,1	5,0	5,0	5,2	5,3	5,1
Razvedeni brakovi	4 670	4 496	4 934	4 985	4 883	4 651	4 785	5 025	5 076
- razvedeni na 1 000 sklopljenih	211,5	197,1	220,9	219,6	220,6	210,5	206,8	215,0	226,8

Izvor: DZS (2007.b), DZS (2008.b), DZS (2009.c), DZS (2010.b), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2007.b), ZG STAT (2008.d), ZG STAT (2009.d), ZG STAT (2010.b)

Slika 4.16: Stope nupcijaliteta i divorcijaliteta 2001.-2009.

Izvor: DZS (2007.b), DZS (2008.b), DZS (2009.c), DZS (2010.b), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2007.b), ZG STAT (2008.d), ZG STAT (2009.d), ZG STAT (2010.b)

I žene i muškarci brak sklapaju najčešće u dobi od 25 do 29 godina (41,7% svih žena te 35,5% svih muškaraca koji su 2008. godine sklopili brak). Gledamo li desetak godina unazad vidljiv je pad broja osoba koje sklapaju brak u dobi od 20 do 24 godine¹⁴. U pravilu i jedni i drugi sklapaju prvi brak

¹⁴ Tako je npr. 1998. godine 19,4% muškaraca sklapalo brak u dobi od 20-24 godine, dok je taj udio 2007. i 2008. godine bio oko 10%. S druge strane, brak je, u istoj dobnoj skupini, 1998. godine sklapalo 32,8% žena, dok 2007. godine njih 20,4%, a 2008. godine 19,9% (ZG STAT, 2008.c, 2009.h)

(91,7% muškaraca te 92,7% žena) (ZG STAT, 2009.h). Udio je građanskih brakova 2007. godine u Gradu Zagrebu bio 38,6%, te još uvijek prevladavaju vjerski brakovi sa 61,4% (DZS, 2008.1).

Gledano po gradskim četvrtima brojem razvedenih brakova 2009. godine prednjače gradske četvrti Novi Zagreb - istok te Maksimir, dok s druge strane nalazimo četvrti Brezovica i Podsljeme (ZG STAT, 2010.a). Razvodi su i kod žena i kod muškaraca najučestaliji u dobi između 30 i 39 godina (37,3% žena i 34,5% muškaraca od ukupnog broja razvedenih 2008. godine), te u dobi između 40 i 49 godina (28% žena i 30% muškaraca od ukupnog broja razvedenih 2008. godine). Razvedeni brakovi najčešće traju 20 i više godina (27,6% svih razvedenih brakova 2008. godine), a slijede ono koji traju 5-9 godina (25,1%). Najčešće se razvode brakovi bez uzdržavane djece (46%) te oni s jednim uzdržavanim djetetom (31,6%). Skrbništvo se dodjeljuje u pravilu majkama (90,3%), te tek u 7,2 % slučajeva očevima (ZG STAT, 2009.h).

4.2.3. Prekidi trudnoće

Općenito gledano broj legalno induciranih pobačaja u Hrvatskoj pada. Godine 1990. iznosio je 38 644 da bi se 2009. godine smanjio na 4 450. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim dijelovima Hrvatske, on po broju legalno indiciranih pobačaja zauzima središnju poziciju. Najveću stopu legalno induciranih pobačaja imaju Osječko-baranjska (1 678), Istarska (1 539) i Sisačko-moslavačka županija (1 535), a najmanju Požeško-slavonska županija (19,2). Gledano na razini Hrvatske, tijekom su 2009. godine zabilježena 326 legalno inducirana prekida trudnoće kod mladih djevojaka do 19 godina starosti, što čini udio od 8,5% (2008. godine taj je postotak iznosio 8%). Uz to, zabrinjava i podatak da već niz godina oko 30,0% žena koje traže pobačaj već ima dvoje djece, dok ih je 2009. godine 31,2% bez djece. To potvrđuje činjenicu da se pobačaj još uvijek koristi kao sredstvo kontracepcije (HZJZ, 2010.a).

Tablica 4.8: Prekidi trudnoće 2009. - Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%/stopa	Apsolutno	%/stopa
Prekidi trudnoće (2009.)	2 360	100	10 417*	100
- spontani	250	10,5	1 442	13,8
- legalno inducirani (medicinski)	811	34,3	4 450	42,7
- ostali*	975	41,3	4 525	43,4
- stopa legalno induciranih/100 000 žena fertile dobi	-	416,7	-	426,9

* Ostali prekidi trudnoće obuhvaćaju slijedeće dijagnoze: izvanmaternična trudnoća, hidatidozna mola, ostali abnormalni produkti začeca, ostali pobačaj i nespecifični pobačaj.

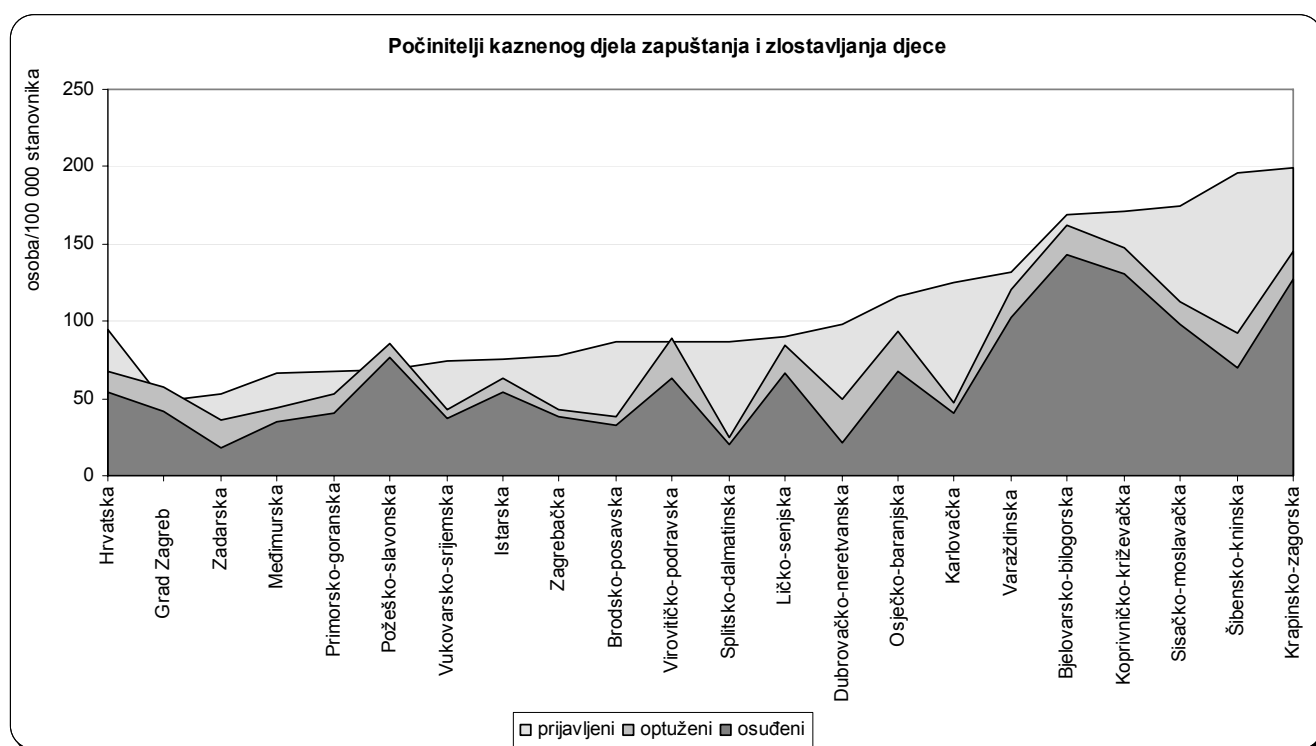
Izvor: HZJZ (2010.a)

4.2.4. *Nasilje u obitelji*

Državni zavod za statistiku objavio je izvješće o pojavi nasilja u obitelji u razdoblju od 2001.-2006. godine (DZS, 2008.f). Iz slike 4.17 razvidno je kako je u razdoblju od 2001.-2006. godine u Gradu Zagrebu bilo u pravilu manje prijavljivanih, optuženih te osuđenih počinitelja kaznenog djela zapuštanja i zlostavljanja djece nego li u ostalim dijelovima Hrvatske. Isto tako nesrazmjer između broja prijavljenih, optuženih i osuđenih je u pravilu manji nego li u većini drugih županija u Hrvatskoj.

Postavlja se pitanje je li manje prijavljivanih počinitelja stvarno posljedica manje pojavnosti djela budući da je Zagreb urbana sredina te je moguće pretpostaviti da su ljudi više upoznati s temom nasilja nego li u drugim dijelovima Hrvatske, a veća senzibilnost dovodi do manje pojavnosti djela ili pak je to upravo posljedica života u većoj sredini te manje senzibilnosti za događaje u njoj.

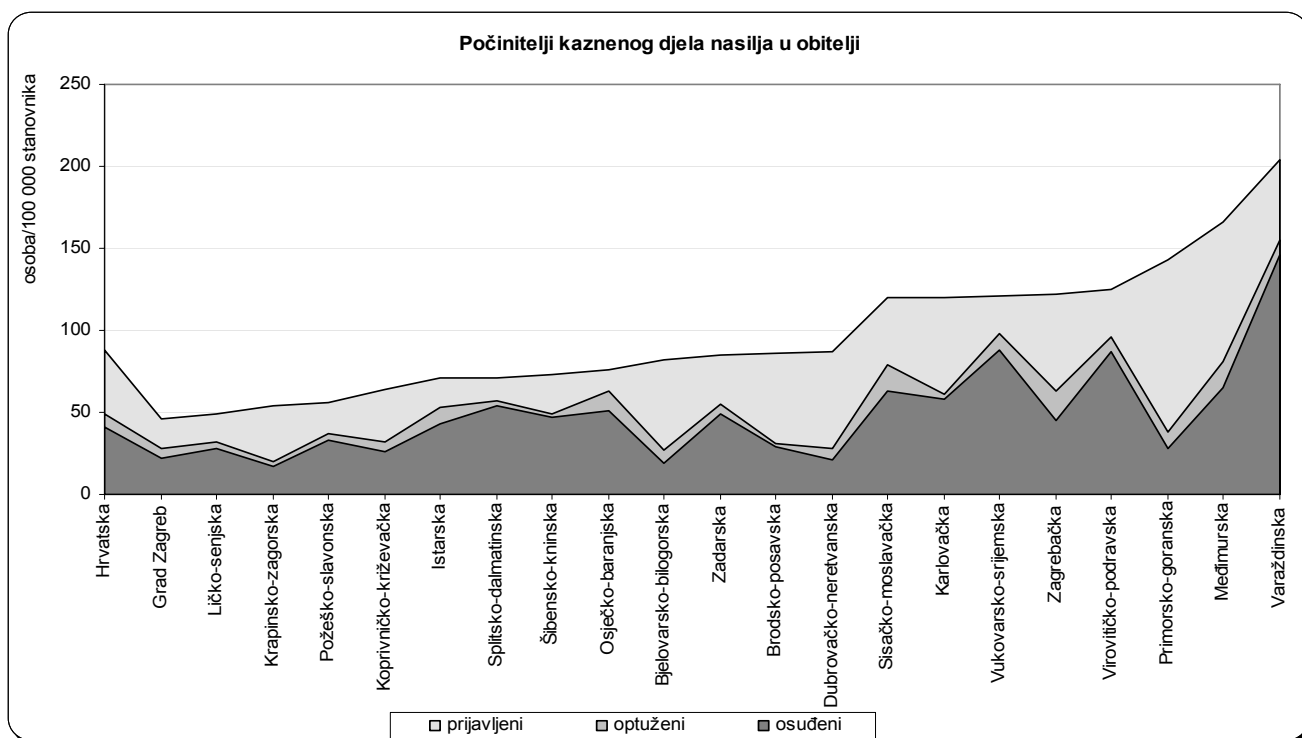
Slika 4.17: Počinitelji kaznenog djela zapuštanja i zlostavljanja djece prema županijama 2001.-2006.

Izvor: DZS (2008.f)

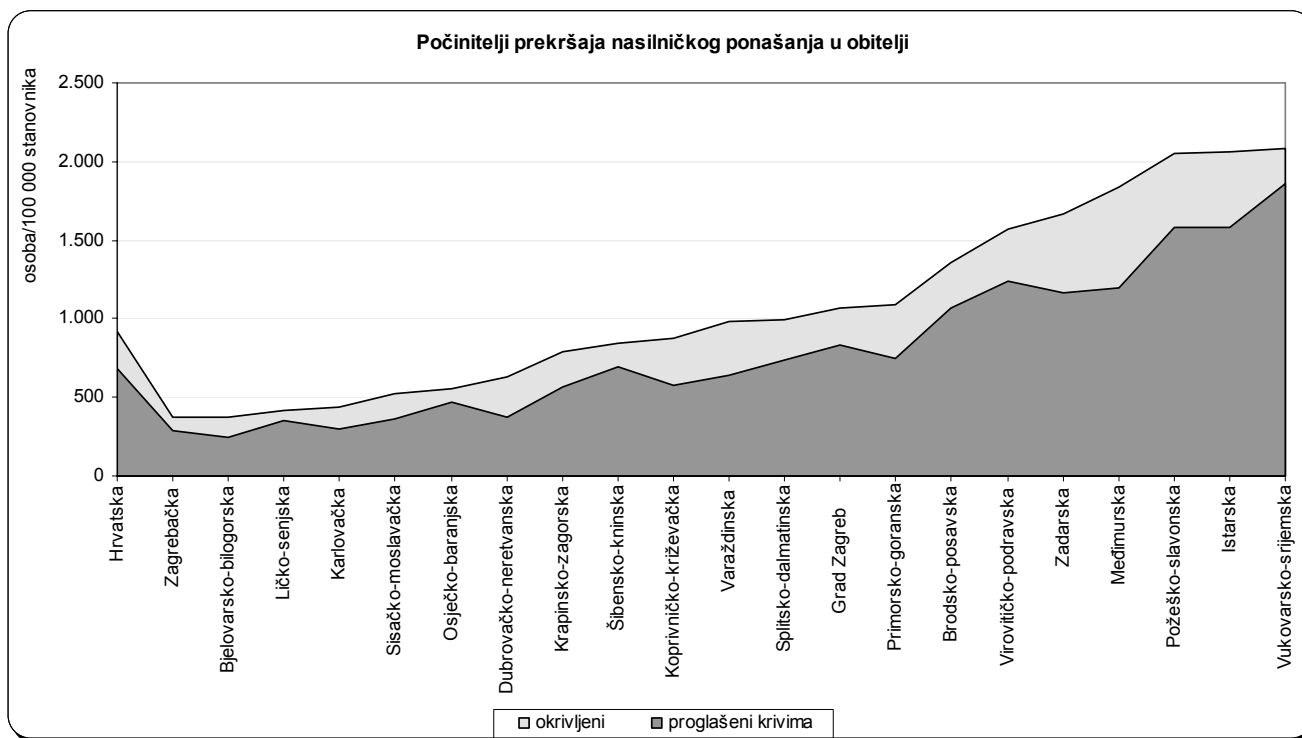
U Gradu Zagrebu je u razdoblju od 2001.-2006. godine pojavnost nasilja u obitelji bila manja nego li u drugim županijama. Grad Zagreb u usporedbi s drugim županijama ima i manje prijavljenih, optuženih i osuđenih počinitelja kaznenog djela nasilja u obitelji (slika 4.18). Ipak, kada dolazimo do broja počinitelja prekršaja nasilja u obitelji Grad Zagreb zauzima nešto lošiju poziciju u usporedbi s većinom županija u Hrvatskoj (slika 4.19).

Slika 4.18: Počinitelji kaznenog djela nasilja u obitelji prema županijama 2001.-2006.

Izvor: DZS (2008.f)

Slika 4.19: Počinitelji prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji prema županiji 2001.-2006.

Izvor: DZS (2008.f)

4.2.5. Osobna potrošnja i primanja kućanstava

Najkvalitetniji statistički izvori podataka o socio-ekonomskoj strukturi građana Grada Zagreba su: Popis stanovništva, kućanstava i stanova (provodi se svakih 10 godina) i Anketa o potrošnji kućanstava (za gradove se uobičajeno provodi svakih 5 godina). Ovdje dajemo podatke Ankete o potrošnji kućanstava¹⁵ u RH i Gradu Zagrebu za 2005. godinu kada je u Gradu Zagrebu provedena proširena anketa. Naime, Grad Zagreb je za područje svoje nadležnosti proširio obuhvat i na taj način, uz ostalo, osigurao relevantne podatke o socio-ekonomskoj strukturi građana. Proširenim uzorkom obuhvaćeno je 1.512 adresa naseljenih stanova¹⁶.

Tablica 4.9: Struktura raspoloživih sredstava u kunama – prosjek po kućanstvu 2005. godine

	Prosječna godišnja raspoloživa sredstva		Struktura raspoloživih sredstava %	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
Raspoloživa sredstva – ukupno	92 612	77 831	100,00	100,00
- raspoloživi dohodak - ukupno	81 302	69 179	87,79	88,88
- od nesamostalnog rada	46 350	35 279	50,05	45,33
- od samostalne djelatnosti	9 434	11 432	10,19	14,69
- od imovine	739	701	0,80	0,90
- od starosne mirovine	15 797	12 374	17,06	15,90
- od naknada vezanih za nezaposlenost	307	532	0,33	0,68
- od ostalih tekućih primanja*	7 296	7 515	7,88	9,66
- od ostalih tekućih transfera**	1 379	1 346	1,48	1,73
- podignuti krediti	7 304	6 140	7,89	7,89
- podignuti štedni ulozi	1 532	1 167	1,65	1,50
- ostala raspoloživa sredstva ***	2 474	1 345	2,67	1,73

* Ostala tekuća primanja uključuju obiteljske mirovine, primanja vezana uz obitelj (dječji doplati, naknadu za rodni dopust, primanja za opremu novorođenčadi, primanja na ime alimentacije, umanjena za alimentacije plaćene drugima), primanja na teret bolovanja, naknade za tjelesno oštećenje, primanja za zdravstvenu rehabilitaciju, invalidske mirovine, naknadu za troškove stanovanja primljenu od drugih osoba, socijalnu pomoć te stipendije i nagrade za školovanje.

** Ostali tekući transferi predstavljaju razliku primljenih i danih transfera. Primljeni transferi uključuju primanja na ime primitka i darova u novcu i naturi iz zemlje i inozemstva. Dani transferi uključuju izdatke za darove u novcu i naturi osobama u zemlji i inozemstvu te plaćanja kazni i globa.

*** Ostala raspoloživa sredstva obuhvaćaju primanja od prodaje imovine te primanja od osiguranja.

Izvor: ZG STAT (2007.c)

Tablica 4.10: Upotrijebljena sredstva u kunama – prosjek po kućanstvu 2005. godine

	Prosječna godišnja upotrijebljena sredstva		Struktura upotrijebljenih sredstava %	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
Upotrijebljena sredstva – ukupno	98 962	82 267	100	100
- osobna potrošnja - ukupno	78 647	69 683	79,46	84,70
- novčana sredstva	78 184	66 270	79,00	80,55
- naturalna potrošnja	463	3 413	0,46	4,15
- štednja	2 549	1 531	2,58	1,86
- otplate zajmova i kredita s kamatama	5 301	4 235	5,36	5,15
- investicije u kuću, stan, imanje	11 962	6 343	12,09	7,71
- obiteljske svečanosti	503	475	0,51	0,58

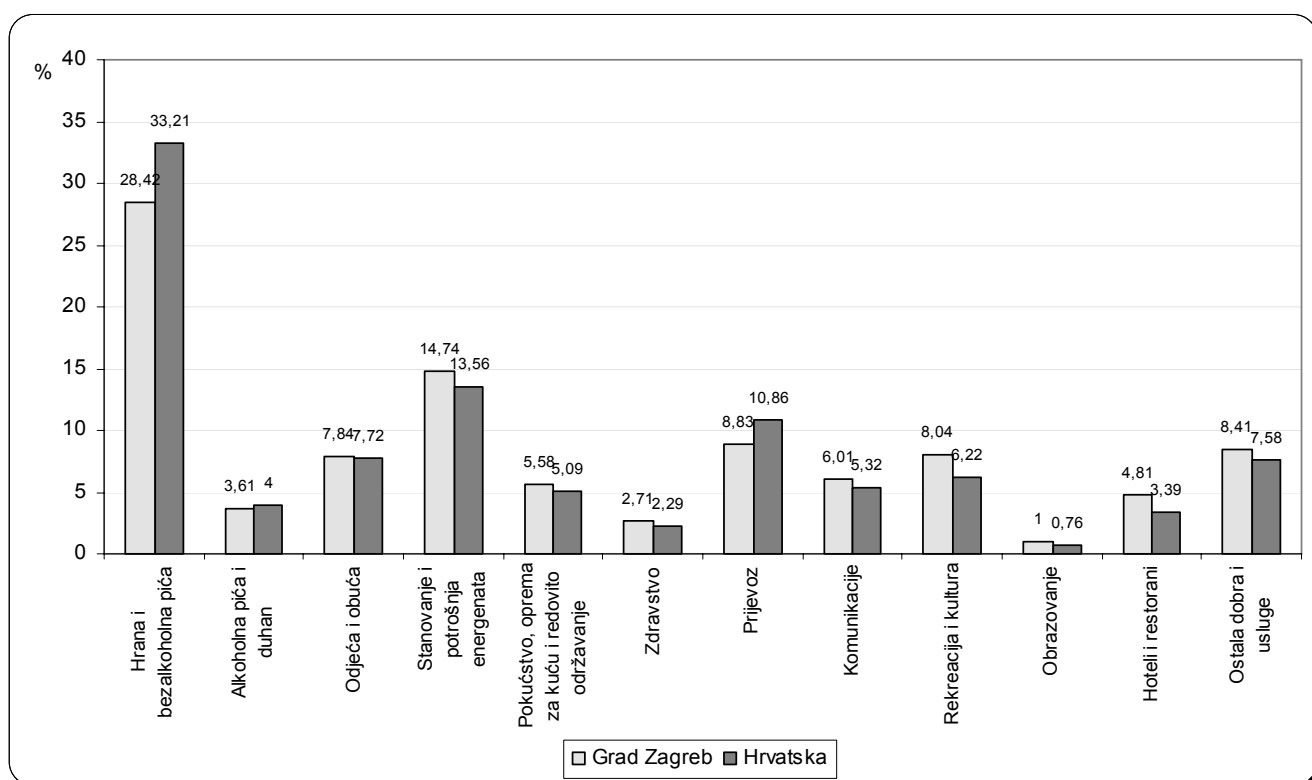
Izvor: ZG STAT (2007.c)

¹⁵ Provedba Ankete je metodološki usklađena sa standardima Eurostata.

¹⁶ Redovito se obuhvaća 750 adresa naseljenih stanova.

Podaci o osobnoj potrošnji i primanjima kućanstava pokazuju da kućanstva u Gradu Zagrebu prosječno godišnje sveukupno raspoložu s oko 19% više sredstava nego li kućanstva u Hrvatskoj, dok je struktura raspoloživih sredstava, izuzev veće prirodne potrošnje u Hrvatskoj općenito, podjednaka (tablice 4.9 i 4.10). Slijedom toga kućanstva u Gradu Zagrebu i sveukupno prosječno godišnje troše 20,3% više sredstava te uspijevaju i određeni dio sredstava uštediti. Gledamo li samo osobnu potrošnju¹⁷, kućanstva u Gradu Zagrebu troše oko 12,9% više sredstava nego li kućanstva u Hrvatskoj. Struktura osobne potrošnje pokazuje da stanovnici Grada Zagreba nešto više sredstava, nego stanovnici Hrvatske općenito, troše na stanovanje i potrošnju energenata, rekreaciju i kulturu te hotele i restorane, a manje na hranu i bezalkoholna pića te prijevoz (slika 4.20).

Slika 4.20: Prosječna godišnja osobna potrošnja i raspoloživi dohodak po kućanstvu 2005. godine

Izvor: ZG STAT (2007.c)

¹⁷ Osobna potrošnja kućanstva podrazumijeva novčanu i prirodnu potrošnju proizvoda i usluga koji služe za podmirivanje životnih potreba članova tog kućanstva. Struktura izdataka za osobnu potrošnju obuhvaća 12 glavnih skupina: hrana i bezalkoholna pića, alkoholna pića i duhan, odjeća i obuća, stanovanje, pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje, zdravstvo, prijevoz, komunikacije, rekreacija i kultura, obrazovanje, hoteli i restorani, ostala dobra i usluge.

4.3. Stambeni standard

4.3.1. Osnovna obilježja stambenih prostora

Tablica 4.11: Osnovna obilježja stanova 2001.– Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Broj stanova - ukupno (2001.)	312 902	-	1 877 126	-
Nastanjeni stanovi (2001.)	271 183	100	1 421 623	100
- od toga u vlasništvu fizičke osobe	260 547	96,0	1 365 650	96,1
- prosječna površina m ²	66,2	-	74,43 [*]	-
- prosječan broj članova po jednom stanu	2,89	-	3,1 [*]	-
Stanovi koji se povremeno koriste (2001.)	4 944	-	190 931	-
Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost (2001.)	3 795	-	25 546	-
Struktura stanova prema broju soba (2001.)				
- ukupno	271 183	100	1 421 623	100
- 1-sobni	47 693	17,6	178 852	12,6
- 2-sobni	106 134	39,1	468 813	33,0
- 3-sobni	70 069	25,8	396 831	27,9
- 4-sobni	33 241	12,3	269 449	18,9
- 5-sobni i višesobni stanovi	14 046	5,2	107 678	7,6
Stanovi prema opremljenosti (2001.)				
- ukupno	271 183	100	1 421 623	100
- struja	270 877	99,9	1 414 274	99,4
- vodovod	268 404	99,0	1 331 431	93,7
- kanalizacija	268 921	99,2	1 318 594	92,8
- centralno grijanje	192 102	70,8	514 386	36,2
- bez kuhinje, kupaonice i zahoda	835	0,3	4 954	0,3
Privatna kućanstva prema osnovi korištenja stana (2001.)				
- ukupno	275 464	100	1 477 377	100
- privatno vlasništvo ili suvlasništvo	222 697	80,8	1 225 235	82,9
- najmoprimac sa zaštićenom najamninom	9 630	3,5	49 259	3,3
- najmoprimac sa slobodno ugovorenom najamninom	11 742	4,3	42 195	2,9
- najam dijela stana (podstanar)	2 289	0,8	12 570	0,9
- srodstvo s vlasnikom ili najmoprimcem	23 375	8,5	110 008	7,4
- drugo	5 731	2,1	38 110	2,6

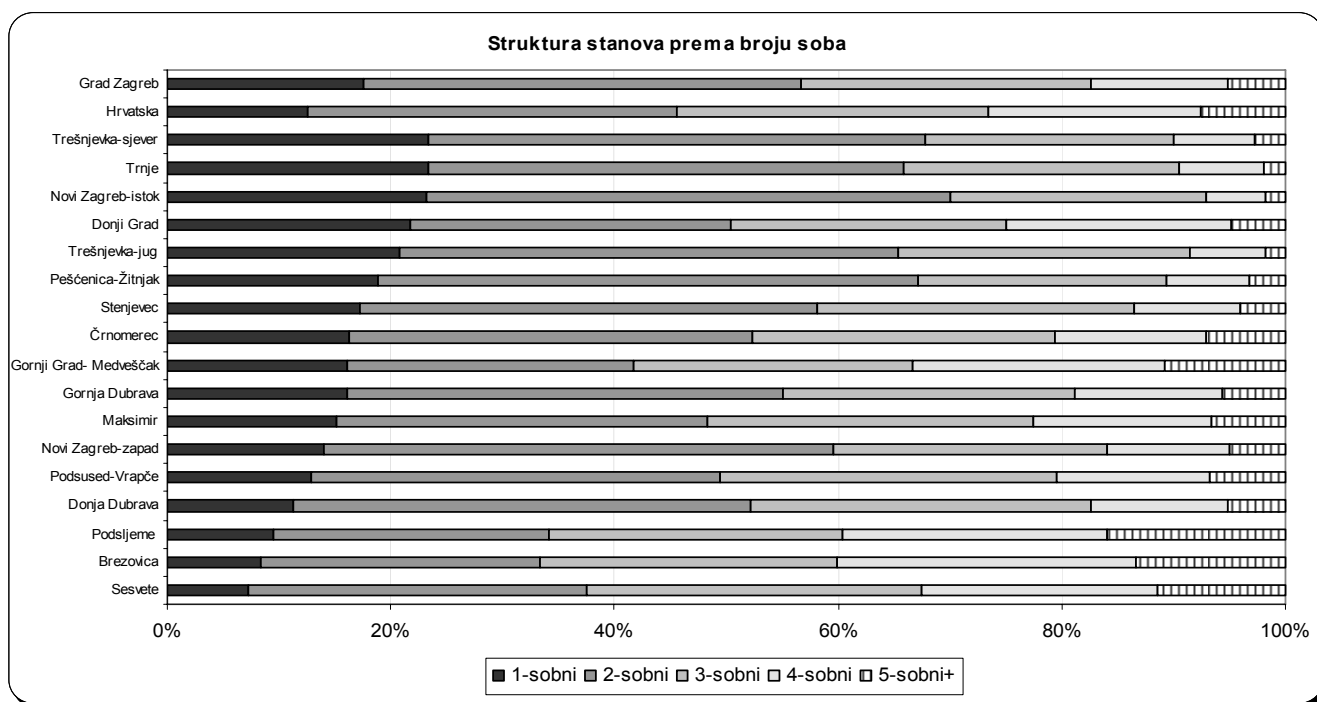
* izračun autora.

Izvor: DZS (2008.a)

Prosječni je stambeni standard u Gradu Zagrebu još uvijek relativno skroman – prevladavaju stanovi manje i srednje površine u kojima obitava nešto manje od 3 osobe po stanu, s prosječnom stambenom površinom od oko 66 m² (manje od hrvatskog prosjeka koji je za 8,5 m² veći). Jednosobni i dvosobni stanovi čine 56,7% svih stanova (u Hrvatskoj 45,6%). Četverosobni te višesobni stanovi čine samo oko 17,5% od ukupnog stambenog fonda (u Hrvatskoj 26,5%), što ne predstavlja povoljnu situaciju (tablica 4.11). Sve je to posljedica relativno siromašne (masovne, kolektivne) stambene izgradnje tijekom druge polovice 20. stoljeća koja je pak bila posljedica snažne migracije u gradove (pa i u Zagreb), siromaštva društva, prevladavajućeg stila i uzora stambene izgradnje, itd. Očekivani i programirani standard stanovanja (oslonjen na međunarodne preporuke) iznosi 25m² s kojima pojedinac samostalno raspolaže. Kako se veličina stanova kod nas izračunava uz uzimanje u obzir svih prostorija

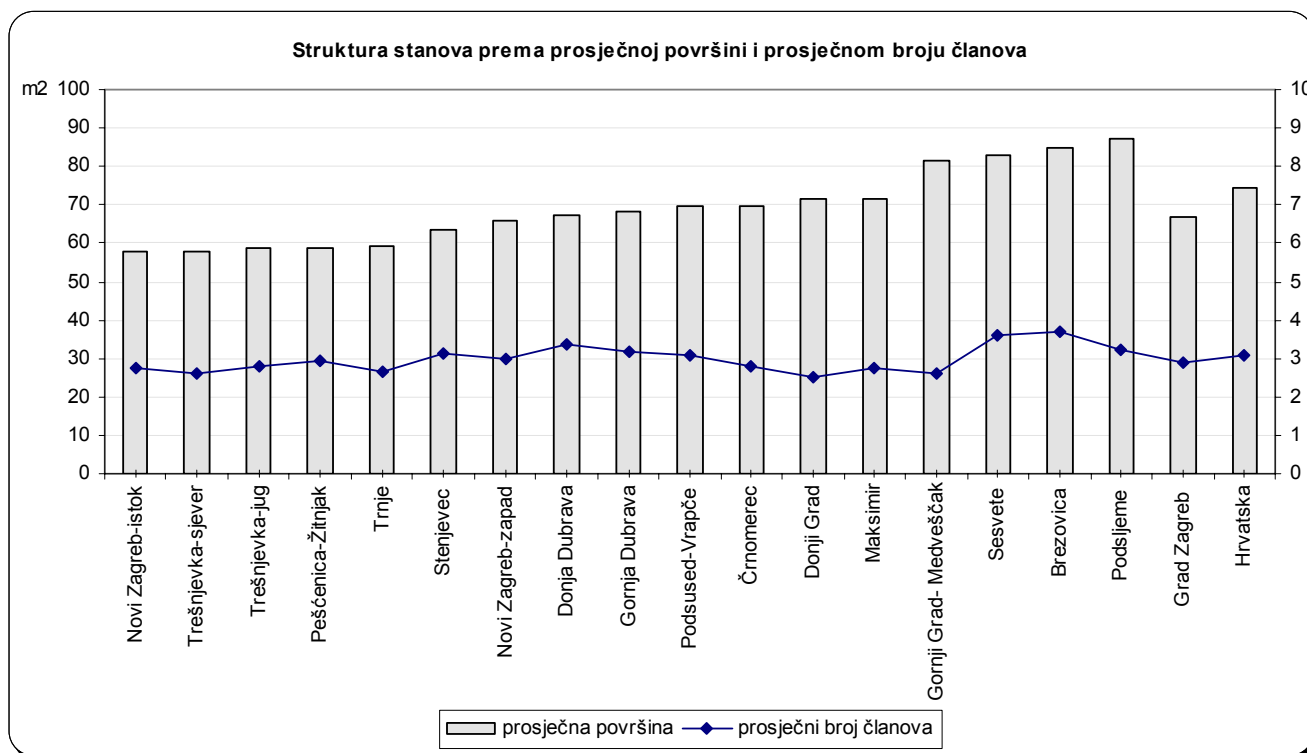
u stambenim objektima, dakle, i pomoćnih prostorija, a ne samo soba, tada možemo vidjeti da je prosječan stambeni standard u Gradu još uvijek relativno nizak.

Slika 4.21: Struktura stanova prema broju soba 2001.

Izvor: DZS (2008.a)

Slika 4.22: Struktura stanova prema prosječnoj površini i prosječnom broju članova 2001.

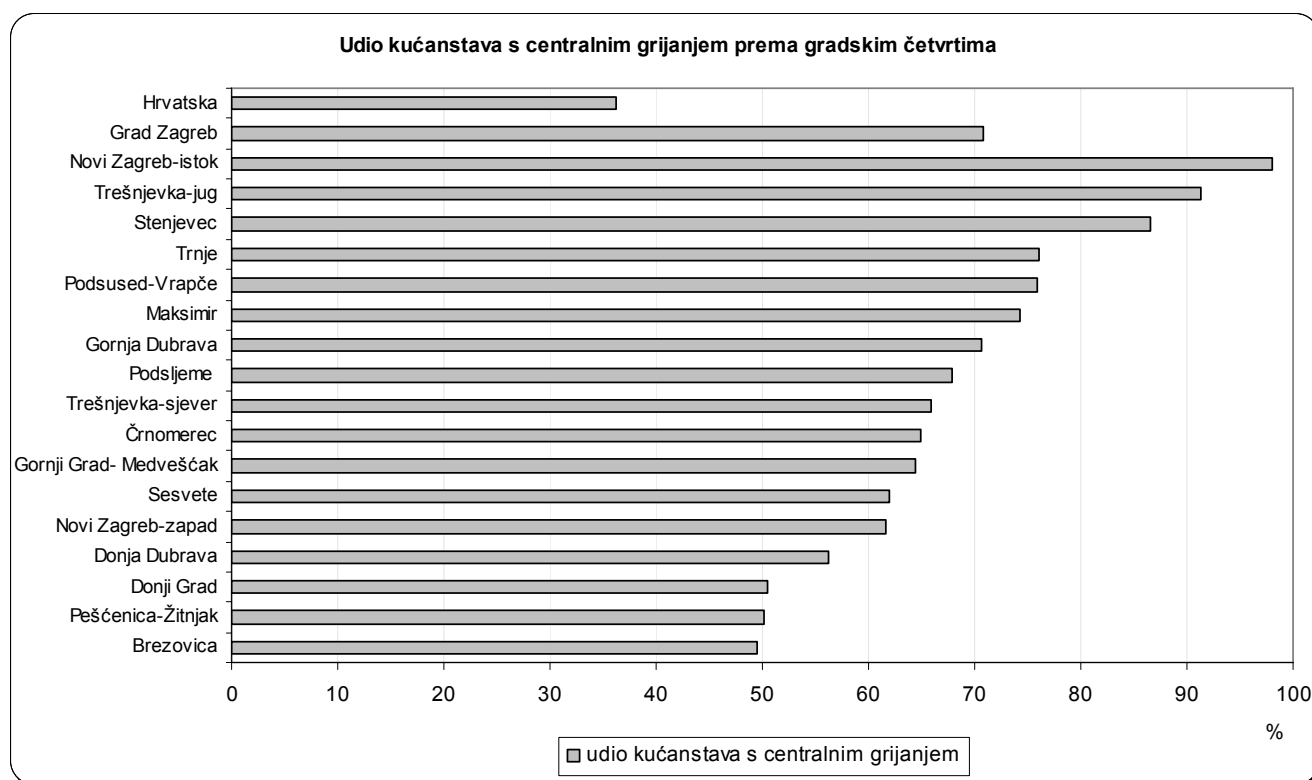

Izvor: DZS (2008.a)

Gledano po gradskim četvrtima manji stanovi prevladavaju u četvrtima Trešnjevka-sjever, Trnje i Novi Zagreb-istok, dok se s nešto većim stambenim prostorima ističu četvrti Sesvete, Brezovica i Podsljeme (slika 4.21 i 4.22). Unatoč tome, stanovnici tih četvrti u prosjeku ne raspolažu najmanjim odnosno najvećim stambenim prostorom po članu kućanstva. Naime, s najvećim stambenim prostorom po članu kućanstva raspolažu stanovnici gradske četvrti Gornji Grad-Medveščak (u prosjeku 31,1 m²), a zatim slijede stanovnici četvrti Donji Grad – 28,6 m² po članu kućanstva. S druge strane stanovnici četvrti Peščenica-Žitnjak i Donja Dubrava raspolažu sa svega 20,1 m² stambenog prostora po članu kućanstva (DZS, 2008.a).

S obzirom na ubrzanu privatizaciju stanovanja u Hrvatskoj tijekom posljednjih petnaestak godina, ne začuđuje podatak da je nešto više od 80% stanova u privatnom vlasništvu (u Hrvatskoj 83%). Najmoprimaca sa zaštićenom najamninom u Hrvatskoj ima samo 3,3%, a u Zagrebu 3,5% što govori o činjenici da je «socijalno stanovanje» i u zemlji i u Gradu Zagrebu, u odnosu na druge europske zemlje, vrlo zapostavljeno (tablica 4.11). Nadalje, s obzirom na postojeće trendove izgradnje u Gradu (primjerice «urbane vile») te na pojačanu socijalnu diferencijaciju i stratifikaciju stanovništva, u budućnosti će se najvjerojatnije prosječan standard stanovanja postupno poboljšavati, no ne tako brzo i ne podjednako za sve socijalne slojeve u Gradu.

Slika 4.23: Udio kućanstava s centralnim grijanjem prema gradskim četvrtima 2001.

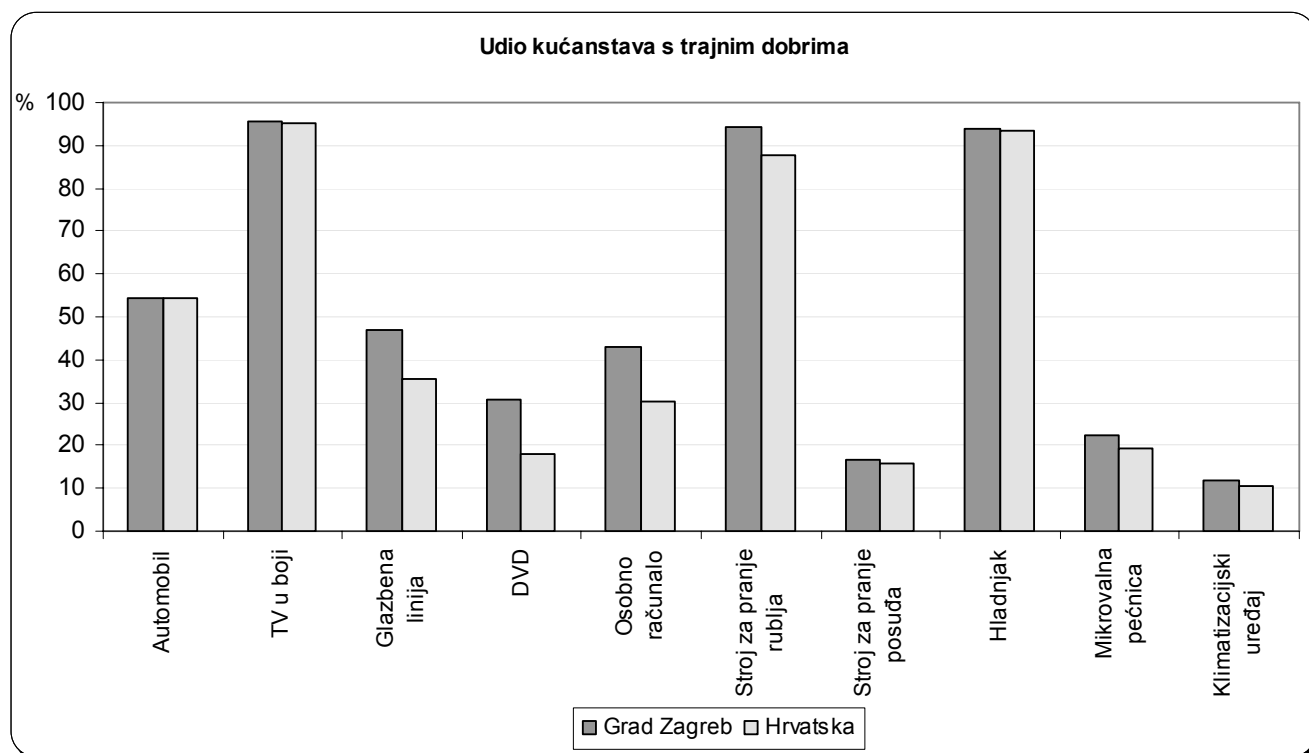

Izvor: DZS (2008.a)

Komunalna opremljenost stambenih jedinica je relativno zadovoljavajuća u Gradu kao cjelini, iako nije podjednaka u svim dijelovima. Stanovi u Gradu Zagrebu su u 70% slučajeva opremljeni centralnim grijanjem (toplovod, etažno grijanje), a svim drugim komunalijama u skoro 100% slučajeva.

Usporedimo li komunalnu opremljenost stambenih jedinica Grada Zagreba s prosjekom Hrvatske vidimo da Grad Zagreb znatno bolje stoji, posebice kada se radi o centralnom grijanju, ali i o opremljenošću kanalizacijom i vodovodom (tablica 4.11). Pojedini gradski predjeli – gradske četvrti, prilično se razlikuju u stupnju osnovne i dodatne opremljenosti te stoga i mogućnosti podmirivanja osnovnih i dodatnih potreba svojih stanovnika. Naime, pogledamo li pregled kućanstava koja su opremljena centralnim grijanjem po gradskim četvrtima možemo vidjeti kako u pojedinim četvrtima centralno grijanje ima tek 50-tak % stanovnika (Brezovica, Peščenica-Žitnjak), dok u drugima njih 90% ili više (Novi Zagreb-istok, Trešnjevka-jug) (slika 4.23).

Slika 4.24: Udio kućanstava s trajnim dobrima 2005.

Izvor: ZG STAT (2007.c)

4.3.2. Novoizgrađeni stanovi

Nakon naglog rasta broja novoizgrađenih stanova unazad nekoliko godina¹⁸ te blagog pada 2008. godine (za 1,7%), 2009. godine bilježimo izrazito visoki pad broja novoizgrađenih stanova – za čak 43,7%. Korisna površina novoizgrađenih stanova u Zagrebu je 2009. godine bila 75,0 m² što je gotovo jednako prošlogodišnjoj situaciji (tablica 4.12). Podatak o veličini novoizgrađenih stanova dodatno zabrinjava povežemo li ga s već postojećim podacima o relativno skromnom stambenom standardu na području Grada Zagreba (stanovi manje i srednje površine što dovodi do toga da pojedinac često samostalno ne raspolaže sa 25 m² stambenog prostora, a s koliko bi trebao prema međunarodnim preporukama).

¹⁸ U Gradu Zagrebu 2007. godine izgrađeno je 166,2% stanova više nego li u 2002. godini (DZS, 2008.c).

Pogledamo li razlike među županijama možemo vidjeti da Grad Zagreb zajedno sa Splitsko-dalmatinskom, Ličko-senjskom, Zadarskom te Šibensko-kninskom županijom ulazi u krug županija u kojima se u prosjeku grade najmanji stanovi¹⁹. S druge je strane prosječna korisna površina novoizgrađenih stanova u Međimurskoj županiji iznosila 141,8 m² u 2009. godini (DZS, 2010.e). Gledano po gradskim četvrtima, najviše se stanova gradilo u gradskim četvrtima Trešnjevka - jug i Novi Zagreb - zapad. Dominiraju dvosobni i trosobni stanovi (slika 4.25) (ZG STAT, 2010.c).

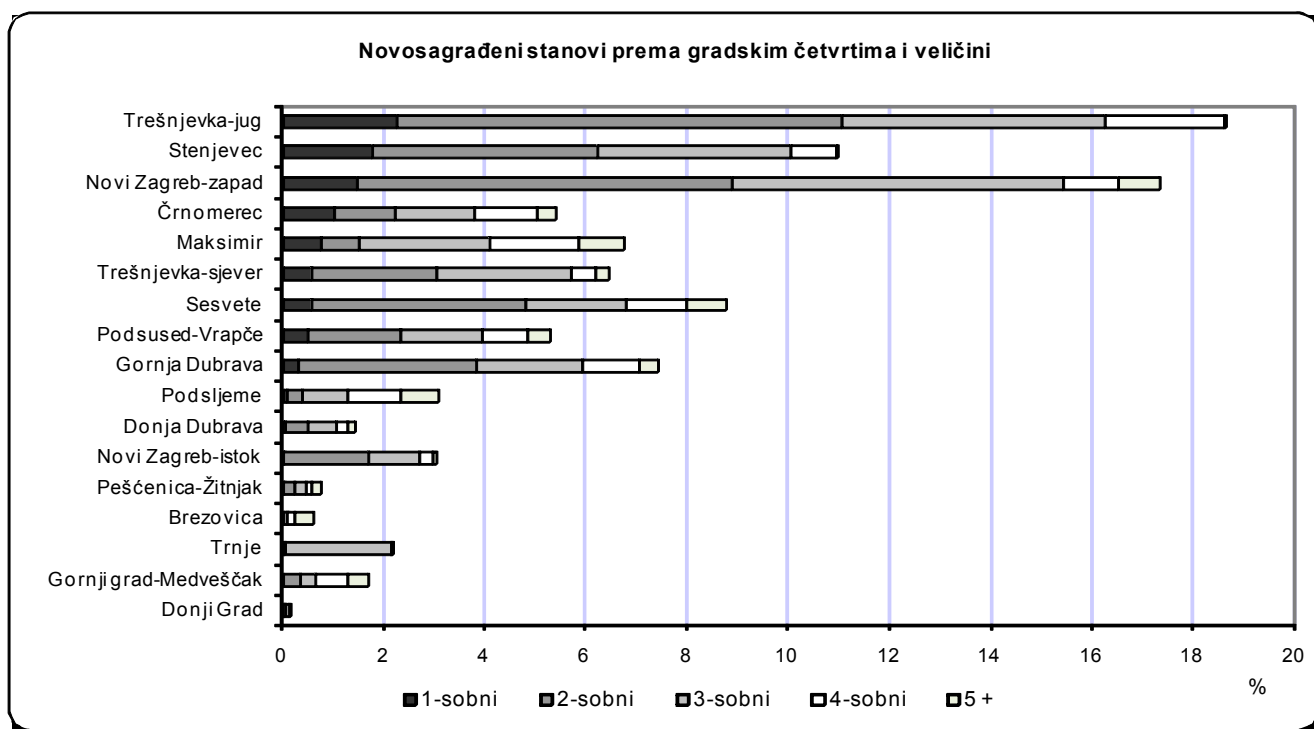
Tablica 4.12: Novoizgrađeni stanovi 2009.– Grad Zagreb i Hrvatska

	Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Struktura novoizgrađenih stanova prema broju soba				
- ukupno	4 923	100	18 740	100
- 1-sobni	467	24,28	2 536	13,5
- 2-sobni	1 856	96,51	5 915	31,6
- 3-sobni	1 634	84,97	5 012	26,7
- 4-sobni	674	35,049	3 061	16,3
- 5-sobni i više	292	15,18	2 216	11,8
Prosječna korisna površina novoizgrađenih stanova - m²	75,0	-	83,4	-
Cijene prodanih novih stanova – prosječno kn/m²				
- ukupno*	14 100	100	11 944	100
- građevno zemljište	2 731	19,4	1 928	16,2
- gradnja i dobit izvođača	7 887	55,9	7 454	62,4
- ostali troškovi	3 482	24,7	2 563	21,5

* prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe te APN

Izvor: DZS (2010.e); DZS (2010.f), ZG STAT (2010.c)

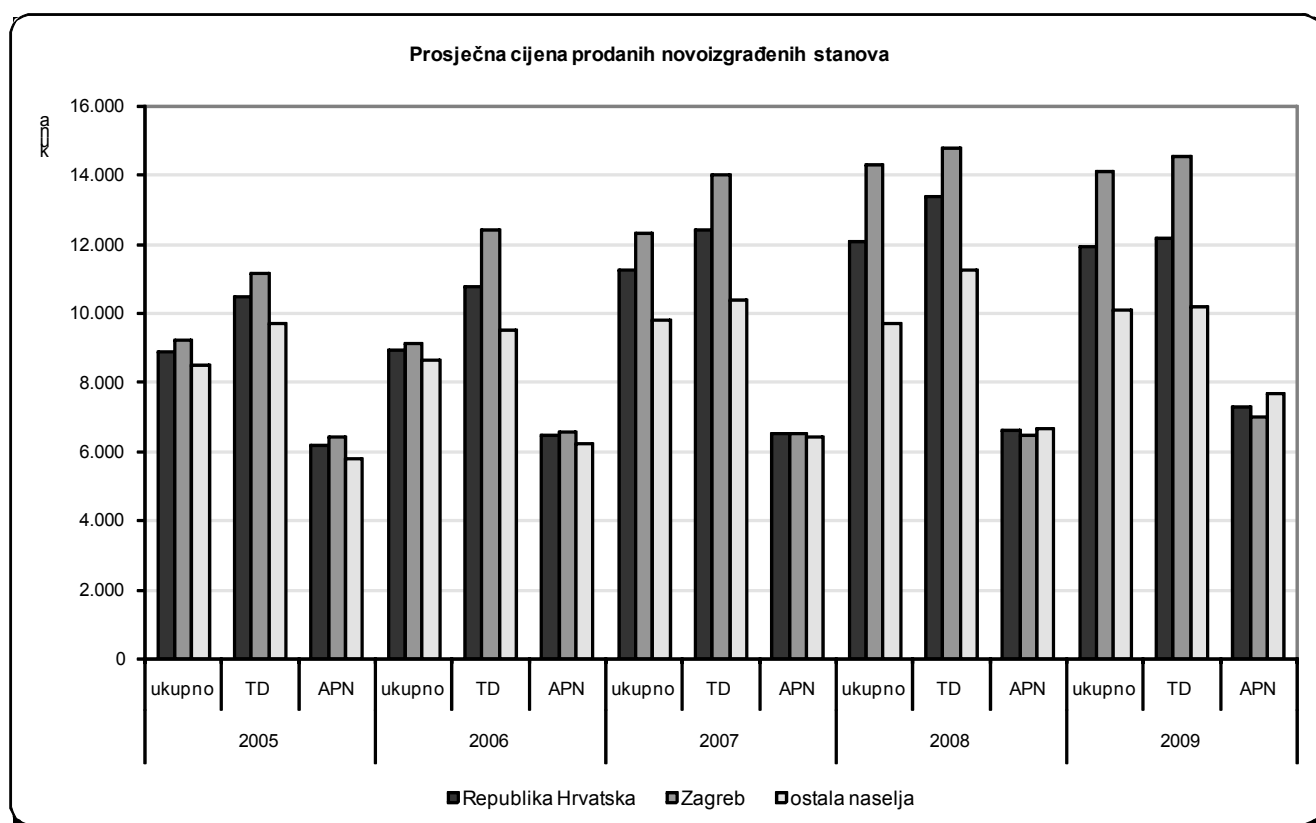
Slika 4.25: Novosagrađeni stanovi prema gradskim četvrtima i veličini 2009.

Izvor: ZG STAT (2010.c)

¹⁹ U 2009. godini prosječna je korisna površina novoizgrađenih stanova u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosila 68,7 m², u Ličko-senjskoj 70 m², u Zadarskoj 71 m² te u Šibensko-kninskoj županiji 76,4 m² (DZS, 2010.e).

Slika 4.26: Prosječna cijena prodanih novoizgrađenih stanova 2005.-2009. – Grad Zagreb i Hrvatska

Napomena: ukupno=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe te APN; TD=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe; APN=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje je prodavao APN

Izvor: DZS (2007.d), DZS (2008.h), DZS (2009.l), DZS (2010.f)

Gledamo li sveukupnu prosječnu cijenu novoizgrađenih stanova po metru kvadratnom vidimo da je ona u Zagrebu za gotovo 17% viša nego li u Hrvatskoj općenito. Nadalje, gledamo li odnos cijene stanova u Zagrebu te ostalim naseljima u Hrvatskoj, prosječna je cijena stanova po metru kvadratnom u Zagrebu 2009. godine bila gotovo 40% veća nego li u ostalim naseljima u Hrvatskoj. Izuzmemo li iz cijene stanova one stanove koji su prodani kao sastavni dio programa poticajne stanogradnje cijena je u Zagrebu viša za 42,3% od one u ostalim naseljima u Hrvatskoj (DZS, 2010.f)²⁰. Isto tako, prosječna cijena metra kvadratnog prodanog stana koji je izgrađen i prodan na tržištu je znatno veća od cijene metra kvadratnog stana iz programa poticajne stanogradnje (slika 4.26).

Usporedimo li podatke s onima od prethodne godine, možemo vidjeti da je nakon nekoliko godina rasta, prosječna cijena novoizgrađenih stanova po metru kvadratnom pala za 1,2% na razini cijele Hrvatske, što se zapravo može pripisati padu cijena u Zagrebu. Naime, dok je cijena u ostalim naseljima u Hrvatskoj porasla za 4,2%, ona je u Zagrebu pala za 1,5% (DZS, 2010.f)²¹. Pri tome je važno napomenuti da, dok to još nije toliko vidljivo 2009. godine, značajniji se pad cijena bilježi u prvoj polovici 2010. godine. Naime, usporedimo li prosječne cijene prodanih novoizgrađenih stanova s istim

²⁰ Izračun autora prema podacima DZS-a.

²¹ Izračun autora prema podacima DZS-a

razdobljem 2009. godine, 2010. godine se bilježi pad cijena od 12,6% u Hrvatskoj – 15,2% u Zagrebu te 5,3% u preostalim naseljima u Hrvatskoj (DZS, 2010.g).

Važno je spomenuti i da Grad Zagreb sukladno Pravniku o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba, 3/98, 7/98, 6/01, 10/03 i 8/06) i Odluci o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba, 22/09) rješava stambena pitanja građana postupajući po Konačnoj listi reda prvenstva za davanje u najam gradskih stanova, a koja se utvrđuje nakon provedenog natječaja. U listopadu je 2003. godine sukladno tome raspoređeno 1 900 osoba/obitelji²². Do 7. siječnja 2010. godine Grad je postupajući po listi došao do 1 500. mjesta, pri čemu je najveći broj obitelji/osoba dobio u najam stanove na lokaciji Sopnica – Jelkovec tijekom 2009. godine²³.

Druga lista po kojoj se vrši razmatranje i dodjela stanova je lista izvan reda prvenstva, a temelj je iste obrazloženo mišljenje Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. Osobe/obitelji moraju biti u iznimno teškom socijalno-zdravstvenom položaju. Temeljem je tog kriterija u 2008. godini riješeno stambeno pitanje za ukupno 43 osobe/obitelji, a 2009. godine za ukupno 160 osoba/obitelji²⁴.

Kako se lista formira svakih pet godina, krajem je 2009. godine raspisan novi natječaj za dodjelu stanova temeljem kojeg je formirana nova lista za narednih pet godina. Na novu je listu 10. rujna 2010. godine raspoređeno 246 osoba/obitelji (Grad Zagreb, 2010.b).

²² Pravo na dodjelu stana imaju osobe koje, prije podnošenja zahtjeva, imaju prebivalište na području Grada Zagreba neprekidno najmanje deset godina, a nemaju riješeno stambeno pitanje, niti mogućnost da ga riješe na drugi način. Lista se formira temeljem kriterija i mjerila pri čemu se, uz vrijeme prebivališta na području Grada Zagreba, u obzir uzima i stambeni te socijalno-zdravstveni status podnositelja zahtjeva, kao i status branitelja.

²³ Tijekom 2009. godine riješeno je 803 zahtjeva.

²⁴ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

4.4. Odgoj i obrazovanje

Tablica 4.13: Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju program predškolskog odgoja u Gradu Zagrebu

	2008/09		2009/10	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
dječji vrtići i druge pravne osobe* - ukupno	235	100	260	100
- državni	191	81,3	205	78,8
- privatni	28	11,9	40	15,4
- vjerskih zajednica	16	6,8	15	5,8
djeca – ukupno	32 884	100	34 713	100
- do 3 godine	8 349	25,4	8 808	25,4
- od 3 – 5 godina	13 040	39,7	13 839	39,9
- 5 -7 i stariji od 7 godina	11 495	34,9	12 066	34,7
zaposleni- ukupno	5 104	100	5 331	100
- odgojitelji i učitelji	2 932	57,4	3 062	57,4
- medicinske sestre, zdravstveni radnici	236	4,6	237	4,4

*Svaka teritorijalno odvojena jedinica (područni odjel) smatra se vrtićem.

Izvor: DZS (2009.b), DZS (2010.h)

Iako se u Gradu Zagrebu osiguravaju novi vrtićki kapaciteti te je udio djece u vrtićima svake godine nešto veći u odnosu na onu prethodnu, to još uvijek ne pokriva potrebe stanovništva (tablica 4.13). Naime, u prosjeku je 2009. godine oko 35,4% djece do 2 godine starosti te oko 88,5% djece od 3-6 godina starosti²⁵ bilo obuhvaćeno ovakvim tipom skrbi²⁶. Iako broj ustanova koje pružaju navedene usluge u Gradu raste, potrebni su dodatni naponi kako bi Grad ponudio mrežu ustanova kojom bi se svim stanovnicima, kojima je to potrebno, osigurala skrb za djecu u odgovarajućim ustanovama u blizini mjesta stanovanja. Što se tiče novih kapaciteta, 2009. godine izgrađeno je 5 novih objekata namjenjenih predškolskim programima čime su otvorene 34 nove odgojno-obrazovne skupine redovnog programa (850 djece) te 4 nove odgojne skupine programa predškole (81 dijete). Ipak, i uz te je napore 2009. godine 1 539 djece ostalo bez mjesta u vrtiću uslijed nedostatnih kapaciteta, što je 32% više nego li prethodne godine²⁷. Ovaj podatak ukazuje na rastuće zahtjeve roditelja za ovakvim oblikom skrbi.

Ovome treba dodati i podatak da je 9 859 učenika nižih razreda osnovne škole (34,5% ukupnog broja učenika nižih razreda) obuhvaćeno produženim boravkom u školi. Iako je broj učenika obuhvaćenih produženim boravkom u školi u porastu (otvoreno je 26 novih skupina 2009. godine, od čega je 8 skupina u 4 osnovne škole koje su po prvi put organizirale program produženog boravka), određeni broj učenika još uvijek ostaje bez te mogućnosti. Tako su interesi i potrebe zaposlenih roditelja zadovoljeni u 97 škola u kojima je organiziran produženi boravak, dok u osam škola u Gradu Zagrebu, uslijed nedostatka prostora, nije uopće osiguran dnevni boravak²⁸.

I u Hrvatskoj i u Gradu Zagrebu većina učenika pohađa državne škole. Usporedno s 2008. godinom u tom pogledu nije došlo do značajnijih promjena gledamo li osnovne škole – 2009. godine djelovala je 1 državna osnovna škola za djecu i mladež s teškoćama u razvoju manje. Nadalje, prestale

²⁵ Procjena s obzirom na broj živorođene djece i broj djece uključene u predškolske programe.

²⁶ Pokrivenost uslugama predškolske skrbi ipak je znatno viša nego li u općenito u Hrvatskoj (prema procjeni 2009. godine oko 17,1% djece do 2 godine starosti te oko 60,9% djece od 3-6 godina starosti) (Matković, 2007.b).

²⁷ Podaci Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport.

²⁸ Podaci Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport.

su djelovati i dvije privatne škole za obrazovanje odraslih (jedna tehnička i srodna te jedna industrijska i obrtnička) (tablice 4.14 i 4.15). Osvrnemo li se na osnovne škole prosječan je broj učenika po učionici bio 27,6²⁹.

Tablica 4.14: Osnovne škole u Gradu Zagrebu (kraj šk.g.2008/2009 i početak šk.g.2009/2010.)

	škole		učenici		učitelji-nastavnici	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Osnovne škole – ukupno	137	100	60 630	100	4 955	100
- redovite	126	91,9	59 973	98,9	4 636	93,5
- državne	121	88,3	59 479	98,1	4 559	92,0
- privatne	5	3,6	494	0,8	77	1,5
- škole za djecu i mladež s teškoćama u razvoju	11	8,0	657	1,0	319	6,4
- državne	10	7,3	653	1,0	318	6,4
- privatne	1	0,7	4	0,0	1	0,0
Osnovne umjetničke škole	11	100	3 908	100	481	100
- glazbene	8	5,8	3 539	90,5	397	82,5
- državne	8	5,8	3 539	90,5	397	82,5
- privatne	-	-	-	-	-	-
- baletne	3	2,2	369	9,5	84	17,5
Osnovne škole – obrazovanje odraslih	1	100	91	100	5	100

Izvor: ZG STAT (2010.d)

Tablica 4.15: Srednje škole u Gradu Zagrebu (kraj šk. god. 2008/2009. i početak šk.g. 2009/2010.)

	Škole		učenici		učitelji-nastavnici	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Srednje škole – ukupno	102	100	38 482	100	4 041	100
- redovite	98	96,1	37 906	98,5	3 935	97,3
- gimnazije	34	33,3	14 823	38,5	1 197	29,6
- državne	21	20,6	13 271	34,5	987	24,4
- privatne	9	8,8	758	1,9	100	2,4
- vjerske privatne	4	3,9	794	2,0	110	2,7
- tehničke i srodne škole	37	36,3	16 424	42,6	1 595	39,4
- državne	30	29,4	15 846	41,1	1 531	37,8
- privatne	7	6,9	578	1,5	64	1,5
- industrijske i obrtničke škole	17	16,7	5 185	13,4	719	17,7
- državne	16	15,7	5 175	13,4	705	17,4
- privatne	1	1,0	10	0,0	14	0,3
- srednje škole za mladež s teškoćama u razvoju	4	3,9	576	1,4	106	2,6
- državne	4	3,9	576	1,4	106	2,6
Srednje umjetničke škole - ukupno	10	100	1 474	100	424	100
- glazbene	6	60,0	706	47,8	281	66,2
- državne	5	50,0	699	47,4	278	65,5
- privatne	1	10	7	0,4	3	0,7
- baletne	2	20,0	131	8,8	46	10,8
- državne	2	20,0	131	8,8	46	10,8
- likovna umjetnost i dizajn	2	20,0	637	43,2	97	22,8
- državne	2	20,0	637	43,2	97	22,8
- privatne	-	-	-	-	-	-
Srednje škole – obrazovanje odraslih - ukupno	12	100	2 733	100	270	100
- tehničke i srodne škole	12	100	2 733	100	270	100
- državne	8	66,6	2 545	93,1	246	91,1
- privatne	4	33,3	188	6,8	24	8,8
- industrijske i obrtničke škole	-	-	-	-	-	-
- državne	-	-	-	-	-	-

Izvor: ZG STAT (2010.e)

²⁹ Podaci Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport.

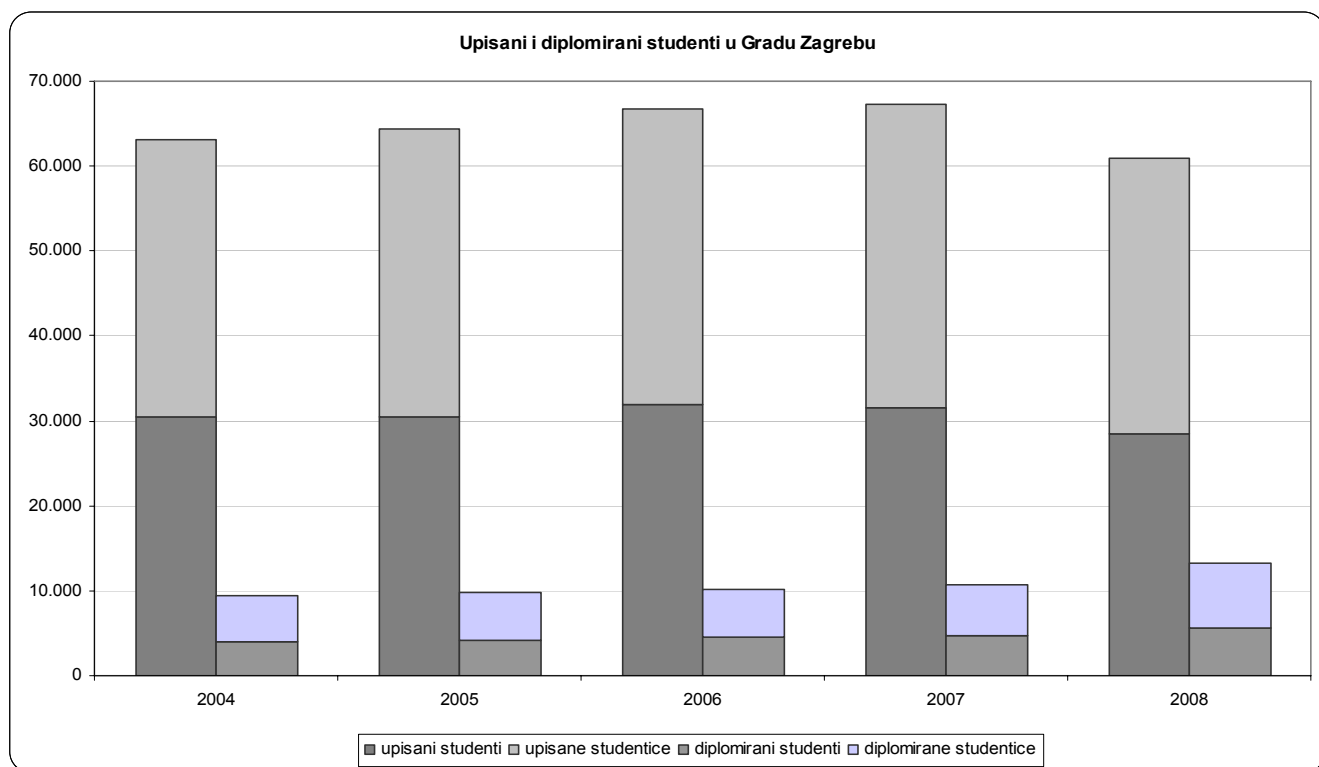
Tu se postavlja i pitanje o broju djece izvan školskog procesa, posebice osvrnemo li se na kasnije iznesene podatke koji pokazuju kako je većina osoba izvan tržišta rada bez ili nižeg obrazovnog stupnja. Osvrnemo li se na podatke o broju ponavljača, možemo indirektno vidjeti da situacija više zabrinjava u srednjim školama. Naime, školske je godine 2009./2010. bilo 157 ponavljača u osnovnim školama (19% manje nego li 2008. godine) te čak 1 137 ponavljača u srednjim školama³⁰. Osvrnemo li se na osnovne škole najčešće ponavljače nalazimo u sedmom (25,2%) i petom razredu (25,2%), a najmanje u četvrtom razredu (2,7%) (ZG STAT 2010.d). U srednjim školama udio ponavljača pada s prelaskom u viši razred, pa tako najviše ponavljača nalazimo u prvim razredima (44,7%), slijede drugi (29,8%), treći (17,4%) te četvrti razred (8,2%) (ZG STAT 2010.e).

Tablica 4.16: Visoko obrazovanje (ak. god. 2008/2009.)

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Studenti – ukupno upisani	60 892	100	134 188	100
od toga studentice	32 391	53,2	73 827	55,0
Diplomirani studenti, kumulativno, 2007.	352 396	100	-	-
od toga studentice	159 958	45,4	-	-
Diplomirani studenti, 2008.	13 215	100	25 573	100
od toga studentice	7 567	57,3	15 014	58,7

Izvor: DZS (2009.j), DZS (2009.k), ZG STAT (2009.h)

Slika 4.27: Upisani i diplomirani studenti u Gradu Zagrebu 2004.-2008.

Izvor: ZG STAT (2009.h)

³⁰ Podaci Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba.

Osvrnemo li se na tercijarno obrazovanje, broj je upisanih studenata 2008. godine u odnosu na 2007. godinu bio manji i na razini Hrvatske (za 2,9%) i u Gradu Zagrebu (za 9,6%). Iz godine u godinu povećava se broj diplomiranih studenata kako u Hrvatskoj općenito, tako i u Gradu Zagrebu. Isto tako, žene nešto češće nego li muškarci upisuju i završavaju fakultet (slika 4.27).

Iako ne značajan, Grad Zagreb još uvijek stipendira relativno mali broj učenika i studenata. Tako je i 2009. godine stipendirano: 381 učenik za deficitarna zanimanja; 257 nadarenih učenika i studenata (od toga 136 učenika, 115 studenta diplomskih i preddiplomskih studija, 6 studenta poslijediplomskih studija); 234 djece branitelja (od toga 107 učenika i 127 studenata); 32 učenika i studenata s invaliditetom (od toga 17 učenika i 15 studenata) te 31 učenik i student slabijeg socijalnog statusa (od toga 12 učenika i 19 studenata)³¹.

³¹ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

4.5. Zaposlenost i nezaposlenost

4.5.1. Zaposlenost

Tablica 4.17: Zaposlenost (stanje 31. ožujka 2009.)

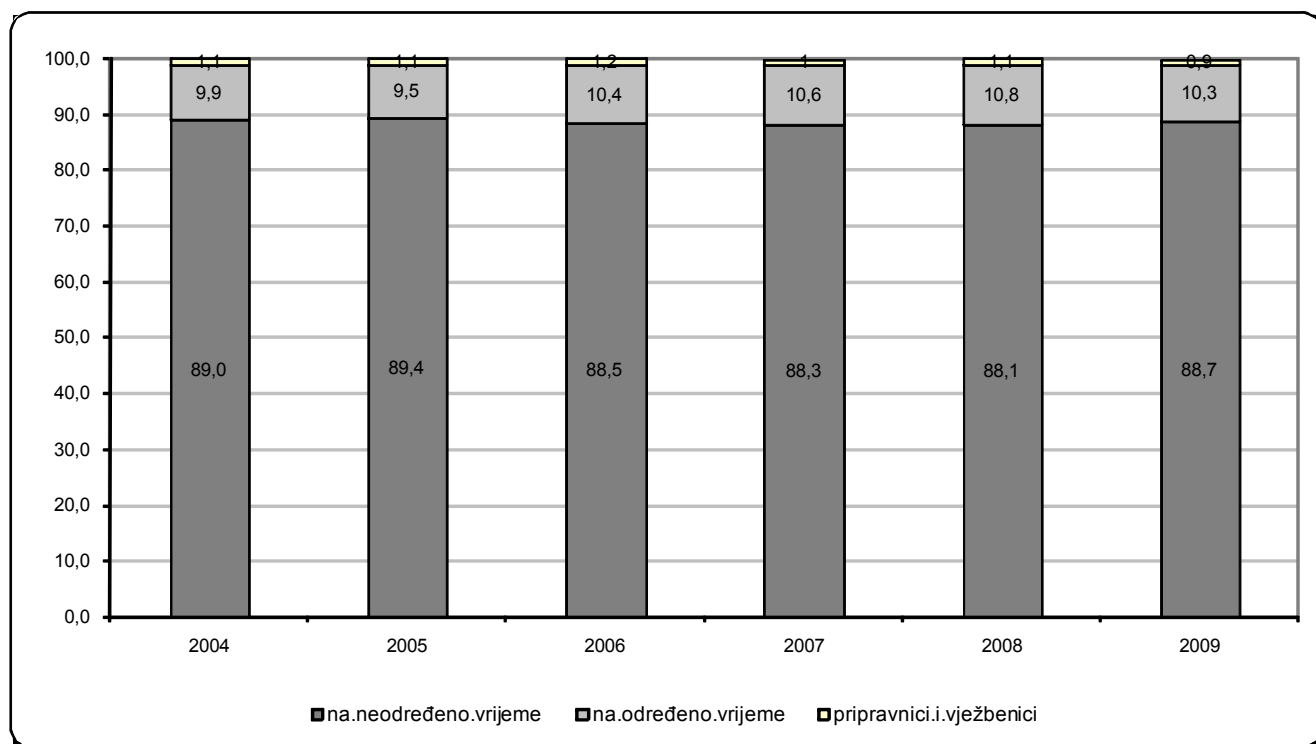
	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Zaposleni				
- ukupno	424 263	100	1 463 489	100
- u poslovnim subjektima (pravne osobe) svih oblika vlasništva	378 938	89,3	1 211 085	82,75
- vlasnici i zaposleni u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija	44 635	10,5	252 404	17,24
- poljoprivrednici	690	0,2	16 216	1,0
Zaposleni u poslovnim subjektima (pravne osobe) prema vrsti radnog odnosa				
- ukupno	359 140	100	1 169 970	100
- na neodređeno vrijeme	318 811	88,8	1 021 020	87,3
- na određeno vrijeme	37 117	10,3	140 821	12,0
- pripravnici i vježbenici	3 212	0,9	8 129	0,7
Zaposleni u poslovnim subjektima prema oblicima vlasništva				
- ukupno	359 140	100	-	-
- državno vlasništvo	127 895	35,6	-	-
- privatno vlasništvo	201 873	56,3	-	-
- zadružno vlasništvo	152	0,0	-	-
- mješovito vlasništvo	29 220	8,1	-	-
Zaposleni u poslovnim subjektima prema stupnju obrazovanja				
- ukupno	359 140	100	1 169 970	100
- VSS	89 772	25,0	207 320	17,8
- VŠS	27 602	7,7	92 879	7,9
- SSS	175 323	48,8	561 517	48,0
- NSS	10 814	3,0	36 965	3,2
- VKV	5 998	1,7	22 566	1,9
- KV	25 332	7,0	129 693	11,1
- PKV	6 512	1,8	29 602	2,5
- NKV	17 787	5,0	89 428	7,6
Samozaposlene osobe (2001.)				
- ne zapošljavaju radnike	13 266	3,7	-	-
- zapošljavaju radnike	16 724	4,7	-	-

Napomena: U zaposlene prema stupnju stručnog obrazovanja, vrsti radnog odnosa te prema obliku vlasništva nije uključena procjena broja zaposlenih u poslovnim subjektima (pravne osobe) koje imaju manje od 10 zaposlenih, a nisu dostavili izvještaj, jer se obrada prema navedenim obilježjima vrši samo na temelju dostavljenih izvještaja. Zbog toga se razlikuju podaci o broju ukupno zaposlenih u poslovnim subjektima i broju zaposlenih prema navedenim obilježjima.

Izvor: HZZ (2010.a); ZG STAT (2010.f)

Od ukupnog broja zaposlenih osoba, najviše ih je zaposlenih na neodređeno vrijeme. Broj osoba koje rade na određeno vrijeme unazad nekoliko godina stagnira te se kreće oko 10% (slika 4.28). Najveći udio osoba radi u poslovnim subjektima koji su privatnom vlasništvu, a zatim slijede oni u državnom. Zaposlene su osobe najčešće srednje ili visoke stručne spreme (tablica 4.17).

Slika 4.28: Zaposleni u poslovnim subjektima u Gradu Zagrebu prema vrsti radnog odnosa 2004.-2009.

Izvor: ZG STAT (2006.a), ZG STAT (2007.f), ZG STAT (2007.g), ZG STAT (2008.b), ZG STAT (2009.f), ZG STAT (2010.f)

Tablica 4.18: Zaposleni na području Grada Zagreba prema područjima NKD-a i visini prosječne isplaćene neto plaće (stanje 31. ožujka 2009.)

	Broj zaposlenih		Prosječna neto plaća u kunama (III mjesec)	+/- od prosječne neto plaće 6 381 kn
	Apsolutno	%		
Ukupno	424 263	100	6 381	-
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1 727	0,4	6 589	208
Rudarstvo i vađenje	3 117	0,7	7 296	915
Prerađivačka industrija	54 355	12,8	6 066	-315
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	3 643	0,9	7 360	979
Građevinarstvo	35 823	8,4	5 413	-968
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	81 782	19,3	5 489	-892
Hoteli i restorani	14 922	3,5	4 716	-1.665
Prijevoz, skladištenje i veze	21 481	5,1	6 627	246
Financijsko posredovanje/djelatnosti osiguranja	19 376	4,6	8 131	1.750
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	51 693	12,2	6 445	64
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	34 184	8,1	6 707	326
Obrazovanje	26 981	6,4	6 152	-229
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	27 878	6,6	6 492	111
Umjetnost, zabava, rekreacija	10 048	2,4	5 990	-391
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	10 327	2,4	5 948	-433
Djelatnosti kućanstva	1 043	0,2	-	-

Izvor: ZG STAT (2010.f), ZG STAT (2010.g)

Struktura zaposlenog stanovništva još uvijek ne odgovara profilu relativno velikog urbanog centra kakav je Zagreb, odnosno u strukturi zaposlenosti još uvijek ne dominiraju sektori uslužnih djelatnosti. Struktura zaposlenih prema NKD-u nije se znatno promjenila usporedimo li je s onom prethodne godine. Prosječna je neto plaća u odnosu na isto razdoblje prethodne godine porasla za 6,4% (ZG STAT, 2010.g). Proučimo li strukturu zaposlenih prema područjima NKD-a i njihove plaće možemo vidjeti da je oko 38,6% osoba zaposleno u djelatnostima s prihodima većima od prosječne neto isplaćene plaće (6.381,00 kuna) (tablica 4.18).

4.5.2. Nezaposlenost

Tablica 4.19: Kretanje nezaposlenosti (stanje 31.12.2009.)

NEZAPOSLENOST	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Nezaposleni – ukupno	34 112	100	291 545	100
- od toga žene	18 421	54,0	165 238	56,6
- osobe koje prvi puta traže zaposlenje	6 929	20,3	48 530	16,6
- od toga žene	4 010	11,8	28 629	9,8
Udio dugotrajne nezaposlenosti (1-2 god.)	4 050	11,8	36 868	12,6
Udio dugotrajne nezaposlenosti (>2 god.)	11 070	32,4	94 925	32,5
Udio pojedinih dobnih skupina				
- 20-24 godine	4 066	11,9	38 633	13,2
- 25-29 godine	4 895	14,3	39 122	13,4
- stariji od 50 godina	10 978	32,1	78 133	26,7
Stopa registrirane nezaposlenosti*	-	6,3	-	14,9
Stopa nezaposlenosti prema ARS*	-	-	-	9,1
Nezaposleni prema obrazovanju				
- bez škole i nezavršena osnovna škola	1 380*	4,0	18 444	6,3
- osnovna škola	6 347	18,6	69 815	23,9
- stručna škola za zanimanja u trajanju do 3 g. i škola za KV i VKV radnike	8 687	25,4	99 336	34,0
- SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godine, gimnazija	11 868	34,7	79 779	27,3
- viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	1 961	5,7	10 688	3,66
- fakulteti, akademije, magisterij, doktorat	3 869	11,3	13 483	4,6
Korisnici novčanih naknada za nezaposlene*	8 065	100	68 967	100
- od toga žene	4 691	58,2	39 832	57,8

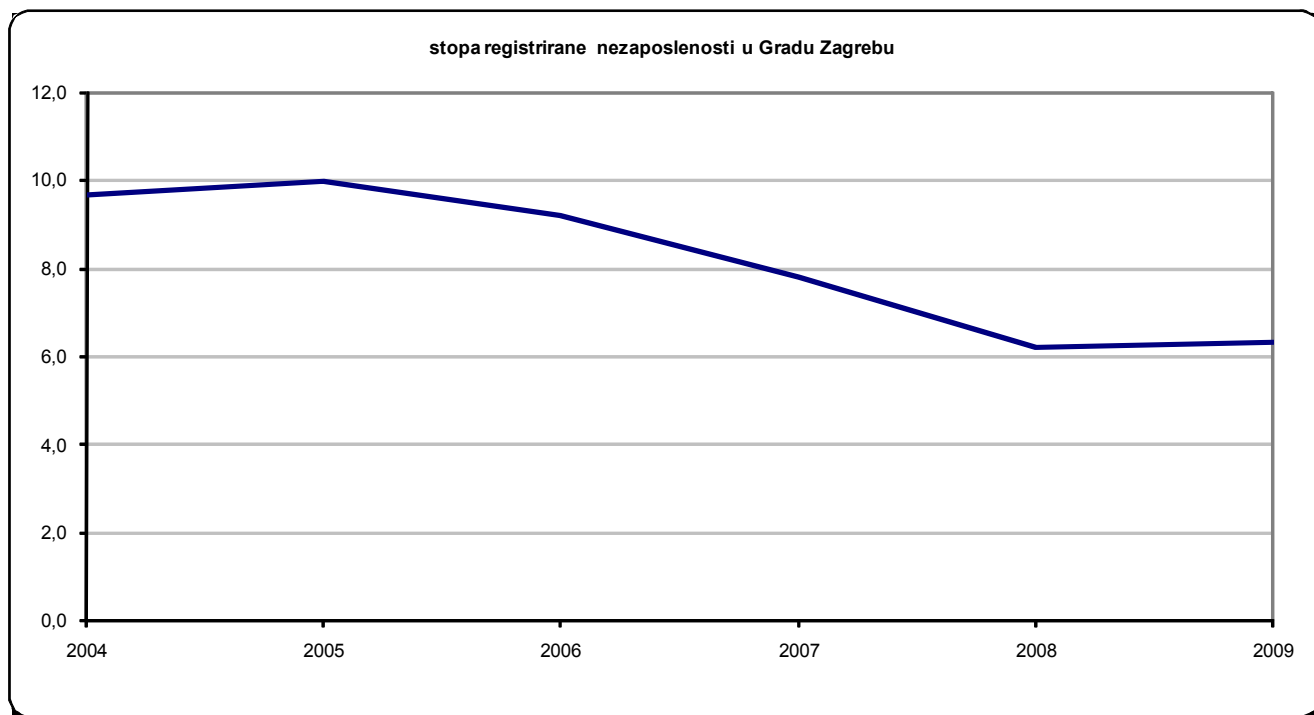
*prosjeck 2009.

Izvor: HZZ (2010.a), HZZ (2010.b), HZZ (2010.c), ZG STAT (2010.f)

Iako je situacija glede stope nezaposlenosti još uvijek nešto bolja u odnosu na Hrvatsku općenito, a i u odnosu na ostale žuapnije (slika 4.31), Grad Zagreb je suočen s brojnim problemima kojima treba posvetiti pažnju. Dok slika 4.29 pokazuje pad stope registrirane nezaposlenosti unazad nekoliko godina te laganu stagnaciju tijekom 2009. godine, Grad Zagreb još uvijek ima relativno velik broj nezaposlenih osoba (tablica 4.19). Tim više, za očekivati je da će slijedeće godine, na što ukazuju trenutna kretanja na tržištu rada, stopa nezaposlenosti porasti. Neki su od problema koji se ističu unazad nekoliko godina, pa tako i 2009. godine dugotrajna nezaposlenost te nezaposlenost mladih i starijih osoba. Naime, među nezaposlenim osobama prevladavaju one nezaposlene duže od dvije godine, a velik je udio i onih

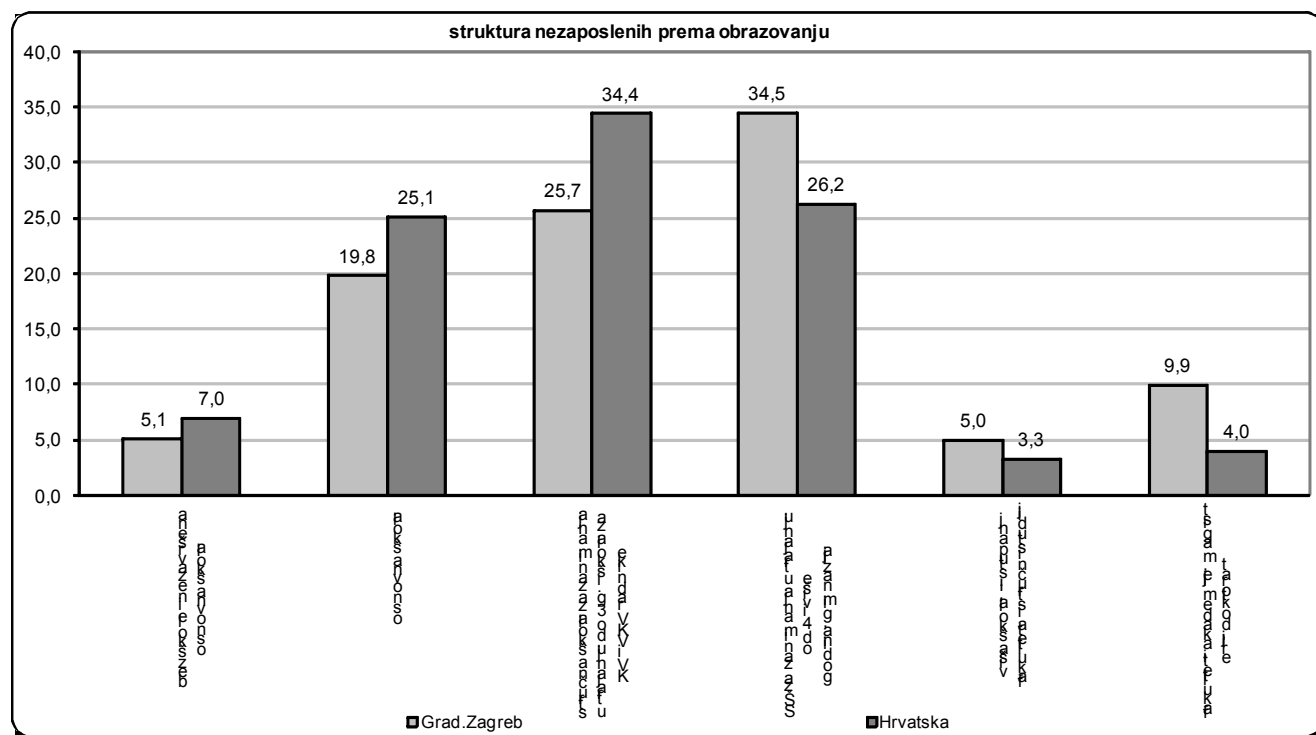
nezaposlenih u trajanju od 1-2 godine. Tako je 2009. godine bilo 44,4% dugotrajno nezaposlenih osoba u Gradu Zagrebu. Isto tako, 26,2 % nezaposlenih osoba je u dobi od 20-29 godina, dok je njih 32,1% starije od 50 godina. Razina obrazovanosti znatno utječe na trajanje nezaposlenosti pa tako veliki broj osoba nižeg i srednjeg obrazovanja traži posao (slika 4.30). Visok udio dugotrajno nezaposlenih osoba sam po sebi zabrinjava, a dodatno povežemo li ga s činjenicom da su nezaposlene osobe najčešće niže obrazovane te starije životne dobi. Nezaposlenih koji traže prvo zaposlenje bilo je čak 20,3%, što govori o tome da je nalaženje prvog zaposlenja mnogo veći problem nego što se to na prvi pogled može činiti. Posebno je zabrinjavajuće što se u tom pogledu Grad Zagreb gotovo ni malo ne razlikuje od Hrvatske, premda ima bitno nižu stopu registrirane nezaposlenosti. Tek oko 23,6% nezaposlenih osoba prima novčanu naknadu za nezaposlene (u 2008. godini njih 26%) (tablica 4.19). Dodatno zabrinjava podatak dobiven u istraživanju UNDP-a o kvaliteti života koji pokazuje kako od ukupnog broja ispitanika u Gradu Zagrebu njih 19% živi u kućanstvima u kojima niti jedan član kućanstva nije zaposlen (Matković, 2007.a).

Slika 4.29: Stopa registrirane nezaposlenosti u Gradu Zagrebu (stanje 31. ožujka, 2009.)

Izvor: ZG STAT (2010.f)

Slika 4.30: Nezaposleni prema stupnju obrazovanja (%) (stanje 31. prosinca 2009.)

Izvor: ZG STAT (2010.f)

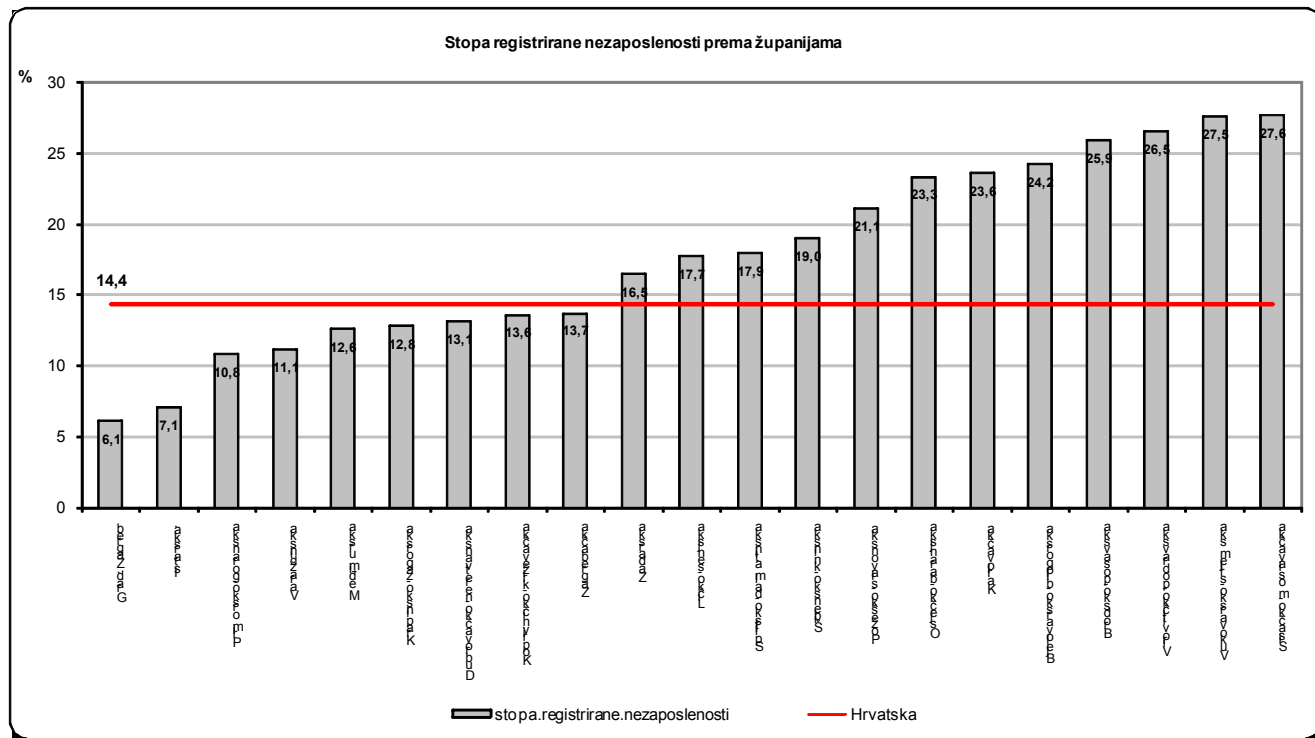
U kontekstu aktualne gospodarske krize bitno se osvrnuti i na zadnje dostupne podatke o kretanju nezaposlenosti. Prema podacima za mjesec listopad 2010. godine vidljivo je kako je broj registriranih nezaposlenih osoba pri Zavodu za zapošljavanje znatno porastao, kao i da je taj rast izraženiji u Gradu Zagrebu nego li u Hrvatskoj općenito. Pa tako možemo vidjeti kako je u odnosu na stanje u listopadu 2009. godine, krajem listopada 2010. godine bilo čak 20,3% više osoba prijavljenih na Zavodu za zapošljavanje u Gradu Zagrebu (u Hrvatskoj 11,4%).³² Kako dolazi do velikog ulaza novoregistriranih osoba, tako se mijenja struktura nezaposlenosti tj. broj dugotrajno nezaposlenih osoba se u Gradu Zagrebu smanjio s 58,9% krajem 2008. godine na 45,4% krajem listopada 2010. (u Hrvatskoj je to malo manje izraženo, pa imamo smanjenje s 55% na 47%) (HZZ, 2010.a). U pravilu se radi o mladim osobama do 29 godina (32%) ili osobama starijim od 50 godina (29,8%) koje su u najvećem broju nezaposlene do 6 mjeseci (34,6%). To svakako nameće potrebu za dodatnim intervencijama države, posebice u cilju njihova što bržeg uključivanja na tržište rada.

Gledano prema županijama, 2009. godine je najniža stopa nezaposlenosti zabilježena u Gradu Zagrebu, te je bila znatno ispod hrvatskog prosjeka (slika 4.31). U usporedbi s prethodnom godinom stopa je nezaposlenosti porasla u većini županija (HZZ, 2009.a; 2010.b). Broj nezaposlenih po gradskim četvrtima varira, pa tako najveći broj nezaposlenih 2009. godine nalazimo u četvrtima Peščenica-Žitnjak i Gornja Dubrava (slika 4.32). Ovdje je važno i napomenuti kako je apsolutan broj nezaposlenih značajno porastao u svim četvrtima krajem 2009. godine. Naime usporedimo li stanje s onim krajem

³² Usporedno s istim mjesecom 2008. godine situacija je još nepovoljnija te se u listopadu bilježi čak 52% više nezaposlenih prijavljenih Zavodu za zapošljavanje (HZZ, 2010.a)

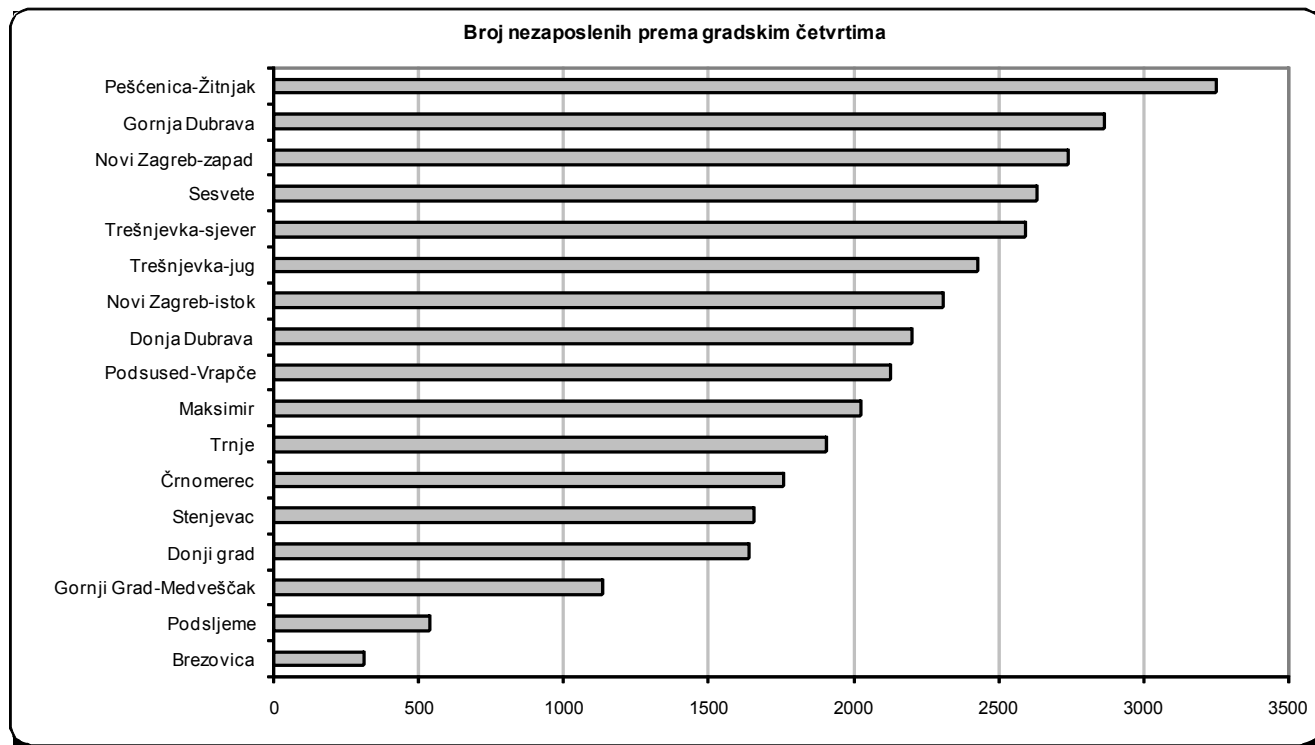
2008. godine neke četrti bilježe i rast broja nezaposlenih od 50% (npr. Novi Zagreb-zapad). Slijede četvrti Sesvete i Trnje-sjever s 40% rasta (ZG STAT 2009.f; ZG STAT, 2010.f).

Slika 4.31: Registrirana stopa nezaposlenosti prema županijama (godišnji prosjek 2009.)

Izvor: HZZ (2010.b)

Slika 4.32: Broj nezaposlenih prema gradskim četvrtima 2009. (stanje 31. prosinca 2009.)

Izvor: ZG STAT (2010.f)

4.6. Ekonomski pokazatelji

Tablica 4.20: BDP 2007. *

	BDP mil. kn	% (Hrvatska = 100)	BDP/stanovnik (kn)	BDP/stanovnik (EUR)	BDP/stanovnik (USD)	Indeks (Hrvatska = 100)
Republika Hrvatska	314 223	100	70 835	9 656	13 201	100
Grad Zagreb	96 658	30,8	122 995	16 766	22 921	173,6
Vukovarsko-srijemska	8 393	2,7	42 227	5 756	7 869	59,6
Brodsko-posavska	6 827	2,2	39 209	5 345	7 307	55,4

Napomena: BDP na razini županija po stanovniku mjeri proizvodnost, a ne životni standard. U tablici su iskazani podaci za Požeško-slavonsku i Vukovarsko-srijemsku županiju jer su to županije s najnižim BDP-om po stanovniku u Hrvatskoj 2007. godine.

Izvor: DZS (2010.i)

Prezentirani podaci pokazuju da je Grad Zagreb neosporno najjači gospodarski centar u Hrvatskoj te da se na njegovom primjeru potvrđuje pravilo da je u većim gradovima obrt kapitala, proizvodnost rada te koncentracija kapitala najveća. Stoga ne čudi da on ostvaruje 30,8% ukupnoga hrvatskoga BDP-a, odnosno da je BDP po stanovniku za 73,6% veći od hrvatskoga prosjeka. Usporedimo li ovu situaciju s onom 2006. godine, možemo vidjeti da je ta nadmoć ipak malo oslabila budući da je 2006. godine Grad Zagreb činio 32,6% ukupnog BDP-a Hrvatske, dok je BDP po stanovniku bio za 84,4% viši od hrvatskog prosjeka. Nadalje, usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama ponovno se ističu Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska županija s najnižim BDP-om po stanovniku, daleko nižim od hrvatskog prosjeka, a i s niskim udjelom u ukupnom BDP-u (tablica 4.20). Do 2007. godine BDP bilježi konstantan rast i on je nešto intenzivniji u Gradu Zagrebu nego li općenito u Hrvatskoj. Gledamo li postotni rast BDP-a u milijunima kuna, on je u Gradu Zagrebu rastao od 2000-te od 8-12% godišnje, dok je u Hrvatskoj taj rast iznosio 7-10% godišnje³³. Sukladno tome povećavaju se i prihodi i rashodi proračuna (slika 4.33). Gledamo li strukturu proračuna vidimo da je za naknade građanima i kućanstvima, isto kao i prethodne godine, izdvojeno 3,8% sredstava, što je manje nego 2007. godine (5,9%) (tablice 4.21 i 4.22). Ovdje je važno napomenuti kako, dok je 2008. godine industrijska proizvodnja stagnerala, 2009. godine ona bilježi pad, koji je u Gradu Zagrebu nešto slabije izražen nego li u Hrvatskoj općenito (tablica 4.23). Isto tako, važno je napomenuti da iako prodajne cijene proizvođača industrijskih proizvoda bilježe tek neznatan rast (tablica 4.24), pogledamo li strukturu prodajnih cijena vidimo da najveći doprinos tom rastu daje industrijska grupacija energija (indeks od 112,9) (ZG STAT, 2010.i).

³³ Napominjemo da se radi o nominalnom indeksu, a ne o realnoj stopi rasta. Ona je u Hrvatskoj 2007. godine iznosila 5,5%, 2008. godine 2,4%, a 2009. događa se pad od 5,8% koji ostaje aktualan i u prvom te drugom tromjesečju 2010. godine (2,5%), dok za Grad Zagreb nema podatka (DZS, 2010.j).

Tablica 4.21: Struktura gradskog proračuna – ostvareni prihodi

	Kuna	%
PRIHODI POSLOVANJA	7.411.600.000,00	95,0
- prihodi od poreza	5.428.400.000,00	69,6
- pomoći	44.100.000,00	0,5
- prihodi od imovine	514.400.000,00	6,5
- prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima	1.417.700.000,00	18,1
- ostali prihodi	7.000.000,00	0,0
PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	387.100.000,00	4,9
- prihodi od prodaje neproizvedene imovine	151.000.000,00	1,9
- prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	236.100.000,00	3,0
UKUPNI PRIHODI	7.798.700.000,00	100

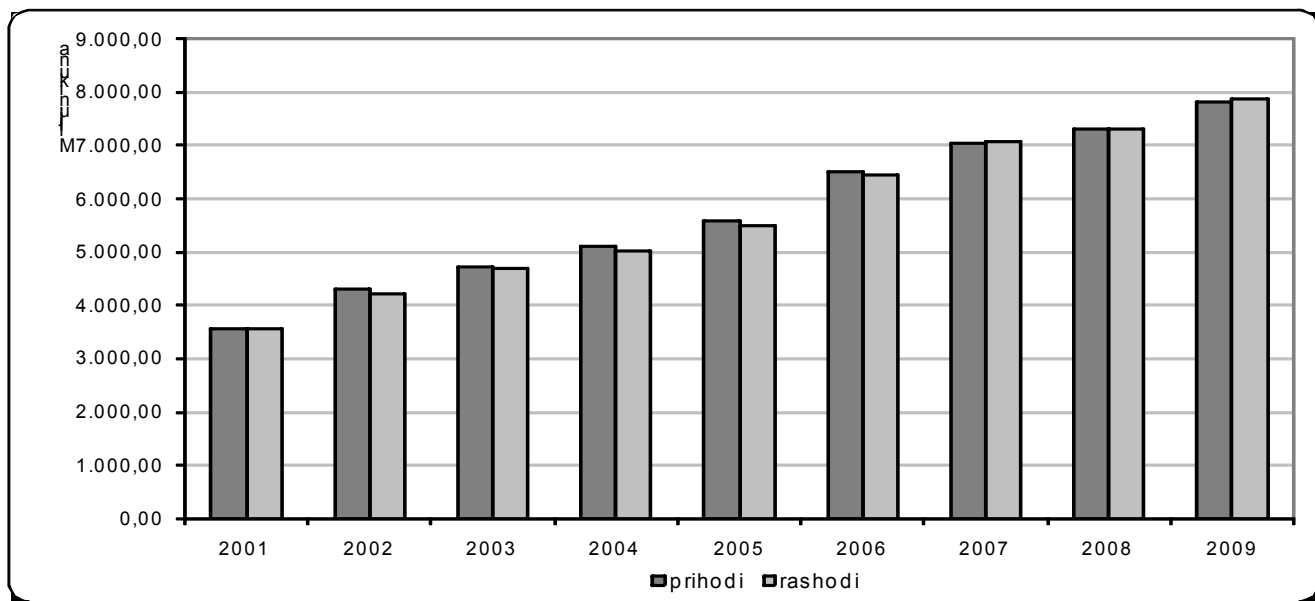
Izvor: Grad Zagreb (2010.c)

Tablica 4.22: Struktura gradskog proračuna – ostvareni rashodi

	Kuna	%
RASHODI POSLOVANJA	6.222.824.683,22	79,1
Rashodi za zaposlene	1.553.923.375,00	19,8
Materijalni rashodi	2.297.193.041,38	29,2
Financijski rashodi	57.509.320,13	0,8
Subvencije	900.040.000,00	11,5
Pomoći	71.800.000,00	0,9
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	298.520.077,71	3,7
Ostali rashodi	1.043.838.869,00	13,2
RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	1.647.420.316,78	20,9
Rashodi za nabavu neproizvedene imovine	79.958.381,50	1,0
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	1.440.099.045,97	18,3
Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	127.362.889,31	1,6
UKUPNO RASHODI	7.870.245.000,00	100

Izvor: Grad Zagreb (2010.c)

Slika 4.33: Proračun Grada Zagreba 2001.-2009.

Izvor: Grad Zagreb (2002.), Grad Zagreb (2003.), Grad Zagreb (2004.), Grad Zagreb (2005.c), Grad Zagreb (2006.), Grad Zagreb (2007.), Grad Zagreb (2008.), Grad Zagreb (2009.), Grad Zagreb (2010.c)

Tablica 4.23: Industrijska proizvodnja – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb	Hrvatska
Stopa rasta 2005.	4,7	5,1
Stopa rasta 2006.	2,2	4,5
Stopa rasta 2007.	7,3	5,6
Stopa rasta 2008.	0,0	1,6
Stopa rasta 2009.	-5,6	-9,2

Izvor: DZS (2007.f), DZS(2008.d), DZS (2009.n), DZS (2010.k), ZG STAT (2008.c), ZG STAT (2009.a), ZG STAT (2010.h)

Tablica 4.24: Indeksi cijena na malo i troškova života – Grad Zagreb

	Indeksi				
	$\frac{2005}{2004}$	$\frac{2006}{2005}$	$\frac{2007}{2006}$	$\frac{2008}{2007}$	$\frac{2009}{2008}$
Prodajne cijene proizvođača industrijskih proizvoda	103,3	103,8	105,5	106,8	100,5
Cijene na malo – ukupno	101,6	102,7	103,1	-	-
- cijene poljoprivrednih prehrambenih proizvoda	98,3	100,9	106,1	-	-
- cijene industrijskih proizvoda	101,3	102,2	103,0	-	-
Troškovi života – ukupno	102,3	103,1	103,7	-	-
- izdaci za robu	102,2	102,6	103,5	-	-
- izdaci za usluge	103,3	105,1	103,8	-	-

Izvor: ZG STAT (2007.d), ZG STAT (2008.a), ZG STAT (2008.c), ZG STAT (2009.a), ZG STAT (2010.i)

Tablica 4.25: Prosječna mjesečna plaća 2009. godine (u kunama) – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb	Hrvatska
prosječna neto plaća	6 229	5 311
prosječna bruto plaća	9 423	7 711
indeksi nominalnih neto plaća	101,4	102,6
indeksi realnih neto plaća	-	100,2

Izvor: DZS (2010.l), ZG STAT (2010.j),

U Gradu Zagrebu veća je i prosječna neto plaća – 17,3% veća od hrvatskog prosjeka (tablica 4.25). Usporedimo li to s prethodnom godinom, možemo vidjeti da je 2009. godine ta razlika ipak nešto manja (2008. godine ona je iznosila 20%). Nakon nekoliko godina uzastopnog nominalnog rasta,³⁴ 2009. godine indeks nominalnih neto plaća je tek nešto iznad 100 (tablica 4.25).

Najviše plaće isplaćuju se u djelatnosti financijsko posredovanje/djelatnosti osiguranja, a najniže u području uslužnih djelatnosti (tablica 4.18). Gledano od 2004.-2006. godine na djelu je bio trend smanjenja broja zaposlenih koji primaju plaću nižu od prosječne plaće, da bi 2007. godine broj osoba

³⁴ Lančani indeksi nominalnih plaća su se kretali u pravilu od 105 do 109,7 u razdoblju od 2000. do 2008. godine, a lančani indeksi realnih plaća od 102 do 105 (ZG STAT, 2010.k).

koje primaju plaću ispod prosjeka ponovno porastao, a isti se trend nastavio 2008. godine³⁵. Usmjerimo li se na podatke za 2009. godinu situacija se nešto popravlja te se udio osoba koje primaju plaću nižu od prosječne plaće malo smanjio i zadržao na oko 63% (ZG STAT, 2010.k). Tu se nameće pitanje što je dovelo do takve situacije da je danas udio osoba koje primaju plaću nižu od prosječne plaće veći nego li u prvoj polovici 2000tih, posebice povežemo li taj podatak s činjenicom da troškovi života iz godine u godinu evidentno rastu (tablica 4.24). Pogledamo li u detaljnije u podatke, nameće se jedan zaključak. Naime, dok je prosječna plaća iz godine u godinu bilježila rast, što je dovelo do njezina prelaska u viši razred, isti taj trend nije vidljiv kod udjela osoba pojedinog razreda tj. nije bilo takve mobilnosti osoba iz razreda s nižom plaćom u razrede s višom plaćom. Stoga, zabrinjava činjenica da dok se jednom manjem dijelu stanovništva prihodi povećavaju, što utječe na iznos prosječne plaće, znatno veći broj stanovništva ostaje na istim primanjima koja postaju nedostatnima za normalan život.

³⁵ Prije 2004. godine oko 60% zaposlenih primalo je plaću manju od prosječne plaće, 2004. godine 59,9% zaposlenih, 2006. godine 51,6% zaposlenih da bi taj udio ponovno porastao 2007. godine na 57,8%, a 2008. na 68,2% zaposlenih (ZG STAT, 2007.j, 2008.a , 2009.g).

4.7. Zdravstvena zaštita

4.7.1. Uzroci smrtnosti

Tablica 4.26 : Uzroci smrtnosti 2009. – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb			Hrvatska		
	Apsolutno	%	Stopa/ 100 000	Apsolutno	%	Stopa/ 100 000
Umrli – ukupno	8471	100	1 072,27	52 414*	100	1 183,40
Umrli prema najčešćim uzrocima smrti						
Bolesti cirkulacijskog sustava	4 125	48,7	522,15	25 976	49,56	586,48
Bolesti novotvorina	2 383	28,1	301,65	13 496	25,75	304,71
ozljede, trovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	419	4,9	53,04	2 986	5,70	67,42
bolesti probavnog sustava	332	3,9	42,03	2 430	4,64	54,86
bolesti dišnog sustava	399	4,7	50,51	2 263	4,32	51,09
endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma	199	2,3	25,19	1 393	2,66	31,45
Nasilne smrti – ukupno	419	100	53,04	2 986	100	68,37
nesretni slučaj	300	71,6	37,97	2 121	71,0	48,41
samoubojstvo	109	26,0	13,80	790	26,4	17,92
ubojstvo	7	1,7	0,89	58	1,9	1,76
nerazjašnjeno ili nepoznatog uzroka	3	0,7	0,38	13	0,4	0,29
Umrli u prometnim nesrećama	74	0,9	9,37	616	100	15,93

Izvor: HZJZ (2010.b), DZS (2010.m), ZG STAT (2010.b)

Usporedimo li Grad Zagreb i Hrvatsku po uzrocima smrtnosti vidimo da je struktura uzroka podjednaka, samo što su stope u Gradu Zagrebu u pravilu nešto niže, izuzev bolesti novotvorina i bolesti dišnog sustava gdje je situacija gotovo podjednaka (tablica 4.26)³⁶. S obzirom na prezentirane podatke, moglo bi se reći da se Zagreb ni po čemu posebnom ne izdvaja po zdravstvenim pokazateljima od drugih većih urbanih sredina. Bolesti su dijelom posljedica i načina života, ambijenta te običaja. Bolesti cirkulacijskog sustava i bolesti novotvorina svakako bi se mogle smanjiti, napose ove prve koje se velikim dijelom mogu prevenirati promjenom načina života i redovitim preventivnim pregledima. Vezano uz nasilne smrti valja istaknuti da se, u odnosu na 2008. godinu, smanjio broj ubojstava (2008. godine u Gradu Zagrebu bilo je 16 ubojstava), no porastao je broj samoubojstava (94 samoubojstva 2008. godine). Nadalje, od posljedica je nesreće na poslu u Gradu Zagrebu 2006. godine umrlo 6 osoba (od toga pet osoba na poslu, a jedna pri dolasku/odlasku s posla)³⁷ (DZS, 2008.1).

Usporedimo li pokazatelje o radu stacionarnih zdravstvenih ustanova u Gradu Zagrebu s onima u Hrvatskoj općenito (tablica 4.27) možemo vidjeti kako više od četvrtine kapaciteta ustanova otpada upravo na Grad Zagreb, dok se gotovo 30% dana bolničkih liječenja u Hrvatskoj 2008. godine odvijalo u Gradu Zagrebu (2007. godine 44%). Broj je postelja na 1 000 stanovnika veći nego li u Hrvatskoj općenito, no taj podatak treba uzeti s rezervom budući da se u bolnicama na području Grada Zagreba

³⁶ Pri tome je potrebno je uzeti u obzir činjenicu da su bolnice na području Grada Zagreba isto tako i bolnice državne razine što znači da se u njima liječe i bolesnici iz drugih, osobito Zagrebu bližih, područja Hrvatske.

³⁷ U Hrvatskoj je od posljedica nesreće na poslu umrlo 59 osoba 2006. godine (35 na poslu, a 24 tijekom dolaska/odlaska s posla) (DZS, 2008.c).

liječe i bolesnici drugih županija. Dok se razlika u prosječnoj dužini liječenja nešto povećala u odnosu na 2007. godinu te je porasla i iskorištenost postelja u Gradu Zagrebu, najprimjetnija je razlika nastala u prosječnom broju dana neiskorištenih kreveta između dva pacijenta (interval obrtaja), koji se značajnije smanjio u Gradu Zagrebu nego li u Hrvatskoj.

Tablica 4.27: Stacionarne zdravstvene ustanove 2007.-2008. – Hrvatska i Grad Zagreb

	2007.		2008.	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
broj postelja	6 713	24 352	6 586	24 282
broj postelja na 1000 stanovnika	8,61	5,49	8,45	5,47
broj doktora	1 861	5 043	1 893	5 132
broj postelja po jednom doktoru	3,6	4,8	3,5	4,7
broj ispisanih bolesnika	228 613	750 029	246 849	768 400
broj dana bolničkog liječenja	2 209 806	5 017 531	2 233 040	7 374 576
prosječna dužina liječenja	9,67	9,85	9,05	9,60
godišnja zauzetost postelja	329	303	339	304
% iskorištenosti postelja	90,19	83,15	92,89	82,21
broj pacijenata po krevetu	34,06	30,8	37,48	31,64
interval obrtaja	1,05	2	0,69	1,94

Izvor: HZJZ (2008.), HZJZ (2009.)

4.7.2. Osobe liječene zbog zlouporabe droga

S 420,9 liječena ovisnika na 100.000 odraslih stanovnika, Grad Zagreb se nalazi znatno iznad hrvatskog prosjeka (tablica 4.28). Udio se osoba liječenih prvi put 2009. godine nešto smanjio te je njihov udio u ukupnom broju liječenih bio 18,6% (unazad zadnje tri godine taj se udio kretao od 23,3-25%). Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim županijama, vidimo da veći problem ovisnosti, kao i prethodnih godina, pokazuju samo Istarska (572,7) te Zadarska županija (517,2). Ista je situacija i s ovisnicima o opijatima (HZJZ, 2010.c)³⁸. Usporedimo li podatke s onima iz 2007. i 2008. godine, stanje se nije bitno promijenilo.

Tablica 4.28: Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

	liječene osobe ukupno				prvi put liječeni			
	broj	stopa na 100.000*	od toga opijati	stopa na 100.000* (opijati)	svi tipovi ovisnosti	udio od liječenih osoba (%)	od toga opijatni tip	udio od prvi put liječenih
Hrvatska	7 689	258,9	6 212	209,2	1 430	18,6	639	44,7
Grad Zagreb	2 260*	420,9	1 704	317,3	437	19,3	159	36,4

Izvor: HZJZ (2010.c)

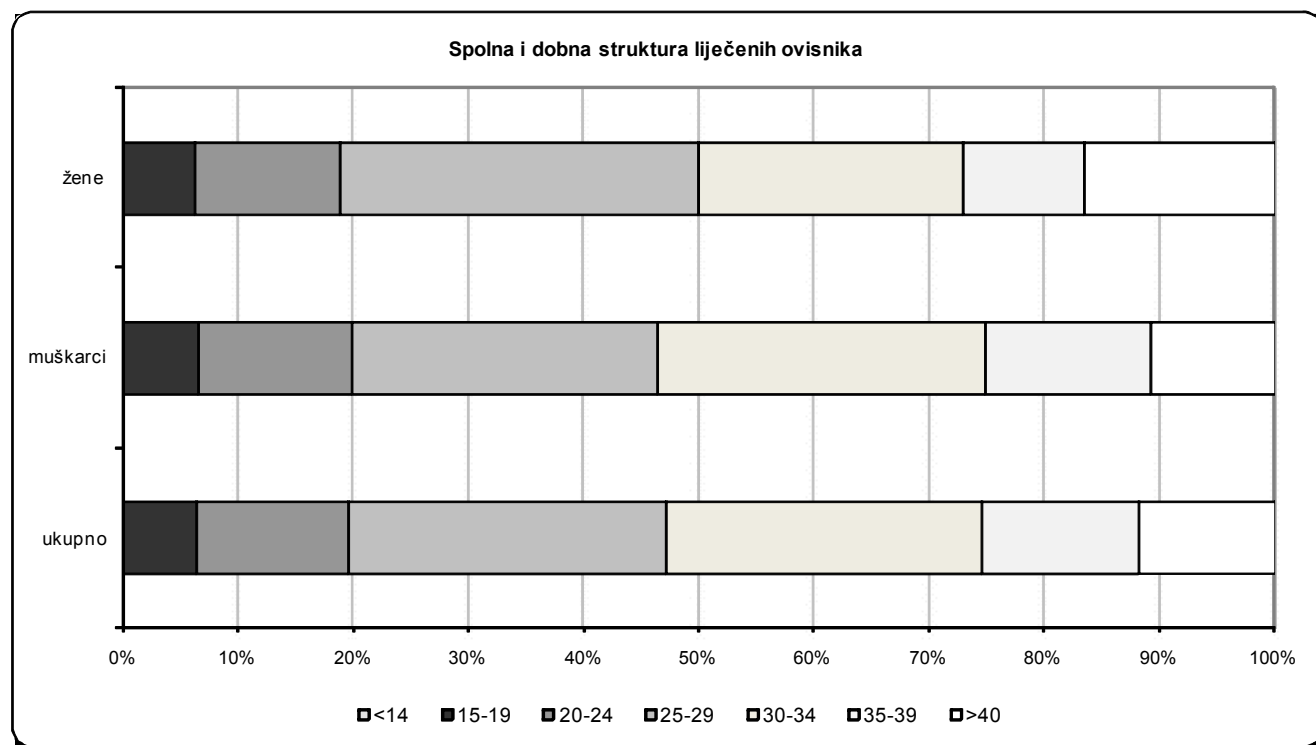
Tijekom se 2009. godine liječilo 81,1% muškaraca i 18,9% žena s prebivalištem u Gradu Zagrebu. Dakle, broj je muškaraca na liječenju 4,3 puta veći od broja žena (omjer za Hrvatsku je 4,9:1) (HZJZ, 2010.c). Pogledamo li njihovu dobnu strukturu, najveći je udio žena koje se liječe bio u dobnoj skupini

³⁸ Dok je stopa za Grad Zagreb iznosila 317,3 2009. Godine, u Zadarskoj je županiji bila 482,3, a u Istarskoj 529,0 (HZJZ, 2010.c).

25-29 godina (njih 31,3%), a muškaraca u dobnoj skupini 30-34 godine (njih 28,5%) (slika 4.34). Prosječna je dob liječenih ovisnika u Gradu Zagrebu bila 31,2 godina (Hrvatska 31,1). Od ukupnog je broja liječenih osoba 11,8% samaca, dok ih čak 80,2% živi u obiteljima (58,8% u primarnoj obitelji). Na liječenje se u pravilu upućuju sami (36,7%) ili ih upućuju liječnik primarne zdravstvene zaštite (18,9% slučajeva) te sud (uvjetna kazna) – u 18,3% slučajeva.

Gledamo li način otkrivanja zlouporabe sredstava ovisnosti u najvećem se broju slučajeva radi o članu obitelji (46,3%) te policiji (17,7%). Zabrinjavaju podaci koji pokazuju kako eksperimentiranja s drogom započinju već s 15,8 godina, dok se prvo uzimanje heroina događa s 20,5 godina, a prvo intravensko uzimanje s 21,4 godina. Od prvog eksperimentiranja do prvog liječenja prosječno protekne 9,7 godina. Osobe najčešće počinju uzimati drogu ili zbog utjecaja vršnjaka i partnera (33,9%) ili iz znatiželje (20,5%). Nadalje zabrinjava i podatak da roditelji uzimatelja opijata za problem svoje djece saznaju najčešće tek nakon 2 do 3 godine od početka uzimanja psihoaktivnih sredstava (25,6%), te njih čak 21,0% nakon 4 godine i više, dok ih 10,4% za problem ni ne zna. Glede navedenih pokazatelja Grad se Zagreb značajno ne razlikuje od prosjeka Hrvatske (HZJZ, 2010.c). Usporedba podataka s onima dostupnima za prošle godine ne ukazuje na neku bitnu promjenu u uočenim trendovima. Važno je napomenuti da se radi samo o registriranim ovisnicima te je za pretpostaviti da je stvarna brojka daleko veća. Nadalje, s obzirom na činjenicu da podaci pokazuju kako prva eksperimentiranja započinju upravo u prvim razredima srednje škole, nameće se potreba razvoja dodatnih preventivnih programa te sadržaja za djecu te dobi.

Slika 4.34: Dobna i spolna struktura osoba liječenih zbog zlouporabe droga s prebivalištem u Gradu Zagrebu

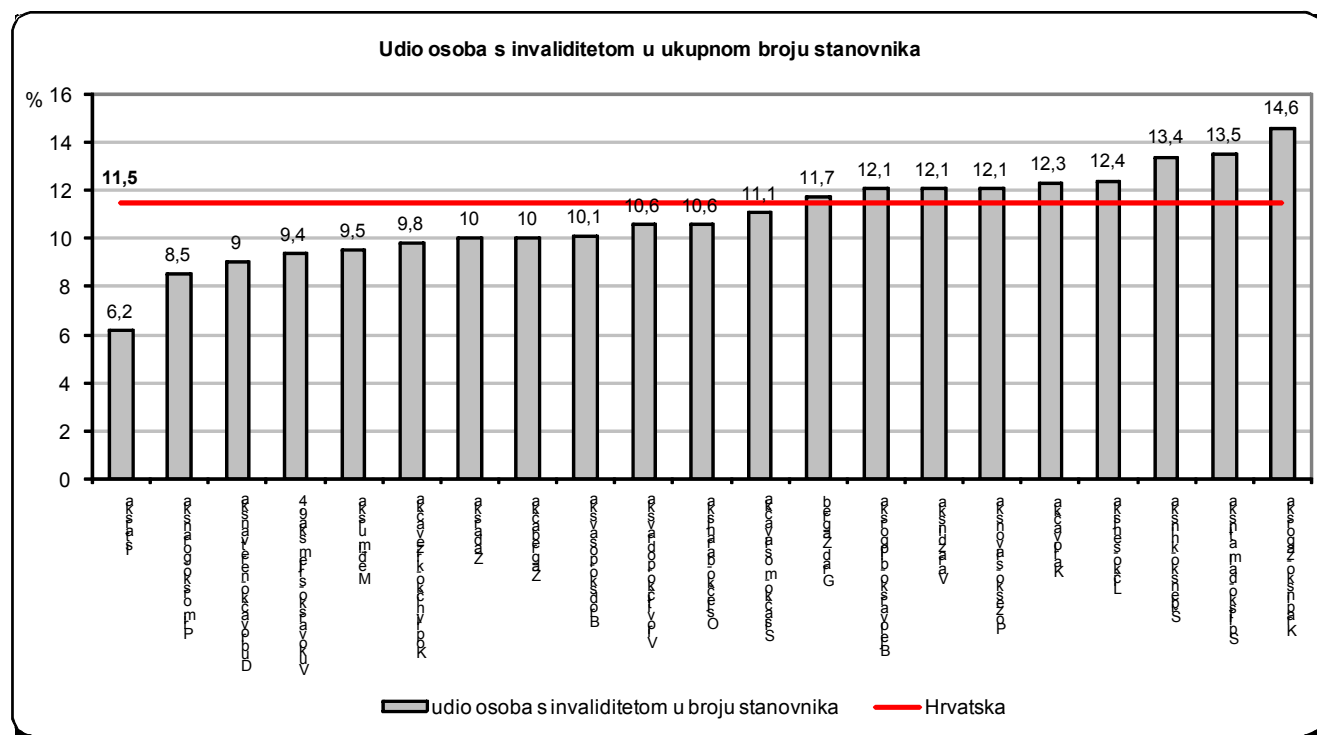
Izvor: HZJZ (2010.c)

Ovdje je važno napomenuti i kako je Grad Zagreb tijekom 2008. godine proveo istraživanje o mladima u Gradu Zagrebu. Rezultati istraživanja pokazuju kako čak 65,2% mladića i 43,6% djevojaka za vrijeme izlazaka najčešće konzumiraju alkohol. Nadalje, njih 7,5% navodi kako vrijeme izlaska najčešće koriste za konzumiranje opojnih sredstava (13,3% mladića i 3,1% djevojaka). Važno je i istaknuti kako njih 62,7% ostaje vani koliko dugo žele (56,7% djevojaka i 70,5% mladića), pri čemu posebice zabrinjava činjenica da je njih 35,1% u dobi od 15-17 godina (Galić i sur., 2009.).

4.7.3. Osobe s invaliditetom

Pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo vodi se registar osoba s invaliditetom. Podaci pokazuju da od ukupnog broja osoba s invaliditetom u Hrvatskoj, kojih je u 2009. godini bilo 511 080 tisuća, u Gradu Zagrebu živi njih 91 004³⁹. Iako je to relativno gledano najveći udio u Hrvatskoj, stavimo li taj broj u omjer s ukupnim brojem stanovnika, možemo vidjeti da daleko veći broj osoba s invaliditetom ima Krapinsko-zagorska županija, dok Grad Zagreb zauzima središnje mjesto u usporedbi s drugim dijelovima Hrvatske te spada među one županije u kojima je udio nešto viši nego u Hrvatskoj općenito (slika 4.35). Gledamo li prevalenciju invaliditeta, ona se ne razlikuje značajno od prosjeka Hrvatske, ali niti od drugih dijelova Hrvatske. Tako je u Gradu Zagrebu najveća prevalencija u dobnoj skupini 65+ (30,8%), slijedi dobna skupina 20-64 (9,8%) te dobna skupina 0-19 (4,5%). Gledamo li obrazovnu strukturu 53% osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje, dok ih 33,5% ima srednjoškolsko obrazovanje, a 6,4% osoba je s visokom ili višom stručnom spremom (HZJZ, 2010.d).

Slika 4.35: Udio osoba s invaliditetom u ukupnom broju stanovnika prema županijama 2009.

Izvor: HZJZ (2010.d)

³⁹ Podaci sa stanjem na dan 14. prosinca 2009. godine.

Prema podacima HZJZ-a u Gradu Zagrebu je 3 023 zaposlenih (zaposleni, privremeno radno nesposobni) osoba s invaliditetom, od toga 52% muškaraca. Osobe s invaliditetom, prema podacima sustava socijalne skrbi, u najvećem broju (81%) žive u obitelji dok ih oko 13% živi samo, 5,3% ih boravi u ustanovi, a oko 1% ima udomitelja ili skrbnika. U nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja živi oko 17% osoba s invaliditetom. Oko 39% osoba, koje ostvaruju prava iz sustava socijalne skrbi, imaju potrebu za pomoći i njegom u punom opsegu. U Gradu Zagrebu 5 004 djece ostvaruje pravo na primjereni oblik odgoja i obrazovanja, od čega 64% dječaka (HZJZ, 2010.d).

U Gradu Zagrebu provedeno je istraživanje o poštivanju prava osoba s invaliditetom. Istraživanje je provedeno 2001. i 2005. godine, pri čemu je glavni cilj bio utvrditi globalni indeks poštivanja prava osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu. Istraživanje je pokazalo da je generalni indeks poštivanja prava osoba s invaliditetom 2001. godine iznosio 30%, da bi se 2005. godine popeo na 52%. Time se Grad Zagreb našao u prosjeku europskih zemalja, gdje indeks iznosi 50%. Gledamo li vrijednosti po zasebnim standardnim pravilima, najveću je vrijednost ostvarilo pravilo „religija“ (ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u vjerskom životu zajednice), a najnižu pravilo „zapošljavanje“ koje se odnosi na aktivno podupiranje osoba s invaliditetom u svijetu rada i zapošljavanja⁴⁰ (Šostar i sur., 2006.). Unatoč određenom poboljšanju, činjenica da se standardna pravila koja se odnose, između ostaloga, na „zdravstvenu zaštitu“, „odgoj i obrazovanje“, „dohodovnu i socijalnu sigurnost“ te „zapošljavanje“ nalaze pri dnu ljestvice zabrinjava te je kod planiranja programa namijenjenih osobama s invaliditetom potrebno posvetiti posebnu pozornost upravo tim područjima života osoba s invaliditetom.

4.7.4. *Samoprocjena zdravlja i dostupnost zdravstvenih usluga*

Istraživanje je UNDP-a 2006. godine pokazalo da građani Grada Zagreba svoje zdravlje ocjenjuju nešto boljim nego li ispitanici Hrvatske. Naime, usporedimo li ih sa stanovnicima drugih županija, građani Grada Zagreba svoje zdravlje procjenjuju u pravilu boljim. Ipak, čak 27% građana izjavljuje da ima dugoročnu bolest ili poteškoću koja ograničava njihove aktivnosti, te po tome, u usporedbi s drugim županijama, Grad Zagreb zauzima središnje mjesto (Šućur, 2007.).

Vezano uz dostupnost zdravstvenih usluga, podaci pokazuju značajne razlike među županijama, pri čemu se Grad Zagreb može pohvaliti nešto boljom situacijom od ostalih dijelova Hrvatske, te od prosjeka Hrvatske. Ipak, petini ispitanika čekanje na termin pregleda često predstavlja problem, dok njih 15% izražava nezadovoljstvo vremenom čekanja u ordinacijama (Šućur, 2007.).

⁴⁰ Procjenjivala su se 22 standardna pravila koja pokrivaju (poredana od najboljeg ka najlošijem rezultatu ostvarenom 2005. godine): religiju, kulturu, organizacije osoba s invaliditetom, razvijanje svijesti, rehabilitaciju, rekreaciju i šport, obiteljski život i osobni integritet, kreiranje politike i planiranje, pristupačnost, koordinaciju djelovanja, nadzor i ocjenjivanje programa o invalidima, informiranje i istraživanje, pomoćne službe, tehničku i ekonomsku suradnju, zdravstvenu zaštitu, ekonomsku politiku, izobrazbu osoblja, zakonodavstvo, odgoj i obrazovanje, međunarodnu suradnju, dohodovnu i socijalnu sigurnost, zapošljavanje (Šostar i sur., 2006.).

4.8. Socijalna zaštita

4.8.1. Ustanove socijalne skrbi

U Gradu Zagrebu djeluju različite ustanove socijalne skrbi (za starije i nemoćne osobe, djecu, osobe s invaliditetom i dr.). Centri za socijalnu skrb organizirani su u 11 područnih ureda. Najbrojniji su domovi za starije i nemoćne osobe, pa je tako u 2009. godini na području rada djelovalo 11 gradskih (ukupnog kapaciteta 3 571 korisnika) i 20 „privatnih“⁴¹ (ukupnog kapaciteta 1 043 korisnika) domova socijalne skrbi za starije i nemoćne osobe. Upravo nedovoljan broj ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba u javnom sektoru,⁴² ali i izvaninstitucionalnih oblika skrbi doveo je do proliferacije privatnih ustanova takve vrste. No, veliki problem predstavlja cijena za smještaj starijih osoba koja nerijetko nadmašuje visinu mirovina korisnika pa se pojavljuje nužna pomoć ostalih članova obitelji (ako ih ima) ili države u (su)financiranju smještaja⁴³.

Prema podacima Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom 2009. godine bilo je 30 714 zahtjeva za smještaj za dom, no to ne odgovara stvarnom stanju budući da je dio zahtjeva predan u više domova te se procjenjuje da je broj stvarno zainteresiranih 18 661. Kako ni ta brojka nije sigurna, u tijeku je izrada baze podataka koja bi omogućila uvid u stvaran broj podnesenih zahtjeva. Možemo vidjeti da, iako tek procjenjen, broj zahtjeva znatno nadmašuje stvaran kapacitet domova na području Grada. Uzevši u obzir postojeća demografska kretanja i obiteljske promjene, te će potrebe i nadalje rasti te iziskivati dodatni razvoj institucionalnih, a prije svega izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije osobe.⁴⁴

Domovi osiguravaju i pojedine oblike izvaninstitucijske skrbi, pa se tako u okviru 9 domova provodio projekt gerontoloških centara (oko 7 000 korisnika) te se isto tako organizirala prehrana (za 1 626 korisnika u okviru gradskih domova te 36 u okviru privatnih domova), pranje rublja (za 5 korisnika u okviru gradskih domova) i dnevni boravak (za 41 korisnika u gradskim te 6 korisnika u privatnim domovima).⁴⁵

4.8.2. Prava iz sustava socijalne skrbi

Kao i ostatak Hrvatske, Grad Zagreb je suočen s problemom siromaštva i socijalne isključenosti. Iako se stopa rizika siromaštva u Hrvatskoj 2006. godine smanjila u odnosu na razdoblje između 2001.-2004. godine te je iznosila 16,3%, 2007. godine bilježi se ponovan rast siromaštva te stopa rizika

⁴¹ Tu se ubrajaju domovi različitih osnivača kao što su npr. vjerske zajednice, trgovačka društva, udruge i druge domaće ili strane pravne ili fizičke osobe.

⁴² Na području Hrvatske je zaključno s 31.12.2007. godine bilo 18 019 osoba na čekanju za smještaj u dom za starije i nemoćne osobe, te je taj broj do 31.12.2008. porastao na 22 493 osoba, a do 31.12.2009. na 25 170 (MZSS, 2008.a, 2009.b, 2010.b).

⁴³ Zasebni podaci za Grad Zagreb ne postoje, no oni za područje Hrvatske govore kako je 2009. godine u polovini slučajeva (godinu ranije čak u dvije trećine) slučajeva smještaj korisnika u domove za starije i nemoćne bio (su)financiran od strane obveznika uzdržavanja ili države (tako su za 7,3% korisnika troškove smještaja plaćali ili subvencionirali obveznici uzdržavanja, za njih 18,8% troškove je sufinancirala država, dok je država u potpunosti pokrivala troškove za 27,6% korisnika) (MZSS, 2010.b).

⁴⁴ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

⁴⁵ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

siromaštva iznosi 17,4% gdje se zadržava i 2008. godine da bi 2009. godine porasla na 18% (DZS, 2007.e, 2008.k, 2009.i, 2010.n). Premda ne postoje posebni podaci za Grad Zagreb, može se pretpostaviti da je stopa siromaštva u Zagrebu niža u odnosu na cijelu Hrvatsku, što ne znači da je broj siromašnih zanemariv. Naime, pretpostavimo li da je ona u Gradu Zagrebu dvostruko manja od hrvatskog prosjeka to bi značilo da u riziku od siromaštva živi nešto više od sedamdesetak tisuća ljudi.

Korisnici su sustava socijalne skrbi u Gradu Zagrebu 2009. godine ostvarili sveukupno 112 663 različitih prava (tablica 4.29). Sveukupno je bilo 57 994 korisnika različitih prava (7,3% stanovništva), od čega 68,4% odraslih korisnika te 31,6% maloljetnih korisnika (tablica 4.30). Usporedimo li podatke s prethodnom godinom, broj je korisnika blago porastao (za 0,7%), dok se broj ostvarenih prava smanjio (za 3,3%).

Tablica 4.29: Prava, usluge i mjere socijalne skrbi 2009. godine

Skrbnništvo ili posvojenje	Skrb izvan vlastite obitelji	Odgodne mjere zaštite i sigurnosti	Pomoć za osposobljavanje	Novčane pomoći i drugi materijalni oblici pomoći	Ostali oblici skrbi i usluge
4 443	4 639	1 389	411	30 561	71 220

Izvor: ZG STAT (2010.b)

Tablica 4.30: Maloljetni i punoljetni korisnici socijalne skrbi 2009. godine

Maloljetni korisnici		Punoljetni korisnici	
Ukupno	18 320	Ukupno	39 674
Djeca i mladež prema kojima je primijenjena mjera obiteljsko – pravne zaštite	6 775	Osobe koje nemaju dovoljno sredstava za život/prihoda za uzdržavanje	7 504/6 123
Djeca i mladež društveno neprihvatljiva ponašanja	2 410	Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	3 714
Tjelesno ili mentalno oštećena djeca i mladež	3 879	Tjelesno ili mentalno oštećene osobe	5 964
Psihički bolesna djeca i mladež te ovisnici	269	Psihički bolesne osobe i ovisnici	3 794
Druga djeca i mladež u stanju različitih potreba socijalne skrbi	4 995	Odrasle osobe u stanju različitih potreba socijalne skrbi usluge socijalne skrbi	12 575

Izvor: ZG STAT (2010.b)

4.8.2.1. Prava iz nadležnosti CZSS-a

Većina se prava iz sustava socijalne skrbi dodjeljuje putem CZSS-a. Među novčanim je pomoćima najznačajnije pravo na stalnu pomoć koje je namijenjeno pojedincima i obiteljima koji nemaju vlastitih prihoda ili su im prihodi niži od propisanog cenzusa. Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi stalnu je pomoć u 2009. godini u Gradu Zagrebu ostvarilo ukupno 8 056 osoba, 1,4% manje nego li u 2008. godini. To znači da je oko 1,0% stanovnika Grada Zagreba ostvarivalo stalnu pomoć (2004. godine taj je udio iznosio 1,6%, 2005. godine 1,4%, 2006. godine 1,3%, 2007. godine 1,2%, 2008. godine 1%). Udio je korisnika stalne pomoći u Gradu Zagrebu znatno manji od prosjeka u Republici Hrvatskoj gdje je ovom pomoći obuhvaćeno 2,1% stanovnika, kao i od većine županija. Povežemo li te podatke sa stopom siromaštva, vidimo da je sustavom socijalne skrbi obuhvaćen daleko niži broj korisnika te veliki broj onih u riziku od siromaštva ostaje izvan sustava. Tu se postavlja pitanje koliko postojeći cenzus odgovara postojećoj situaciji, a time i prikladnosti iznosa same pomoći.

Tablica 4.31: Broj korisnika i pomoći iz sustava socijalne skrbi (pregled po Uredima CZSS⁴⁶) – stanje 31.prosinca 2009.

PRAVO	UREDI CENTRA ZA SOCIJALNU SKRB											
	Centar	Črnomerec	Dubrava	Maksimir	Medveščak	Novi Zagreb	Peščenica	Sesvete	Susedgrad	Trešnjevka	Trnje	CZSS ZAGREB
Stalna pomoć - ukupno (samaca i obitelji)	256	182	895	209	141	477	502	287	294	613	251	4 107
- obuhvaćenih osoba	361	278	2 022	278	182	913	1 319	599	553	1.066	486	8 056
Jednokratna pomoć - ukupno pomoći	433	1 040	2 970	850	425	2 133	1 295	790	722	1 429	671	12 758
- korisnici (samci i obitelji)- jednom ili više puta odobrena pomoć	198	980	1.603	320	294	756	801	655	307	830	356	7 100
Doplatak za pomoć i njegu	210	319	897	350	220	1.033	528	631	557	631	333	5 709
Pomoć i njega u kući	2	29	16	6	5	43	10	6	31	11	6	165
Osobna invalidnina	68	134	368	147	70	361	176	191	251	328	106	2 200
Naknada do zaposlenja	35	26	82	43	9	87	56	69	69	103	21	600
Pomoć za osobne potrebe korisnika stalnog smještaja	120	139	287	56	182	248	124	149	111	295	134	1 848
dopust/rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta	49	147	244	260	67	325	116	163	267	260	68	1 866
pravo na status roditelja njegovatelja	6	14	48	10	3	38	12	16	16	13	4	180
Smještaj u udomiteljsku obitelj (djeca i odrasli)	19	37	120	66	29	83	50	48	55	76	26	609
Smještaj u obiteljski dom (djeca i odrasli)	1	6	9	6	0	6	5	5	2	11	1	52
Savjetovanje i pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća samaca i obitelji	1 471	3 853	7 110	1 310	3 289	5 817	3 064	558	1 493	12 658	3 477	44 100
Smještaj u dom socijalne skrbi (djeca i odrasli)	116	135	387	127	172	483	211	194	324	547	144	2 840

Izvor: MZSS (2010.a)

⁴⁶ Centri su organizirani po područjima bivših općina Grada Zagreba.

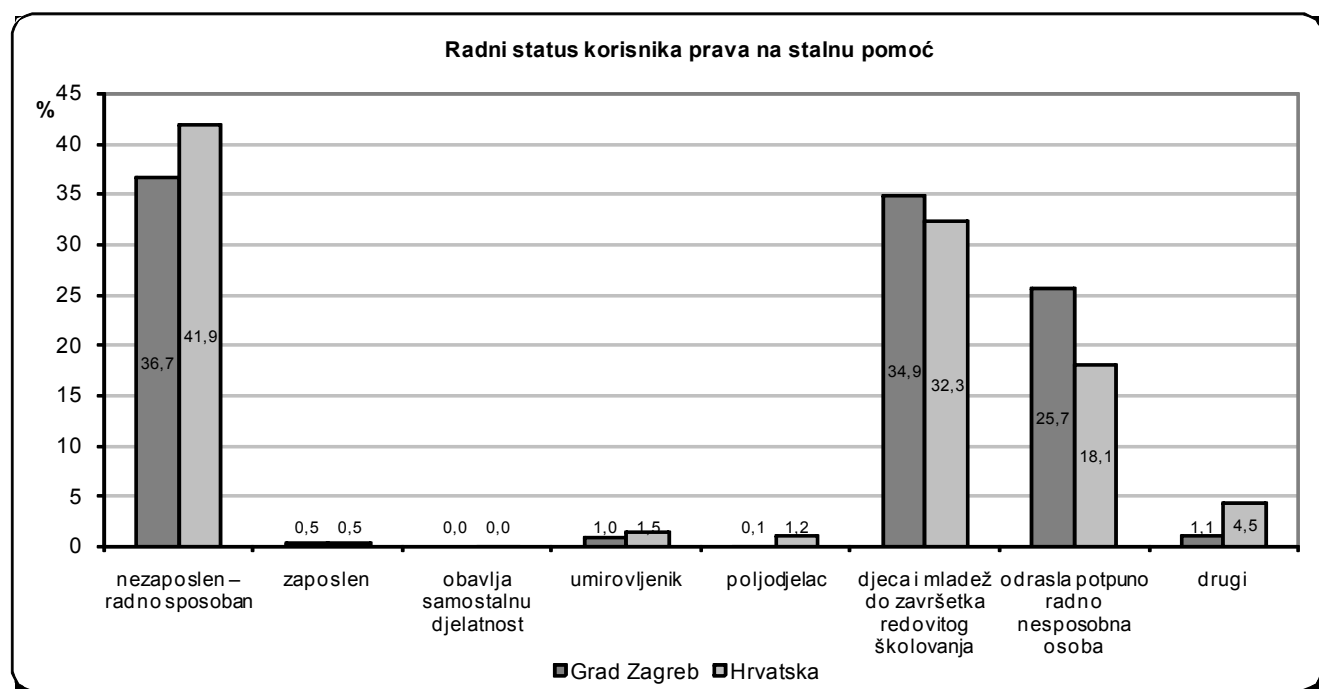
U 2009. godini sveukupno je isplaćeno 12 758 jednokratnih pomoći. Usporedno s ranijom godinom isplaćeno je 11,8% više jednokratnih pomoći (tablica 4.31). Dio povećanja svakako možemo pripisati činjenici da se školski udžbenici 2009. godine više nisu nabavljali iz sredstava ministarstva nadležnog za obrazovanje te je dio tih obveza za obitelji lošijeg imovinskog statusa prešao u sustav socijalne skrbi (tako je 2009. godine isplaćeno 1 344 jednokratnih pomoći za potrebe školovanja).

Dok je 2007. godine, u odnosu na 2006. godinu, znatnije porastao broj korisnika prava na pomoć i njegu u kući (dok je u 2006. godini bilo tek 12 korisnika, 2007. godine bilo ih je 233), njihov se broj ponovno smanjuje 2009. godine –165 korisnika pomoći i njege u kući. Usporedimo li broj korisnika s onom iz 2008. godine možemo vidjeti da je 2009. godine značajnije porastao i broj korisnika na doplatak za pomoć i njegu – 14,5% (MZSS, 2009.a, 2010.a).

4.8.2.1.1 Struktura korisnika prava na stalnu pomoć

Gledamo li strukturu korisnika prava na stalnu pomoć možemo vidjeti da u Gradu Zagrebu stalnu pomoć prima nešto više muškaraca nego li žena – 55,1% muškaraca (u Hrvatskoj je udio muškaraca i žena podjednak, 49,5% žena i 50,5% muškaraca). Korisnici su najčešće bilo starije životne dobi (više od 50 godina ima 30,1% korisnika u gradu Zagrebu i 29,1% korisnika u Hrvatskoj) ili mlađe životne dobi (mlađe od 18 godina je 33,7% korisnika u Gradu Zagrebu i 34,3% korisnika u Hrvatskoj) (MZSS, 2010.a).

Slika 4.36: Radni status korisnika prava na stalnu pomoć 2009.

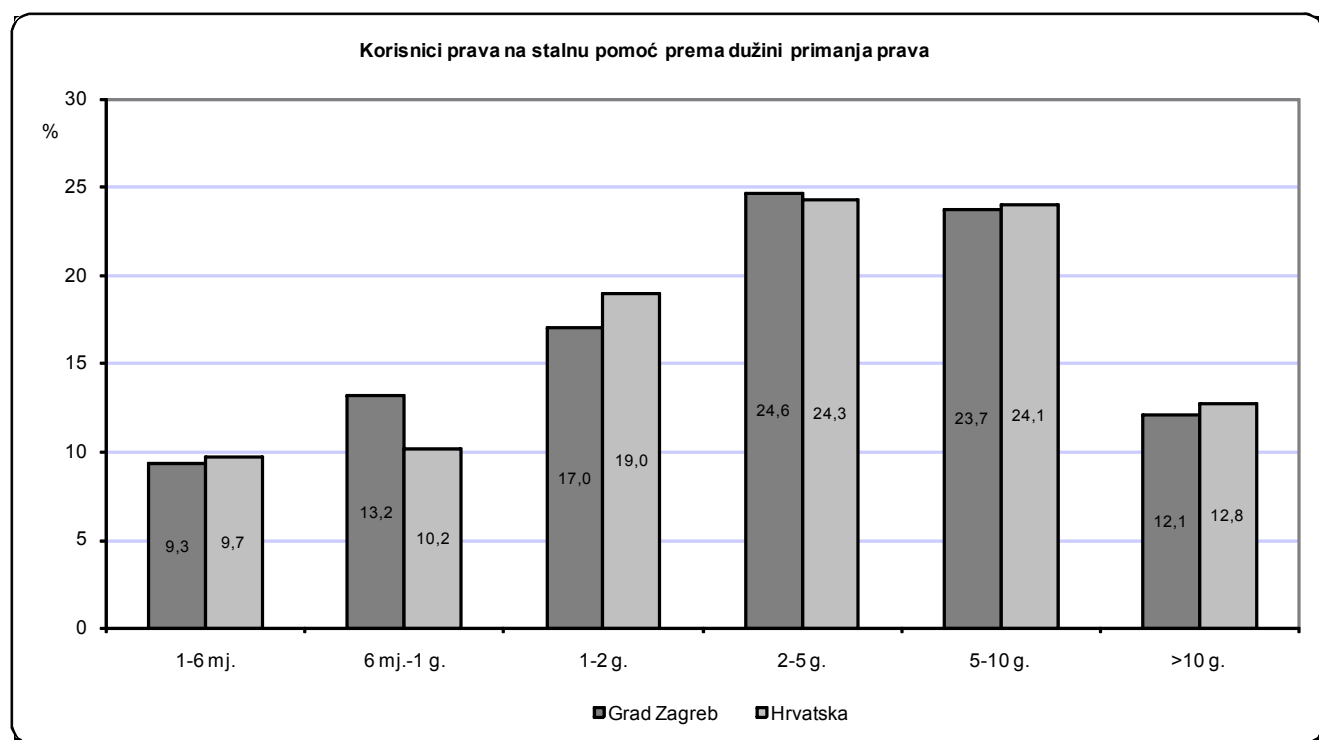
Izvor: MZSS (2010.a), MZSS (2010.c)

U pravilu se radi o nezaposlenim radno sposobnim osobama te drugim ovisnim osobama, prije svega djeci i mladeži do završetka redovnog školovanja (slika 4.36). Povežemo li te podatke s kasnije iznesenim podacima koji ukazuju da se u pravilu radi o dugotrajnim korisnicima novčanih pomoći situacija posebice zabrinjava te se nameće potreba dodatne analize karakteristika primatelja novčane

pomoći, kao i razvoja adekvatnih mjera koje bi doprinijele njihovom osamostaljivanju i izlasku iz sustava.

Situacija još više zabrinjava osvrnemo li se na analizu radno sposobnih korisnika stalne pomoći Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi (MZSS, 2009.d) koja je pokazala kako većina radno sposobnih korisnika stalne pomoći prima stalnu pomoć dugotrajno – njih 81,1% u Gradu Zagrebu prima pomoć duže od jedne godine. Gledamo li spolnu strukturu korisnika u Gradu Zagrebu, češće se radi o muškarcima (51%). Prema obiteljskom statusu, to su najčešće obitelji s dvoje ili više djece (u 38,6% slučajeva) te samci (30,6%). Kod samaca je važno napomenuti da su to najčešće muškarci (u 68,6%) slučajeva. Nadalje, većina je radno sposobnih korisnika prava na stalnu pomoć nižeg obrazovnog statusa – 27,5% osoba je bez završene osnovne škole, 33,5% osoba ima završenu osnovnu školu, a njih 34,6% završenu srednju školu. Njih najviše je u dobi od 40-49 godina (28,5%), 50-59 godina (24,5%) te u dobi od 30-39 godina (20,7%).

Slika 4.37: Korisnici prava na stalnu pomoć prema dužini primanja prava 2009.

Izvor: MZSS (2010.a), MZSS (2010.c)

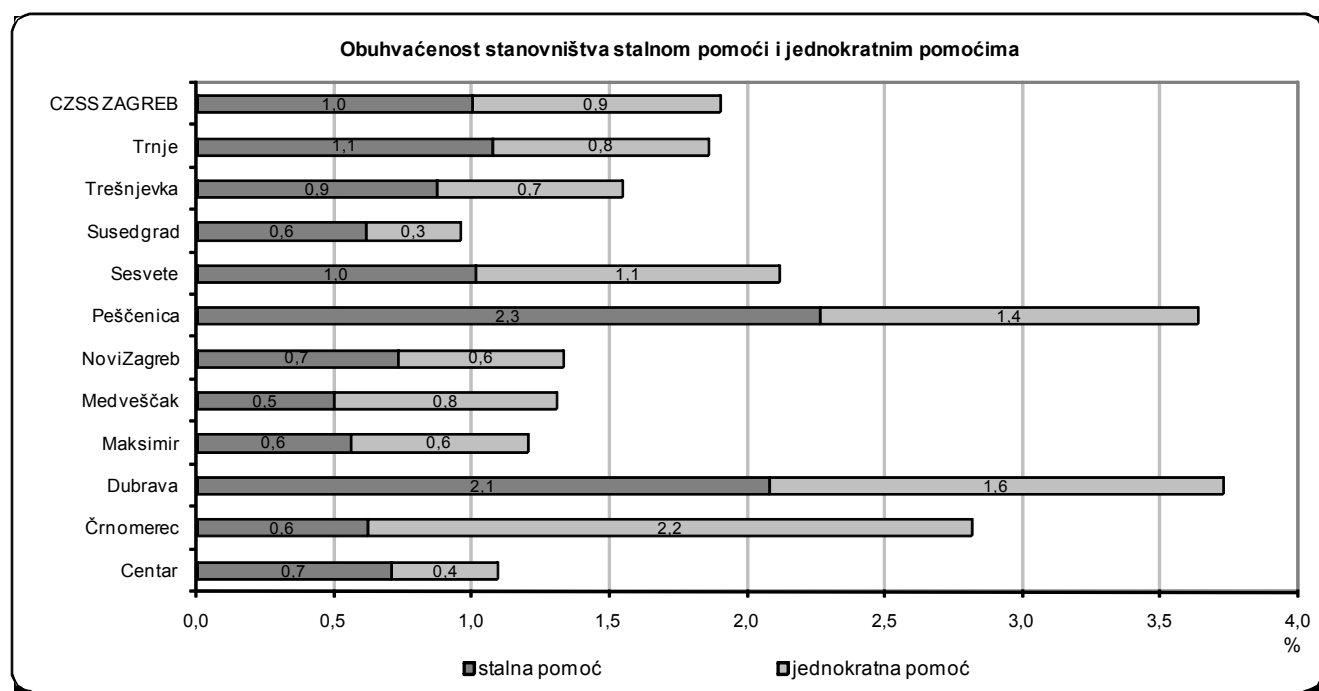
Pozornost treba privući podatak da većina korisnika prava na stalnu pomoć prima dvije i više godina (u čak 60% slučajeva), kako u Gradu Zagrebu tako i u Hrvatskoj općenito (slika 4.37). Gledamo li strukturu obitelji najviše korisnika prava na stalnu pomoć živi u samačkim kućanstvima (63,1% u Gradu Zagrebu, 51,3% u Hrvatskoj), a zatim slijede dvočlane (12,4% u Gradu Zagrebu, 16,2% u Hrvatskoj) te tročlane obitelji (8,9% u Gradu Zagrebu, 11,2% u Hrvatskoj). Povećani iznos pomoći prima 34,4% primatelja stalne pomoći – 26,5% radno nesposobnih osoba i 7,7% djece samohranih roditelja (u Hrvatskoj 25,5% - 20,5% radno nesposobnih osoba i 4,3% djece samohranih roditelja). Nositelji su prava na stalnu pomoć u pravilu osobe nižeg obrazovnog statusa – 62,9% ih je s

nezavršenom/završenom osnovnom školom, 33,8% sa završenom srednjom školom te 3,3% sa višim ili visokim obrazovanjem (u Hrvatskoj: 71,3% s nezavršenom/završenom osnovnom školom, 26,8% sa završenom srednjom školom te 1,9% s višim ili visokim obrazovanjem) (MZSS, 2010.a, 2010.c).

4.8.2.1.2 Korisnici prava u sustavu socijalne skrbi prema uredima Centra za socijalnu skrb Zagreb

Gledamo li broj korisnika novčanih pomoći, Ured Dubrava i Peščenica imaju znatno veći udio korisnika stalne pomoći u odnosu na preostale urede. Nadalje, Ured Dubrava uz Ured Peščenice i Ured Čnomerec spada u tri ureda na čijem području najveći udio stanovnika ostvaruje pravo na stalnu ili jednokratnu novčanu pomoć (slika 4.38). Usporedno s prethodnom godinom, situacija se nije značajno promijenila u većini ureda izuzev Ureda Trnje gdje se smanjio kako udio korisnika stalne pomoći tako i udio korisnika jednokratne pomoći (2008. godine udio je korisnika stalne pomoći bio 1,4, a jednokratne 1,6). Razlozi značajnih razlika u udjelu korisnika stalne pomoći u pojedinim područjima Grada Zagreba mogu se samo pretpostaviti. Velika je vjerojatnost da je ona posljedica strukture i karakteristika stanovništva. Primjerice, može se pretpostaviti da je ona posljedica činjenice da na području Dubrave i Peščenice živi veći broj romske populacije te višečlanih obitelji, koji u većoj mjeri ostvaruju novčane pomoći. Na tim je područjima, uz Sesvete i Trešnjevku, isto tako najveći udio registriranih nezaposlenih osoba. No, to je samo pretpostavka koja, nesumnjivo, ukazuje na potrebu istraživanja karakteristika stanovništva u pojedinim dijelovima Grada Zagreba, koje mogu utjecati na ostvarivanje stalne pomoći, odnosno uzroke i rasprostranjenost siromaštva u pojedinim sredinama. Usporedno s istraživanjem siromaštva na području Grada Zagreba bilo bi dobro analizirati rad pojedinih ureda Centra za socijalnu skrb Zagreb te usporediti ujednačenost kriterija u postupanju, odnosno druge indikatore koji mogu utjecati na odobravanje pomoći.

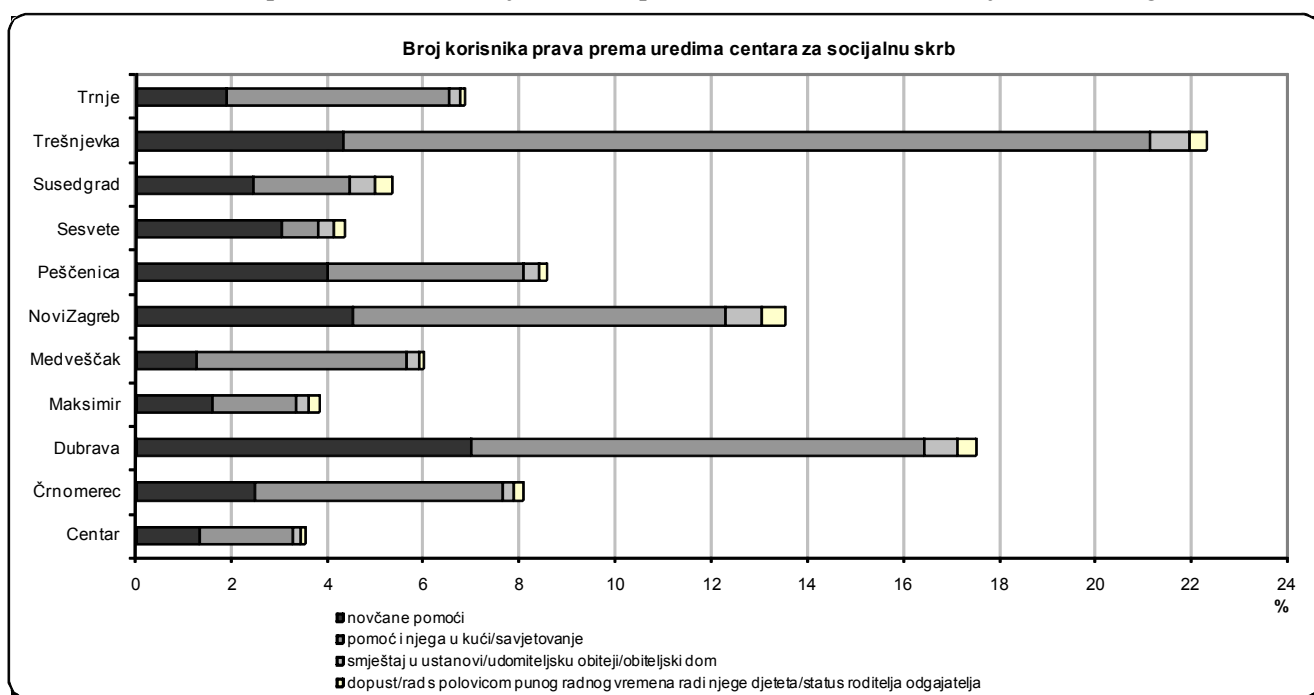
Slika 4.38: Obuhvaćenost stanovništva stalnom te jednokratnim pomoćima po uredima 2009.

Izvor: procjena prema podacima MZSS-a (2010.a) i DZS-a (2008.e)

Gledano po uredima Centra za socijalnu skrb Zagreb najveći broj korisnika pojedinih prava imali su, kao i prethodne godine uredi Trešnjevka i Dubrava (slika 4.39). Gledamo li broj korisnika promatranih prava u odnosu na broj stanovnika koji žive na nadležnosti pojedinog ureda, Ured Trnje koji je 2008. godine imao najveći udio korisnika prava iz sustava socijalne skrbi – 14%, 2009. godine više ne zauzima vodeću poziciju (11,4% korisnika 2009. godine). Na vodeću poziciju po udjelu broja korisnika prava iz sustava socijalne skrbi u stanovništvu prelaze Ured Trešnjevka (13,7% stanovnika na tom području koristi neko od prava iz sustava socijalne skrbi), Črnomerec te Dubrava (po 13,6% stanovnika na području svakog ureda). S druge strane nailazimo na područje Ureda Susedgrad gdje je svega 4,5% stanovnika (3,9% stanovnika 2008. godine) koristilo neko od prava⁴⁷ (MZSS, 2009.c, 2010.c).

Slika 4.39: Ostvarena prava iz sustava socijalne skrbi prema uredima Centra za socijalnu skrb Zagreb 2009.

Izvor: procjena prema podacima MZSS-a (2010.a)

Polazeći od iznesenih rezultata može se zaključiti da je različitim oblicima pomoći u sustavu socijalne skrbi obuhvaćeno znatno manje stanovnika Grada Zagreba od stope siromaštva u Hrvatskoj. Pri tome ipak treba voditi računa o činjenici da općenito u Hrvatskoj znatno manji broj osoba prima novčane pomoći, nego što sugerira stopa siromaštva, jer je iznos pomoći vrlo nizak i ne prati realne potrebe stanovništva. Na to redovito upozorava i Vijeće Europe u Zaključcima o primjeni Europske socijalne povelje, posebno naglašavajući nedostatnost davanja za socijalnu pomoć za samce, pa čak i kada se uzmu u obzir dodatne naknade (VE, 2006.; Council of Europe, 2009.).

⁴⁷ Izračun autora prema podacima MZSS-a o broju korisnika i DZS-a o broju stanovnika.

Grad Zagreb se suočava i s „novim“ rizikom – trgovanjem ljudima. Dok je prema podacima Ureda za ljudska prava na području Policijske uprave Zagrebačke⁴⁸ 2006. godine identificirano 5 odraslih žrtava trgovanja ljudima (sve su žrtve bile strani državljani i ženskog spola), taj je broj 2007. godine bio nešto niži. Naime, na području su Policijske uprave Zagrebačke identificirane dvije odrasle žrtve trgovanja ljudima (jedan državljanin Bosne i Hercegovine, te jedna državljanica Hrvatske). Prema podacima Ureda za ljudska prava, 2008. godine od sveukupno 7 identificiranih žrtava u Hrvatskoj, dvije su žrtve identificirane na području mjesne nadležnosti Policijske uprave Zagrebačke (obje ženskog spola, hrvatske državljanke, jedna u dobi od 22 i druga od 30 godina, obje niske stručne sprema). Tijekom 2009. godine identificirano je 8 žrtava trgovanja ljudima (od toga je bilo 6 osoba ženskog spola, 4 osobe su bile državljani RH, 3 Republike Srbije te 1 Bosne i Hercegovine). Dok su muške osobe bile radno iskorištavane, ženske su osobe iskorištavane seksualno (od toga jedna maloljetna osoba). Gledano na razini Hrvatske, evidencija se o pojavnosti trgovanja ljudima sustavno vodi od 2002. godine i od tada je pa do kraja 2009. godine u Hrvatskoj identificirano sveukupno 84 žrtava trgovanja ljudima⁴⁹. Najčešći su pojavni oblici prisiljavanje na prostituciju, uspostava ropstva, odnosno prisiljavanje na fizički rad te kupnja s ciljem sklapanja braka.

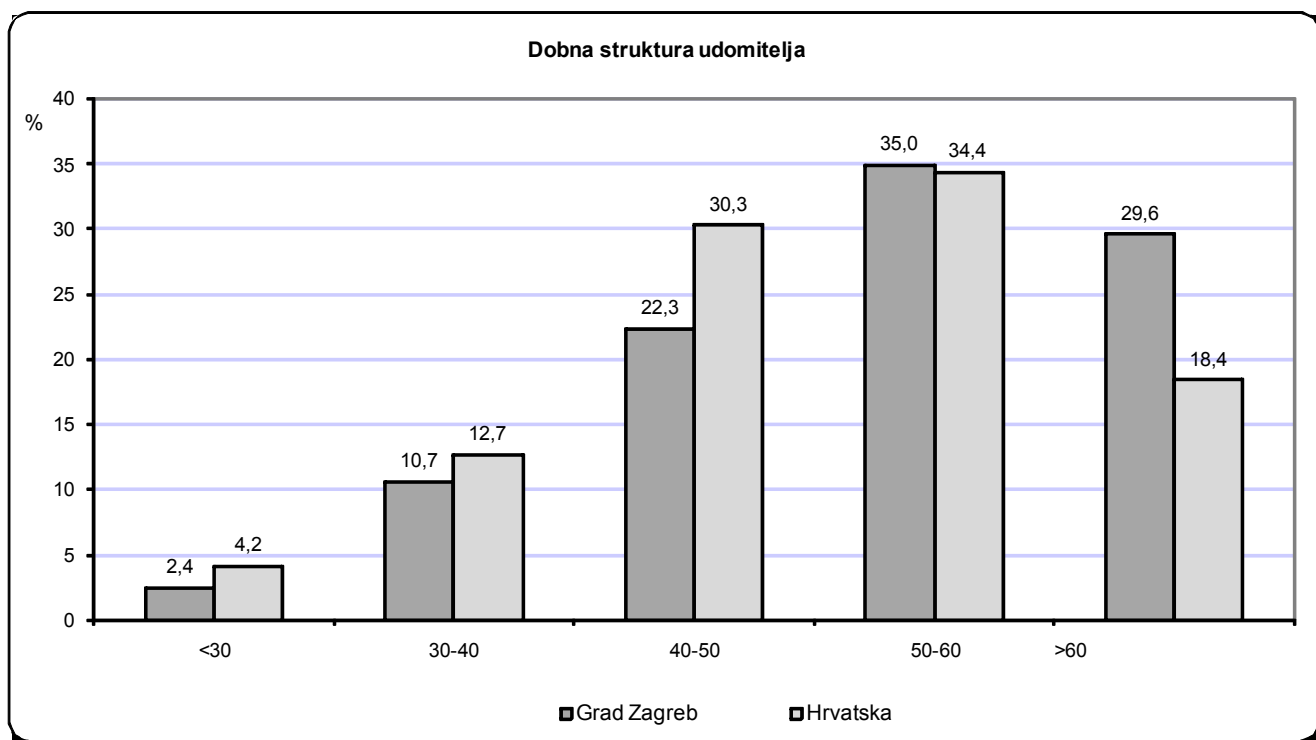
4.8.2.1.3 Udomitelji na području Grada Zagreba

U Gradu Zagrebu su 2009. godine bila registrirana 206 udomitelja (2008. godine na području su Grada djelovale 203 udomiteljske obitelji), od čega 87,9% žena (u Hrvatskoj 2 635 udomitelja, od čega 84,8% žena). U pravilu se radi o osobama starije životne dobi (slika 4.40), koje su u više od polovine slučajeva bez prihoda iz radnog odnosa (slika 4.41). Iako, usporedimo li podatke iz 2008. godine, situacija se u tom pogledu u Gradu Zagrebu promijenila te se udio udomitelja s primanjima iz radnog odnosa povećao s 34,3% 2007. godine na 45,1% 2009. godine. S druge je strane broj udomitelja bez prihoda u Gradu Zagrebu pao s 9,9% 2007. godine na 4,3% 2009. godine (MZSS, 2008.b, 2009.c, 2010.c). Na smještaju najčešće imaju jednog korisnika (u 62,1% slučajeva u Gradu Zagrebu te u 43,1% slučajeva u Hrvatskoj). Bez korisnika na smještaju bilo je 15,1% udomitelja u Gradu Zagrebu te njih 7,2% u Hrvatskoj. U udomiteljske je obitelji u Gradu Zagrebu krajem 2009. godine bilo smješteno sveukupno 609 korisnika, od čega 41,5% djece (5 105, od čega 38,3% djece u Hrvatskoj).

⁴⁸ Podaci se prikupljaju prema nadležnostima Policijskih uprava, pri čemu je potrebno voditi računa da je Policijska uprava Zagrebačka nadležna za područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Stoga je podatak potrebno uzeti s rezervom jer to obuhvaća znatno šire područje od samog Grada Zagreba.

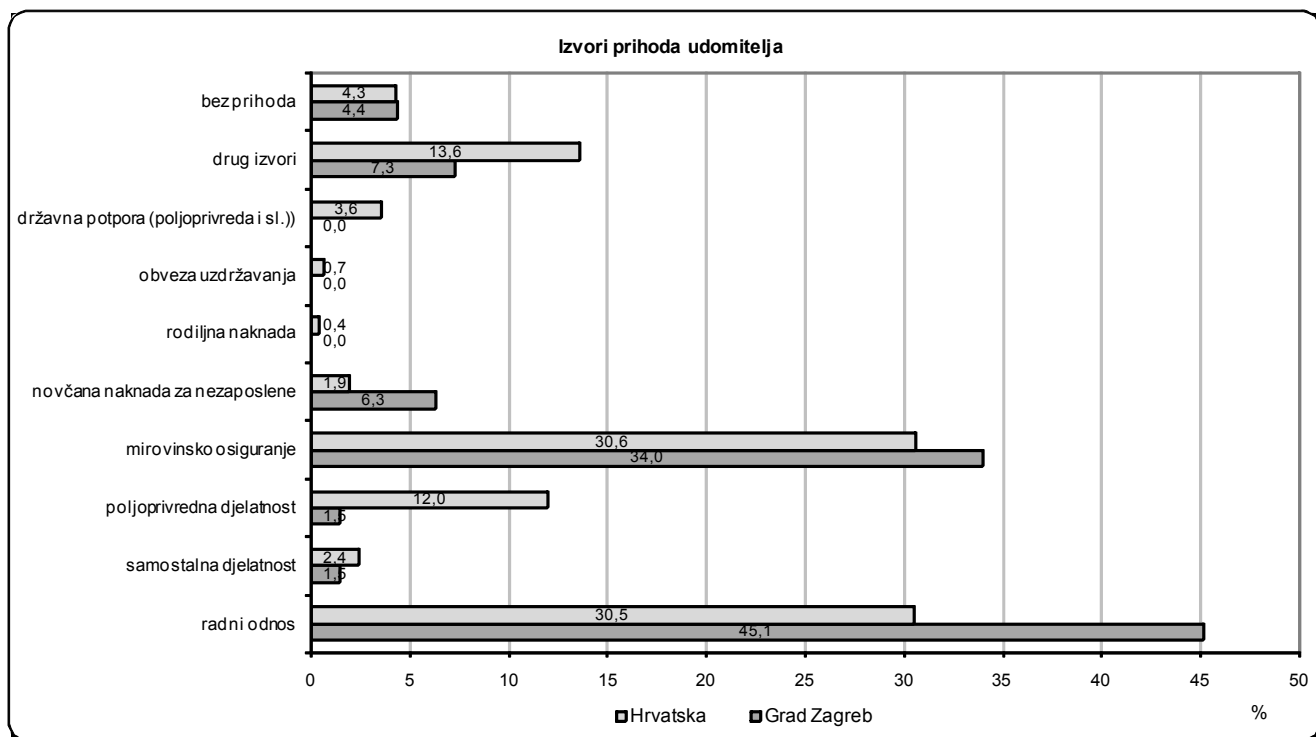
⁴⁹ Tako je 2002. godine identificirano 8 žrtava, 2003. godine 8 žrtava, 2004. godine 19 žrtava, 2005. godine 6 žrtava, 2006. godine 13 žrtava, 2007. godine 15 žrtava, 2008. godine 7 žrtava te 2009. godine 8 žrtava (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2010.).

Slika 4.40: Dobna struktura udomitelja u 2009. godini

Izvor: MZSS (2010.a), MZSS (2010.c)

Slika 4.41: Izvori prihoda udomitelja u 2009. godini

Izvor: MZSS (2010.a), MZSS (2010.c)

4.8.2.2. Prava iz nadležnosti Grada Zagreba

Osim naprijed navedenih prava koja se financiraju iz državnog proračuna, Grad Zagreb isto tako izdvaja određeni dio sredstava za prava iz sustava socijalne skrbi. Dok su pravo za podmirenje troškova stanovanja i pravo za ogrjev prava na koje Grad Zagreb kao jedinicu područne samouprave obvezuje Zakon o socijalnoj skrbi (NN, br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06 i 79/07), Grad Zagreb za građane nižeg socijalnog statusa propisuje i druga prava. U tablici 4.32 daje se osnovni pregled pomoći koje su stanovnicima Grada Zagreba odobrene u 2009. godini.

Zanimljivi su podaci o broju korisnika pomoći za podmirenje troškova stanovanja. Tu pomoć prema Zakonu o socijalnoj skrbi, može ostvariti samac ili obitelj ako njihov mjesečni prihod u posljednja tri mjeseca, prije mjeseca u kojem je zahtjev podnesen, ne prelazi propisanu visinu sredstava za uzdržavanje. Budući da je propisana visina sredstava za uzdržavanje jednaka visini stalne pomoći, korisnici stalne pomoći, ako ispunjavaju druge propisane uvjete, mogli bi ostvariti i pomoć za troškove stanovanja. No, dok je s jedne strane sveukupno odobreno 4 107 stalnih pomoći, s druge je strane isplaćeno samo 1 436 pomoći za podmirenje troškova stanovanja⁵⁰. Na tako veliku razliku u prvom redu utječe činjenica da veliki udio korisnika stalne pomoći živi u „prevelikim“ stanovima. Naime, jedan je od uvjeta ostvarivanja tog prava i da površina stana ne bude veća od propisane⁵¹. Isto tako, veliki broj njih nije u mogućnosti pribaviti Ugovor o najmu stana, a što je potreban dokument u postupku ostvarivanja prava.

Usporedimo li broj korisnika prava iz sustava socijalne skrbi koja se financiraju iz gradskog proračuna 2008. godine s brojem korisnika 2009. godine možemo vidjeti oscilacije u pojedinim pravima. Ovdje ćemo se osvrnuti samo na neke značajnije promjene. U odnosu se na prethodnu godinu povećao broj obitelji korisnika prava na pomoć u paketima (za 12,1%), broj korisnika prava na besplatnu mjesečnu/godišnju pokaznu kartu (za 12,9%), broj korisnika prava novčane pomoći korisnicima doplatka za pomoć i njegu/osobne invalidnine (za 17%), a i više je nego dvostruko porastao broj korisnika prava na pomoć i njegu u kući te smještaja u prenoćištu. S druge se strane bilježi pad korisnika prava na novčanu pomoć umirovljenicima (za 10,2%) te prehrane u pučkoj kuhinji (za 4,1%), kao i dječjeg ljetovanja te zimovanja⁵².

Gledamo li strukturu korisnika novčane pomoći umirovljenicima, najviše njih prima pomoć u iznosu od 200,00 kuna mjesečno (50,2%), zatim 300,00 (28,4%) i 400,00 kuna mjesečno (21,4%). Usporedimo li ove podatke s onima od prethodne godine, možemo vidjeti da se struktura značajno promjenila pri čemu je porastao udio korisnika koji primaju najmanji iznos pomoći i obratno. Slična je situacija i kod novčane pomoći namijenjene korisnicima doplatka za pomoć i njegu/osobnu invalidninu

⁵⁰ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

⁵¹ Za samca površina ne smije prelaziti 25 m², za dvočlanu obitelj 35 m², za tročlanu obitelj 45 m², za četveročlanu obitelj 55 m². Za svakog daljnjeg člana obitelji dodaje se još 5 m² stana (Pravilnik..., NN broj: 29/98, 117/00 i 81/04.).

⁵² Izračun autora temeljem podataka Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

gdje je 2009. godine 28,4% korisnika ostvarivalo pravo na iznos od 200,00 kuna, a 71,6% korisnika na iznos od 100,00 kuna mjesečno⁵³.

Tablica 4.32: Broj korisnika prava socijalne skrbi koja se financiraju iz gradskog proračuna 2009.

Oblik pomoći	Broj samaca	Broj obitelji	Ukupno
Pomoć za podmirenje troškova stanovanja	468	968	1 436
Pomoć za ogrjev u 2009.	114	823	937
Pomoć u obiteljskim paketima	-	638	2 390
Oblik pomoći			Broj korisnika
Pravo na besplatnu socijalnu mjesečnu/godišnju pokaznu kartu			42 096
Novčana pomoć umirovljenicima			19 468
Prehrana u pučkim kuhinjama			4 415
Pomoć djeci u mliječnoj hrani			191
Zdravstvena zaštita neosiguranim osobama			3 209
Dječje ljetovanje			2 656
Dječje zimovanje			593
Smještaj u prenoćište			189
Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine			6 147
Pomoć i njega u kući			392
Ukop po minimalnom socijalnom standardu			33
Novčana pomoć korisnicima domova umirovljenika za osobne potrebe (džeparac)			422
Prigodni paketi za djecu povodom Uskrsa			2 200
Prigodni paketi za djecu povodom Sv. Nikole			3 600
Novčana pomoć umirovljenicima povodom Božića			19 468
Prigodni paketi za korisnike smještaja u domovima za starije i nemoćne povodom Božića			3 571
Novčana pomoć umirovljenicima povodom Uskrsa			20 176
Prigodni paketi za korisnike smještaja u domovima za starije i nemoćne povodom Uskrsa			3 571
Pomoć za nabavu školskih udžbenika			1 022
Pomoć braniteljima i njihovim obiteljima			
Ljetovanje djece branitelja			1 100
Prigodni paketi za djecu povodom Uskrsa			1 450
Prigodni paketi za djecu povodom Sv. Nikole			1 400
Pomoć za nabavu školskih udžbenika			111

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

U Gradu se odvija i savjetovanišni rad za korisnike socijalne zaštite (oko 424 korisnika usluga), hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji (oko 687 korisnika), osobe s invaliditetom (oko 251 korisnik) te žrtve obiteljskog nasilja (oko 849 korisnika), koji usluge u pravilu koriste u više navrata.

Vezano uz ostvarivanje prava iz lokalnih sredstava zabrinjava podatak dobiven u istraživanju UNDP-a o kvaliteti života, a vezano uz osobe starije životne dobi, koji govori kako socijalnu pomoć iz lokalnih izvora češće dobivaju kućanstva u kojima žive starije osobe umirovljenici nego kućanstva u kojima žive starije osobe bez mirovina (Šućur, 2008.).

Uz prava u sustavu socijalne skrbi, Grad Zagreb je propisao i pravo na pomoć za opremu novorođenog djeteta pri čemu se za prvo dijete isplaćuje iznos od 3.600,00 kuna (u jednakim

⁵³ Izračun autora temeljem podataka Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

godišnjim obrocima tijekom 3 kalendarske godine), drugo dijete iznos od 7.200,00 kuna (u jednakim godišnjim obrocima tijekom 3 kalendarske godine), a za treće i svako slijedeće dijete iznos od 66.000,00 (u jednakim godišnjim obrocima tijekom 6 kalendarskih godina). U 2009. godini pravo na pomoć za opremu novorođenog djeteta sveukupno je koristilo 11 961 osoba, pri čemu je ostvareno 3 405 pomoći za prvo dijete, 2 437 pomoći za drugo dijete, 80 pomoći za prvo i drugo dijete, 1 093 pomoći za treće i svako daljnje dijete, 36 pomoći za drugo i treće dijete, 10 pomoći za treće i četvrto dijete, 3 pomoći za prvo, drugo i treće dijete. Isto tako, nastavljena je isplata pomoći ostvarenih prethodnih godina i to: 1 072 pomoć za korisnike prava za treće i svako daljnje dijete iz 2008. godine, 1 055 pomoć za korisnike prava za treće i svako daljnje dijete iz 2007. godine, 1 083 pomoći za korisnike prava za treće i svako daljnje dijete iz 2006. godine, 926 pomoći za korisnike prava za treće i svako daljnje dijete iz 2005. godine te 761 pomoći za korisnike prava za treće i svako daljnje dijete iz 2004 godine⁵⁴.

4.8.3. Prava iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

U Gradu Zagrebu su 2009. godine bila 23 055 korisnika prava na doplatak za djecu (tablica 4.33). Broj je korisnika u odnosu na 2008. godinu za 7,8% manji. Posljedično je manji i broj djece – za 7,3%.

Tablica 4.33: Korisnici prava na doplatak za djecu 2009.

Korisnici doplatka za djecu (prosjeak)	Broj djece (prosjeak)	Isplaćeni doplatak za djecu u tisućama kuna	Prosječni godišnji doplatak po djetetu u kunama	Broj slučajeva isplate za opremu djeteta*
23 055	43 556	203 220	4 666	11 894

* Podaci se odnose na broj isplate za područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije – Područni ured Zagreb
Izvor: ZG STAT (2010.b)

Zagreb je i «grad umirovljenika». Oko 26% građana prima mirovinu koja često nije dostatna za zadovoljavanje osnovnih potreba. U tom se smislu može govoriti o tendenciji koja će se najvjerojatnije nastaviti i u budućnosti – broj ovisnog stanovništva zbog pojačanog će starenja stanovništva i produžene dužine života najvjerojatnije nastaviti i dalje rasti.

Broj je osiguranika na broj umirovljenika u Gradu Zagrebu iznosio 2,25:1⁵⁵ 2009. godine (u Hrvatskoj 1,30:1). Situacija se u tom pogledu nešto pogoršala kako u Gradu Zagrebu (2,36:1 u 2008. godini) tako i u Hrvatskoj (1,40:1 u 2008. godini) (HZMO, 2008.; 2009.). Vezano uz broj korisnika prava temeljem Zakona o mirovinskom osiguranju (NN, br. 102/98, 127/00, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07 i 41/08) on je blago porastao – za 0,7% u odnosu na prethodnu godinu. Dok je 2007. godine, u odnosu na 2006. godinu, znatno porastao broj korisnika prava temeljem Zakona o pravima branitelja iz Domovinskog rata i članova njihove obitelji (NN, br. 174/04, 92/05, 02/07 i 107/07) – za 13,1%, taj je rast 2008. te 2009 godine bio znatno blaži – za 5,6% odnosno 6,4%. U pravilu se radi o povećanju broja korisnika prava na invalidsku mirovinu (rast od 17,4% 2007.

⁵⁴ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

⁵⁵ Izračun autora temeljem dostupnih podataka HZMO-a (2009.).

godine, 6,7% 2008. godine te 7,4% 2009. godine). Sličan je trend u cijeloj Hrvatskoj uz rast broja korisnika na invalidsku mirovinu od čak 31,7% 2007. godine u odnosu na 2006. godinu, 10,8% 2008. godine u odnosu na 2007. godinu te 12,8% 2009. godine u odnosu na 2008. godinu (tablice 4.35 i 4.36).

Tablica 4.34: Korisnici mirovina temeljem Zakona o mirovinskom osiguranju (stanje 31. prosinca 2009.)

	ZAGREB		HRVATSKA	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno				
- broj korisnika	194 190*	100	1 088 036*	100
- prosječan staž	31	-	29	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.795,65	-	2.169,32	-
Starosna mirovina				
- broj korisnika	120 803	62,3	597 898	54,8
- prosječan staž	34	-	32	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	3.045,60	-	2.387,94	-
Invalidska mirovina				
- broj korisnika	43 286	22,1	252 345	23,0
- prosječan staž	24	-	23,5	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.321,73	-	1.937,99	-
Obiteljska mirovina				
- broj korisnika	30 101	15,6	237 793	22,1
- prosječan staž	30	-	27	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.473,99	-	1.865,10	-

Napomena: prosječne mjesečne mirovine umanjene su za porez i prirez.

Izvor: HZMO (2009.), ZG STAT (2010.b)

Tablica 4.35: Korisnici mirovina prema vrstama mirovina po Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihove obitelji (stanje 31. prosinca 2009.).

	ZAGREB		HRVATSKA	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno				
- broj korisnika	8 324	100	67 714	100
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	6.054,20	-	5.637,60	-
Najniža mirovina				
- broj korisnika	11	0,13	290	0,4
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.326,59	-	2.305,81	-
Invalidska mirovina				
- broj korisnika	6 801	81,7	55 178	81,5
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	5.688,63	-	5.206,89	-
Obiteljska mirovina				
- broj korisnika	1 512	18,1	12 246	18,1
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	7.725,71	-	7.657,20	-

*prosječne mjesečne mirovine umanjene su za porez i prirez

Izvor: HZMO (2009.), ZG STAT (2010.b)

4.9. Sufinanciranje projekata i programa udruga

U Gradu je Zagrebu 2008. godine bilo registrirano oko 8 000 udruga. Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom na temelju Zakona o udrugama (NN, br. 88/01 i 11/02) i Odluke o uvjetima za ostvarivanje financijske potpore za zdravstvene, socijalne i humanitarne programe i projekte od interesa za Grad Zagreb (Službeni glasnik Grada Zagreba, br. 14/07 i 17/09) kontinuirano već niz godina sufinancira programe ili projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba koji su od interesa za Grad Zagreb. Natječaj za sufinanciranje programa i projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba raspisuje se krajem svake godine.

Pri Gradskom uredu za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom djeluju četiri povjerenstva: Povjerenstvo za odabir programa promicanja zdravlja i prevencije bolesti od interesa za Grad Zagreb, Povjerenstvo za odabir programa socijalnog značenja (socijalnog i humanitarnog značenja i prevencije neprihvatljivog ponašanja), Povjerenstvo za odabir programa socijalnog i humanitarnog značenja za branitelje Domovinskog rata i njihove obitelji, borce II. svjetskog rata i civilne invalide rata, Povjerenstvo za odabir programa socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom.

Tablica 4.36: Financirane udruge u Gradu Zagrebu I.

Prevenција neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	195	4
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	217	4
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Socijalni i humanitarni značaj	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	56	67
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	66	67
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Prevenција ovisnosti (duhan, alkohol i psihoaktivne tvari)	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	112	11
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	117	11
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Javnozdravstveni i zdravstveni programi	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	85	12
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	93	12
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Udruge proizašle iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i civilnih invalida rata	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	81	11
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	121	11
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Programi za unapređivanje kvalitete osoba s invaliditetom	Putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	53	41
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	67	42
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
UKUPNO – SVE UDRUGE		???

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Tablica 4.37: Financirane udruge u Gradu Zagrebu II.

Obrazovanje i informatizacija mladih	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	24	31
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	26	33
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Zapošljavanje i poduzetništvo mladih	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	6	-
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	6	-
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Socijalna politika prema mladima	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	29	-
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	32	-
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje mladih	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	16	-
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	16	-
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Aktivno sudjelovanje mladih u društvu	putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	18	-
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	20	-
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Izgradnja civilnog društva i volonterski rad	Putem natječaja	putem zaključka gradon.
Ukupan broj financiranih udruga	3	-
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	3	-
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Kultura mladih i slobodno vrijeme		
Ukupan broj financiranih udruga	55	2
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	62	2
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
Mobilnost, informiranje i savjetovanje mladih		
Ukupan broj financiranih udruga	21	-
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	22	-
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	???	???
UKUPNO – SVE UDRUGE		???

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je i u 2009. godini nastavio sufinancirati programe i projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba putem Natječaja za predlaganje programa i projekata od socijalnog značenja (socijalnog i humanitarnog značenja i prevencije neprihvatljivog ponašanja), kao i putem zaključaka Gradonačelnika Grada Zagreba za ciljane i karakteristične aktivnosti od posebnog interesa za Grad Zagreb, a na prijedloge Povjerenstava ili Ureda. Sveukupno je za programe udruga dodijeljeno **22.481.911,00 kuna** (tablica 4.37).

Važno je napomenuti i da Grad Zagreb u partnerstvu s udrugama sudjeluje u provedbi projekata koji se financiraju iz fondova europske unije (tablica 4.38).

Tablica 4.38: Projekti u partnerstvu između Grada Zagreba i udruga

Naziv udruge	Naziv projekta	EU fond	udio Grada Zagreba u partnerstvu/dodijeljena sredstva 2009. (u kn)
Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom			
Autonomna ženska kuća Zagreb (2007.-2009. 27.315,96€)	„Žensko sklonište i savjetovanište – pružanje i osnaživanje servisa i potpore ženama i njihovoj djeci koja su preživjela nasilje u obitelji“	CARDS 2004	50.000,00
Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga	„Ojačajmo najslabije karike u svijetu rada“	PHARE 2006	84.862,70
Volonterski centar Zagreb	„Volonterski servis – za solidarnost i zajedništvo“	PHARE 2006	80.300,00
Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport			
Forum za slobodu odgoja (sredstva raspoređena na provedbu u tri grada partnera, na Grad Zagreb utrošeno 29.650,00€)	„Možemo to riješiti: Medijacijom prema kulturi demokratske komunikacije i rješavanja sukoba“	PHARE 2006	36.930,00 kn (sredstva osigurana preko PHARE 2006: 88.950,00€)

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

5. KOMPARATIVNI PRIKAZ INDIKATORA

Slijedi komparativni prikaz osnovnih indikatora za Grad Zagreb te izabrane europske gradove: Ljubljana, Budimpešta, Bratislava, Prag, Varšava i Beč, kao i za ostale gradove u Hrvatskoj za koje su dostupni isti podaci (Rijeka, Slavonski Brod, Osijek) (tablice 5.38 i 5.39). Podaci su rezultat istraživanja *Urban Audit* provedenog od strane Eurostata, a čiji je cilj ispitati kvalitetu života građana u europskim gradovima. Do sada su provedena tri istraživanja: prva pilot studija 1999. godine, druga studija 2003. i 2004. godine te treća 2006. i 2007. godine. Podaci pokrivaju gotovo sve aspekte urbanog života kao npr. demografska kretanja, stanovanje, zdravstvo, kriminal, tržište rada, nejednakost dohotka, lokalna administracija, obrazovna struktura, okoliš, klima, informacijsko društvo i kulturna infrastruktura.

Usporedimo li Grad Zagreb s gradovima u regiji možemo vidjeti da se izdvaja po većoj demografskoj ovisnosti stanovništva, pri čemu je nešto izraženija demografska ovisnost mladog stanovništva, dok po pitanju demografske ovisnosti starijeg stanovništva Grad Zagreb zauzima središnji položaj. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim gradovima, vidimo da ga još uvijek karakterizira manji udio samačkih kućanstava, kao i nešto viši prosječni broj članova po kućanstvu. U odnosu na preostala tri hrvatska grada za koja se prate podaci, možemo vidjeti da su ti procesi još izraženiji u Slavonskom Brodu (tablica 5.38).

Usmjerimo li se jednoroditeljska kućanstva, njihova je pojavnost niža nego li u ostalim gradovima izuzev Ljubljane. Usporedimo li hrvatske gradove, jednoroditeljska su kućanstva prisutnija u Rijeci nego li u Gradu Zagrebu. Iako građani Grada Zagreba raspoložu s relativno niskom prosječnom stambenom površinom, Grad Zagreb na tom pokazatelju zauzima središnju poziciju. Važno je napomenuti kako Grad Zagreb karakterizira nešto niža stopa aktivnosti s jedne strane te veća stopa nezaposlenosti s druge strane, kao i nizak udio samozaposlenih. Usporedimo li ga s preostalim hrvatskim gradovima, nešto nezavidniju situaciju pokazuje Slavonski brod sa nižom stopom aktivnosti i gotovo dvostruko većom stopom nezaposlenosti (tablica 5.38).

Tablica 5.38: Komparativni pregled osnovnih indikatora - *Urban Audit I.*

	Zagreb	Ljubljana	Budimpešta	Bratislava	Prag	Varšava	Beč	Rijeka	Slavonski brod	Osijek
Sveukupna populacija (2004)	779 145*	267 563	1 695 814	425 155	1 170 571	1 692 854	1 598 626	142 433 ^a	64,612 ^b	114 616 ^b
Omjer broja žena u odnosu na broj muškaraca	114,06 ^b	109,45 ^a	119,52 ^a	113,9 ^a	109,36 ^a	116,6 ^a	110,6 ^a	-	-	-
Demografska ovisnost - (<20 + >65)/20-64 godina	59,2 ^b	54,4 ^a	55,1 ^a	46,8 ^a	55,2 ^b	52,3 ^a	54,0 ^a	56,5 ^b	66,2 ^b	59,7 ^b
Indeks demografske ovisnosti mladih (<20 godina/20-64 godina)	35,4 ^b	29,3 ^a	27,2 ^a	28,4 ^a	30,0 ^b	26,4 ^a	30,5 ^a	31,0 ^b	44,0 ^b	36,1 ^b
Indeks demografske ovisnosti starijih (>65 godina/20-64 godina)	23,8 ^b	25,1 ^a	28,0 ^a	18,4 ^a	25,2 ^b	25,9 ^a	23,5 ^a	25,5 ^b	22,2 ^b	23,6 ^b
Udio kućanstava s djecom u dobi 0-17	33,1*	26,6*	23,1**	31,9*	28*	23,9*	21,8*	31,0 ^b	39,9 ^b	33,6 ^b
Udio samačkih kućanstava	23,2 ^b	27,8 ^b	-	36,7 ^b	37,0 ^b	38,3 ^b	45,3 ^a	22,5 ^b	17,7 ^b	23,0 ^b
Udio jednoroditeljskih kućanstava	5,2 ^b	0,3 ^a	-	8,7 ^b	9,6 ^b	5,1 ^b	4,5 ^a	5,3 ^b	5,0 ^b	5,3 ^b
Broj jednoroditeljskih kućanstava na 100 kuć. s djecom 0-17	15,78 ^b	1,08 ^a	-	27,4 ^a	34,2 ^b	21,5 ^b	20,6 ^a	17,21 ^b	12,6 ^b	15,84 ^b
Udio samačkih kućanstava - umirovljenika	11,3 ^b	15,1 ^b	-	14,7 ^b	11,8 ^b	11,0 ^b	17,2 ^a	12,2 ^b	10,2 ^b	12,3 ^b
Prosječan broj članova po kućanstvu	2,80 ^b	2,50 ^a	-	2,25 ^a	-	2,19 ^b	2,0 ^a	2,68 ^b	3,12 ^b	2,72 ^b
Prosječna veličina stambenog prostora (kvadratnih metara po osobi)	22,9*	26,2*	21*	19,8 ^a	18*	24,5 ^a	45,9 ^a	23,56 ^b	22,60 ^b	25,72 ^b
Stopa smrtnosti od bolesti srca i respiratornih bolesti (% mladih od 65 godina)	1,04*	0,82*	1,26 ^a	0,89 ^a	0,88*	0,77 ^a	-	1,101 ^b	1,04 ^b	1,374 ^b
Broj studenata na 1000 stanovnika	78*	65,2 ^a	98,8 ^a	88,4 ^a	83*	207,5 ^a	77,4 ^a	72,5 ^a	6,5 ^b	70,9 ^b
Stopa aktivnosti	66,3*	70,4 ^a	56,4**	76,8 ^a	76,8*	-	69,8 ^a	66,6 ^b	61,2 ^b	63,5 ^b
- stopa aktivnosti - žena	61,8	68,1 ^a	57,9 ^b	73,8 ^a	70,6 ^b	61,8 ^b	63,5 ^a	61,6 ^b	52,6 ^b	58,9 ^b
- stopa aktivnosti - muškaraca	71,4	73,9 ^a	69,8 ^b	80,0 ^a	83,3 ^b	69,8 ^b	76,5 ^a	72,1 ^b	70,2 ^b	68,6 ^b
Stopa nezaposlenosti	10,2 ^a	5,3 ^a	8,7**	8,7 ^a	3,9*	13,5*	8,9 ^a	12,1 ^a	20,0 ^a	16,1 ^a
- stopa nezaposlenosti - žena	12,4 ^a	4,6 ^a	5,8 ^b	9,9 ^a	4,2 ^b	12,4 ^b	8,4 ^a	16,2 ^a	29,6 ^a	20,5 ^a
- stopa nezaposlenosti - muškaraca	8,1 ^a	5,8 ^a	6,8 ^b	7,4 ^a	3,5 ^b	14,6 ^b	9,3 ^a	8,2 ^a	13,2 ^a	12,3 ^a
Stopa samozaposlenosti	6 ^a	10 ^a	11 ^b	15 ^a	20 ^b	10 ^b	10 ^b	6 ^a	8 ^a	4 ^a
- stopa samozaposlenosti - žena	7 ^a	6,5 ^a	7,9 ^b	9,8 ^a	13,8 ^b	6,6 ^b	6,5 ^a	5,0 ^a	7,3 ^a	3,3 ^a
- stopa samozaposlenosti - muškaraca	4,7 ^a	13 ^a	15 ^b	19 ^a	26 ^b	13 ^b	13 ^a	6 ^a	8 ^a	5 ^a

* Podatak se odnosi na 2001. godinu. ** podatak se odnosi na 1996. godinu. Oznaka a = podaci za razdoblje 2003. – 2006.; oznaka b = podaci za razdoblje 1999. – 2002.

Izvor: Eurostat (2010.)

Tablica 5.39 pokazuje kako, usporedimo li ga s drugim gradovima, Grad Zagreb karakterizira nizak udio stanovništva zaposlenog u nepunom radnog vremenu te s druge strane visok udio dugotrajno nezaposlenog starijeg stanovništva. Stanovništvo u Gradu Zagrebu učestalije živi u vlastitim stanovima (u 83% slučajeva), čemu nije slučaj u ostalim gradovima u regiji izuzev Ljubljane koju karakterizira slična situacija. Usmjerimo li se na pokazatelj koji govori o na prenaseljenosti kućanstva (dijeli li više osoba 1 sobu), situacija u Gradu Zagrebu je u tom pogledu nešto bolja nego li u npr. Budimpešti ili Varšavi gdje se udio takvog stanovništva kreće oko 60%. Građane Grada Zagreba karakterizira nešto manji broj odlazaka u muzej te kina. Usmjerimo li se na stopu registriranih zločina, Grad Zagreb se izdvaja kao jedan od sigurnijih gradova u regiji.

Zanimljivo je i napomenuti kako je udio gradskih prihoda iz lokalnih poreza značajno viši u Gradu Zagrebu (doseže gotovo 75% u odnosu na npr. Ljubljanu gdje je to 7,2%). S druge strane ostale gradove karakterizira veći udio gradskih prihoda iz transfera s državne i regionalne razine, što nije toliko karakteristično za Grad Zagreb. Isto tako, Grad Zagreb prednjači po udjelu gradskih prihoda iz naplate usluga. Po većini se pokazatelja Grad Zagreb značajno ne razlikuje niti od preostalih hrvatskih gradova za koje nailazimo na iste pokazatelje, no važno je napomenuti kako Rijeku, Osijek i Slavonski Brod karakterizira dosta niži udio gradskih prihoda iz lokalnih poreza, pa je tako to u slučaju npr. Rijeke gotovo dvostruko manje. Isto tako, Rijeka se izdvaja s nešto višim udjelom gradskih prihoda iz naplate usluga (tablica 5.39).

Ne samo da se Grad Zagreb razlikuje po osnovnim socio-demografskim pokazateljima od ostalih gradova, već i unutar samog grada postoje određene razlike na što ukazuje komparativni prikaz osnovnih pokazatelja po gradskim četvrtima (tablica 6.40). Pa tako dok središnji dio grada (npr. Donji Grad, Gornji Grad - Medveščak) karakterizira nešto veći udio samačkih kućanstava, posebice umirovljeničkih, Sesvete i Donja Dubrava se ističu najvećim udjelom stanovništva u dobi od 0-4 godine. Donju Dubravu i Sesvete karakterizira i najveći broj članova po kućanstvu. Donju Dubravu uz Pešćenicu – Žitnjak karakterizira i najviša stopa nezaposlenosti, a to su ujedno i četvrti, uz Gornju Dubravu sa nešto većim udjelom korisnika socijalne pomoći.

Tablica 5.39: Komparativni pregled osnovnih indikatora - *Urban Audit II.*

	Zagreb	Ljubljana	Budimpešta	Bratislava	Prag	Varšava	Beč	Rijeka	Slavonski brod	Osijek
Udio zaposlenih u nepunom radnom vremenu	0,5 ^b	9,5 ^a	-	3,6 ^a	6 ^b	11,4 ^b	18,4 ^a	0,4 ^b	0,4 ^b	-
Udio nezaposlenih duže od 6 mjeseci u dobi od 15-24	46 ^a	50 ^a	28,4 ^b	54,6 ^a	46,0 ^b	51,9 ^a	52,7 ^a	41,7 ^a	51,8 ^a	44,5 ^a
Udio nezaposlenih duže od 1 godine u dobi od 55-64	82 ^a	-	37,4 ^b	57,9 ^a	46,2 ^a	67,0 ^a	57,7 ^a	75,7 ^a	82,1 ^a	77,0 ^a
Udio kućanstava ovisnih o socijalnoj pomoći	5,0 ^b	-	-	-	31,5 ^b	0,5 ^b	7,5 ^a	-	-	-
Udio kućanstava koja žive u vlastitim stanovima	83,0 ^b	81,8 ^a	-	61,4 ^a	20,3 ^b	15,8 ^b	20,7 ^a	81,1 ^b	81,8 ^b	82,1 ^b
Udio kućanstava koja žive u unajmljenim stanovima	4,2 ^b	2,6 ^b	-	8,4 ^a	43,1 ^b	1,8 ^b	79,3 ^b	4,9 ^b	5,8 ^b	3,4 ^b
Udio stanova lišenih osnovnih udobnosti	2,6 ^b	-	1,6 ^a	5,0 ^b	0,2 ^b	4,4 ^a	10,4 ^b	2,1 ^b	7,3 ^b	2,9 ^b
Udio prenaseljenih kućanstava (>1 osobe u 1 sobi)	23,1 ^b	26,9 ^a	57,4 ^a	23,4 ^a	-	64,5 ^b	-	18,15 ^b	26,91 ^b	17,69 ^b
Broj registriranih zločina na 1000 stanovnika	27,6 ^b	133,3 ^a	68,1 ^a	48,3 ^a	85,5 ^b	54,3 ^a	29,4 ^b	27,3 ^a	14,7 ^b	19,8 ^b
Broj ubojstava i nasilnih smrti na 1000 stanovnika	0,1 ^b	0,0 ^a	0,0 ^a	0,0 ^a	0,0 ^b	0,0 ^a	0,0 ^b	0,0 ^a	0,0 ^b	0,1 ^b
Broj provala na 1000 stanovnika	2	5 ^a	1,0 ^a	4,4 ^a	-	5,3 ^a	0,7 ^b	0 ^a	0 ^b	0 ^b
Broj krađa automobila na 1000 stanovnika	1,5 [*]	1,7 ^a	1 ^a	4,4 ^a	9 [*]	5,3 ^a	0,7 [*]	0,9 ^a	0,1 ^b	0,4 ^b
Broj registriranih automobila na 1000 stanovnika	326,5 [*]	420 ^a	355,1 ^a	471,4 ^a	468,6 [*]	411,3 [*]	397,8 ^a	-	239,7 ^b	353,9 ^b
Broj odlazaka u muzej po stanovniku (godišnji prosjek)	0,3 ^b	3,4 ^a	2,4 ^a	1,1 ^a	2,4 ^b	1,3 ^a	5,5 ^a	0,2 ^a	-	0,1 ^b
Broj odlazaka u kino po stanovniku (godišnji prosjek)	1,8 ^b	1,4 ^a	4,6 ^a	3,1 ^a	3,8 ^a	4,2 ^a	3,3 ^a	1,6 ^a	0,3 ^b	1,0 ^b
Udio gradskih prihoda iz lokalnih poreza	75,0 ^a	7,2 ^a	14,6 ^a	16,3 ^a	0,4 ^b	17,4 ^a	9,5 ^a	38,6 ^a	54,8 ^a	47,4 ^a
Udio gradskih prihoda iz transfera s državne i regionalne razine	0,1 ^a	61,3 ^a	70,7 ^a	49,3 ^a	96,6 ^b	60,6 ^a	55,5 ^a	0,7 ^a	3,7 ^a	0,5 ^a
Udio gradskih prihoda iz naplate usluga	16,6 ^a	13,2 ^a	5,4 ^a	12,4 ^a	0,1 ^b	15,7 ^a	11,8 ^a	25,8 ^a	15,3 ^a	17,7 ^a
Udio registriranih osoba koje su glasale na nacionalnim izborima	68,7 ^a	63,8 ^a	77,5 ^b	57,2 ^a	59,7 ^b	55,3 ^a	77,6 ^b	-	-	-
Udio registriranih osoba koje su glasale na lokalnim izborima	35,9 ^a	68 ^b	52,7 ^b	32,8 ^a	35,2 ^b	41,1 ^b	60,8 ^a	-	-	-
Udio žena izabranih u predstavničko tijelo grada	27,5 ^a	31,1 ^b	17,9 ^b	27,5 ^a	11,4 ^b	30,0 ^a	42,0 ^a	28,6 ^a	24,0 ^a	12,0 ^a

* Podatak se odnosi na 2001. godinu. Oznaka a = podaci za razdoblje 2003. – 2006.; oznaka b = podaci za razdoblje 1999. – 2002.

Izvor: Eurostat (2010.)

Tablica 6.41: Komparativni prikaz osnovnih indikatora po gradskim četvrtima

	GRADSKE ČETVRTI																
	B	Č	DD	DG	GD	GG	M	NZ-I	NZ-Z	P-Ž	P	P-V	S	ST	T-J	T-S	T
Sveukupna populacija	10 884	38 762	35 944	45 108	61 388	36 384	49 750	65 301	48 981	58 283	17 744	42 360	59 212	41 257	67 162	55 358	45 267
Omjer broja žena u odnosu na broj muškaraca	106,7	115,7	108,1	130,7	109,2	122,0	117,3	116,3	109,8	113,9	108,0	110,3	106,1	108,9	113,9	118,1	119,9
Udio populacije 0-4	5,49	4,95	6,42	3,26	6,35	3,88	4,62	4,51	5,56	5,59	5,24	5,23	6,89	5,67	4,47	4,86	4,24
Udio samačkih kućanstava	-	24,6	15,9	32,4	18,9	29,1	25,2	24	21,5	23,6	16,7	18,5	13,1	18,3	23,6	29,6	27,6
Prosječan broj članova po kućanstvu	-	2,71	3,23	2,42	3,06	2,51	2,66	2,64	2,88	2,81	3,15	2,97	3,44	3,02	2,69	2,52	2,55
Udio jednoroditeljskih kućanstava	-	4,8	5,4	5,5	4,7	5,2	4,9	5,1	5,5	5,9	4,4	5,5	4,3	5,8	5,4	5,3	5,7
Udio samačkih kućanstava - umirovljenika	-	12,7	7,6	17,2	9,1	15,3	13,4	11,0	10,6	11,9	9,2	9,5	5,6	6,4	10,2	14,1	13,5
Stopa aktivnosti (dobna skupina 15-64)	-	56	52	57	53	59	57	54	54	53	55	54	54	57	56	57	57
Stopa aktivnosti (dobna skupina 15-24)	-	19	23	14	23	14	16	21	22	21	22	24	27	19	18	18	18
Stopa nezaposlenosti	-	15,3	21,3	14,4	19,9	12,4	14,2	15,5	17,9	20,2	17,1	17,3	19,8	16,1	15,4	16,8	15,3
Udio korisnika socijalne pomoći	1,5	1,2	3,4	1,0	2,7	0,9	1,0	1,2	1,6	2,1	1,2	1,9	3,8	1,3	1,6	1,6	1,1
Udio stanova lišenih osnovnih udobnosti	9,3	3,3	2,3	3,2	2,0	3,6	2,1	0,2	2,3	3,4	3,4	3,2	4,8	1,3	0,7	3,5	3,5
Stopa mortaliteta (<65)	3,4	3,7	2,7	4,8	2,5	2,8	3,6	3,4	3,0	2,8	2,8	2,8	3,5	1,7	3,2	3,6	2,7
Stopa smrtnosti	11,8	12,7	6,9	17,5	7,9	13,6	12,9	8,4	10,3	9,7	8,8	9,8	9,2	4,4	8,3	13,8	11,5
Udio stanovnika s tercijskim obrazovanjem	7,1	26,7	10,8	39,4	14,9	43,2	32,7	26,2	18,1	17,9	19,1	16,7	10,1	22,3	28,4	26,7	30,7

B = Brezovica; Č = Črnomerec; DD = Donja Dubrava; DG = Donji Grad; GD = Gornja Dubrava; GG = Gornji Grad – Medveščak; M = Maksimir; NZ-I = Novi Zagreb – istok; NZ-Z = Novi Zagreb – zapad; P-Ž = Peščenica – Žitnjak; P = Podsljeme; P-V = Podsused – Vrapče; S = Sesvete; ST = Stenjevec; T-J = Trešnjevka – jug; T-S = Trešnjevka – sjever; T = Trnje

Izvor: Eurostat (2010.)

Paralelno sa studijom *Urban Audit*, 2004., 2006. i 2009. godine provedeno je istraživanje *Perception survey*, kojim se željelo dobiti uvid u mišljenje građana o različitim aspektima kvalitete života u njihovom gradu. Prikaz je osnovnih indikatora za 2006. i 2009. godinu dan u tablici 5.40. Usporedimo li situaciju u Zagrebu u 2006. i 2009. godini, možemo vidjeti kako je na pojedinim indikatorima došlo do određenog poboljšanja situacije, prije svega kod zadovoljstva građana javnim prijevozom i sportskim sadržajima, a i nešto manji broj građana smatra kako je zagađenje zraka te buka problem u Zagrebu. Po pitanju se zadovoljstva javnim prijevozom i sportskim sadržajima Zagreb nalazi u gornjem dijelu ljestvice usporedimo li ga s pokazateljima za preostale izabrane gradove te na nešto bolju situaciju na oba pokazatelja ukazuju Prag i Beč. Lagano je poraslo i zadovoljstvo učinkovitošću rada administrativnih službi. Iako, usporedimo li Zagreb s ostalim gradovima u regiji, zadovoljstvo je učinkovitošću rada administrativnih službi izrazito nisko.

S druge strane, nešto je manje zadovoljnih s kulturnim sadržajima u Zagrebu te sve manje osoba smatra kako je u Zagrebu lako naći dobar posao, kao i da su stranci dobro integrirani. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim gradovima u regiji na pokazatelju „lako je pronaći dobar posao“ možemo vidjeti da je situacija daleko nezavidnija u Zagrebu (17,3%), kojeg prati Budimpešta (18,5%), nego li u ostalim gradovima gdje od 43,9 pa do čak 64,5% stanovnika smatra da je lako pronaći dobar posao. Po pitanju integracije stranaca Zagreb pokazuje središnju poziciju, dok značajno iskače Beč sa 28,3% stanovnika koji vjeruju kako su stranci dobro integrirani. Važno je napomenuti kako građani Zagreba izražavaju nešto niže zadovoljstvo školama, bolnicama i liječnicima te da jedna trećina njih tvrdi kako je teško platiti račune na kraju mjeseca. Na preostalim pokazateljima Zagreb u pravilu zauzima središnju poziciju (tablica 5.40).

Tablica 5.40: Komparativni prikaz osnovnih indikatora - *Perception study* 2006. godine (indeks 1-100)

	Zagreb		Ljubljana		Budimpešta		Bratislava		Prag		Varšava		Beč	
	2006.	2009.	2006.	2009.	2006.	2009.	2006.	2009.	2006.	2009.	2006.	2009.	2006.	2009.
Zadovoljstvo javnim prijevozom	68,1	81,7	70,8	76,8	50,6	52,3	34,0	67,5	78,6	85,4	74,8	75,8	91,9	92,8
Zadovoljstvo školama	70,7	-	88,0	-	65,2	-	75,6	-	84,4	-	75,1	-	77,8	-
Zadovoljstvo bolnicama	52,8	-	72,1	-	49,0	-	50,8	-	72,7	-	40,6	-	90,0	-
Zadovoljstvo liječnicima	68,2	-	73,2	-	71,0	-	69,2	-	78,5	-	47,0	-	88,8	-
Zadovoljstvo zelenom površinom	70,8	74,4	67,1	79,0	49,7	56,0	36,6	60,7	65,8	76,6	79,1	86,1	83,6	84,6
Zadovoljstvo sportskim sadržajima	59,0	68,1	49,2	69,7	50,6	59,9	38,2	62,0	73,6	80,1	40,6	68,3	78,5	83,7
Zadovoljstvo kinima	76,2	-	89,0	-	81,6	-	85,6	-	88,1	-	91,2	-	93,7	-
Zadovoljstvo kulturnim sadržajima	85,0	81,9	86,5	92,2	89,3	94,9	78,9	90,0	92,1	93,3	83,0	93,2	96,1	98,7
Zadovoljstvo javnim pristupom internetu	69,4	-	77,2	-	88,7	-	82,8	-	79,4	-	76,7	-	80,9	-
Zadovoljstvo pristupom internetu kod kuće	86,1	-	92,0	-	88,7	-	88,3	-	89,8	-	89,5	-	94,2	-
Lako je pronaći dobar posao	26,9	17,3	47,1	43,9	23,7	18,5	60,4	47,5	74,8	64,5	48,8	56,6	39,6	49,1
Stranci su dobro integrirani	71,1	63,7	71,4	73,8	84,5	78,6	75,1	83,2	68,6	61,3	60,4	65,6	30,8	28,3
Lako je pronaći mjesto za stanovanje po razumnoj cijeni	10,4	17,1	16,1	10,4	26,1	31,5	8,2	18,6	16,2	28,8	13,7	18,9	24,8	22,7
Administrativne službe učinkovito pomažu	37,7	41,6	51,5	67,2	70,9	73,0	41,6	57,7	48,5	62,4	46,7	59,3	55,1	52,9
Zagađenje zraka je veliki problem	80,1	67,7	76,5	70,2	83,6	94,0	73,9	58,7	84,8	74,9	81,5	79,9	52,2	41,5
Buka je veliki problem	74,6	66,0	67,8	63,8	82,8	87,3	25,3	64,8	81,2	76,0	78,6	83,9	56,2	52,4
Ovo je čisti grad	64,6	62,6	67,8	77,6	18,2	15,0	25,0	40,2	35,8	42,6	30,4	42,3	76,9	85,1
Resursi se troše na razuman način	49,2	29,4	27,6	51,4	35,9	11,5	29,9	38,2	41,8	51,2	25,2	40,9	68,6	61,8
Zadovoljan/na sam što živim u ovom gradu	95,1	-	94,1	-	86,1	-	90,7	-	93,0	-	88,9	-	94,2	-
Za pet godina biti će ugodnije živjeti ovdje	61,3	-	77,1	-	72,2	-	72,4	-	63,8	-	74,2	-	49,0	-
Teško je platiti račune na kraju mjeseca	34,4	-	25,0	-	34,0	-	27,2	-	15,6	-	34,3	-	16,7	-
Osjećam se sigurno u susjedstvu	93,7	92,1	92,3	95,1	87,1	83,0	89,0	87,9	88,8	76,1	87,1	92,3	94,6	96,0
Osjećam se sigurno u ovom gradu	82,2	84,0	88,2	91,9	76,3	64,9	74,9	78,9	69,6	65,6	79,1	89,1	92,4	90,3

Izvor: Eurostat (2010.)

6. REZULTATI FOKUSNIH SKUPINA

S ciljem dobivanja detaljnijeg uvida u problematiku te sustav zaštite žrtava nasilja u obitelji na području Grada Zagreba provedena je fokusna skupina. U radu su fokusne skupine sudjelovali predstavnici različitih institucija te organizacija civilnog društva koje su aktivne u pružanju pomoći i zaštite žrtvama nasilja u obitelji na području Grada Zagreba. Gledamo li strukturu sudionika, u radu je fokusne skupine sudjelovalo šest predstavnica organizacija civilnog društva, dvije predstavnice institucija koje skrbe za žrtve nasilja u obitelji te po jedna predstavnica ispred Centra za socijalnu skrb i Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba.

6.1.1. Obilježja korisnika i problema

Kako je tema fokusne grupe bila rasprava o sustavu pomoći i zaštite žrtava nasilja u obitelji tako se i rasprava odnosila upravo na obilježja te skupine korisnika, kao i na aktualne trendove.

Osvrnemo li se na osnovna obilježja žrtava nasilja u obitelji, najčešće se radi o ženama, pri čemu su sudionice posebice istaknule kako su osobe u tretmanu vrlo često financijski neovisne, ali i izrazito niskog kako ljudskog tako i socijalnog kapitala što najbolje ilustriraju slijedeće tvrdnje sudionica: „... prije svega radi se o osobama koje su uglavnom financijski potpuno ovisne i zato se jako teško odlučuju uopće izaći...“; „radi se o osobama koje ili nemaju kvalifikacije ili su niske“, „...dobivamo informacije tih roditelja najčešće od strane majki koje jednostavno nemaju gdje otići s djetetom. Onda su djeca izložena obiteljskom nasilju, svjedoče nasilju u obitelji, trpe fizičko zlostavljanje, trpe emocionalno zlostavljanje, a majka često nema nikakvu podršku oko toga... nema se smjestiti negdje na neko duže vrijeme, nema nikakav posao, nema nikakvu podršku...“. Isto tako, sudionice su istaknule kako je kod osoba koje im se javljaju za pomoć vrlo često vidljivo da su izložene različitim pojavnim oblicima nasilja, pa tako jedna sudionica ističe: „... to nikada nije samo jedna vrsta nasilja, tu je uvijek kombinacija i ekonomskog i verbalnog i fizičkog...“.

Glede trendova, sve su sudionice upozorile na rast broja žrtava nasilja u obitelji u tretmanu, pri čemu je također napomenuto kako je vidljiv i trend porasta nasilja kod mladih osoba: „... u našim podacima je trend, recimo to trend porasta kod mlađih djevojaka. Dakle, koje su izložene nasilju bilo u vezama, vanbračnim zajednicama...“. Porast broja žrtava nasilja u obitelji u tretmanu sudionice tek djelomično pripisuju porastu problematike te puno većim dijelom rastom osviještenosti šire okoline za problematiku nasilja u obitelji. Tako sudionice ističu: „... ja mislim da je i osviještenost ljudi viša, zato i žene znaju što je nasilje. Prije deset godina nisu ni znale, to je razlika velika...“; „... mislim da ima isto veze s osviještenosti. Mi smo primijetili kada god imamo neku akciju...imamo, ne znam... filmić na televiziji, skoči taj broj poziva... znači kako to ljudi vide, vide djeca na televiziji, onda se odluče nazvati... Tako da ne znam koliki je porast, koliko je to stvar osviještenosti...“; „... spremnost na prijavu nasilja, spremnost je veća, a mislim da je nasilja bilo oduvijek i ima ga jednako, samo su spremniji ljudi prijaviti, dakle, i susjedi i stručnjaci i slično...“.

Usmjerimo li se na izvor dojava o pojavnosti nasilja, rasprava je sudionica ukazala kako iste dolaze iz različitih izvora bilo da se radi o policiji, sudovima, zdravstvenim ili obrazovnim ustanovama, susjedima i slično. Uz to raste i broj osoba koje samoinicijativno traže pomoć. Ono na što

upozoravaju sudionice je malen broj dojava od strane liječnika, pa tako jedna sudionica govori: „... veći broj imamo prijava policije, veći je broj žena koje samoinicijativno dolaze, ali od liječnika nemamo niti jednu jedinu prijavu, što ja mislim da je to bitno. Imamo, počeli su nam se vrtići i škole javljati s informacijama, ali od liječnika niti jednu jedinu nismo dobili prijavu“. Tu je važno napomenuti kako su sudionice istaknule da razlog tome vjerojatno leži i u činjenici da je kod liječnika ustaljenija praksa da pojavu nasilja dojavljuju policiji. Ali i tu su upozorile na činjenicu da liječnici ne prijavljuju sumnju što također smatraju bitnim. Tako jedna sudionica navodi: „...liječnici prijavljuju, ali liječnici prijavljuju policiji... dosta imam iskustvo da liječnici prijavljuju ako je neka povreda za koju žena naravno kaže... Na temelju sumnje, oni ne sumnjaju, ali kada god je žena rekla da ju je suprug udario, oni su prijavili... a sada... da li će se uvlačiti da i sumnju prijavljuju, to je već...“.

6.1.2. Problemi te potrebe žrtava obiteljskog nasilja

Upitane o problemima te potrebama žrtava obiteljskog nasilja sudionice su istaknule ponajprije probleme financijske prirode te potrebu za njihovim ekonomskim osamostaljenjem gdje se u prvi plan ističe potreba pronalaska posla uz eventualnu prekvalifikaciju kada je ona potrebna. U tom su kontekstu istaknule i potrebu za osiguravanjem smještaja djece u predškolskim institucijama (uz prilagodbu radnog vremena vrtića potrebama zaposlenih osoba) te dnevnom boravku u slučaju djece osnovnoškolske dobi. Sudionice ističu: „... Dakle, nema mjesta, tete čuvalice su preskupe, koštaju 2.000-3.000 kuna što si rijetko koja mama može priuštiti s jednom plaćom. Problem na razini vrtića i jaslica, nije samo u činjenici da djeca ostanu neupisana, već je problem i da ne rade onako u smjenama kako žene rade. Dakle, naše žene rade u dvije, pa čak i tri, četiri smjene, a mi imamo svega po mojim saznanjima jedan vrtić u gradu koji radi dvije smjene, jutarnju i popodnevu. Fali nam mjesta u dnevnim boravcima za djecu u osnovnoj školi...“. Iz rasprave je sudionica vidljivo kako je problem smještaja djece u predškolske institucije bio naročito izražen tijekom ove godine, posebice djece jasličke dobi: „...imali smo zaista za ovu godinu jedan onako visok broj žena koje su imale problema sa smještajem svoje djece u vrtiće.“; „...najveći problem bio je upravo to, smještaj djece u vrtiće, a da ne govorim u jaslice. Vrlo teško dobivamo i vrlo često nas se odbija, jer se upozorava da su to traumatizirana djeca, a sada u zadnjih godinu dana to je izuzetno teško. Ja naprosto ne mogu dobiti smještaj djeteta...“. Pošto se u pravilu radi o samohranim majkama, to je velika prepreka njihovom uključivanju na tržište rada i time osamostaljivanju.

Važnim pitanjem smatraju i stambeno zbrinjavanje žrtava obiteljskog nasilja, a posebice nakon boravka u skloništu. Da je to izuzetno važno najbolje oslikava sljedeća tvrdnja sudionice: „... problem kuda nakon skloništa? Ako uopće te žene mogu doći do skloništa, je li?...najprije problem kamo smjestiti ženu koja je žrtva nasilja, ako ima sreće pa može biti smještena, onda je tu godinu dana pa se tu nekako dobije pomoć... i onda je pitanje nakon toga, kuda se ona može vratiti. Nažalost, vrlo često je to da nema gdje nego opet natrag... kada sam ja rekla ženi da bi ja to trebala prijaviti ona me je tri puta zvala telefonom i molila da ne poduzimam ništa, jer ona nema kamo s dvoje djece, jer će on tek tada podivljati... nemogućnost smještaja... čini mi se da je čak najmanji problem pružanje podrške, to još mogu dobiti... ali egzistencijalni problemi ostaju kao najveći problem.“. Tu je važno istaknuti i slijedeću tvrdnju jedne od sudionica: „...vratile iz sigurne kuće, vratile se opet u obitelj. Prvi razlog koji su mi govorile je egzistencijalni, vratile su se u kuću jer nisu vidjele gdje i što dalje... podstanari i bez posla i što će dalje i kuda će... Normalno, želja...popraviti će se, neće dalje ali i to je dalje... ali

egzistencijalni je razlog i to je...sve se vrti oko toga...“, koja dodatno naglašava zašto je potrebno osigurati pomoć pri stambenom zbrinjavanju žrtvama obiteljskog nasilja.

Unatoč podizanju svijesti za probleme žrtava obiteljskog nasilja, sudionice su ipak istaknule i još uvijek prisutan problem stigmatizacije, pa tako jedna sudionica ističe: *„... stigmatizacija s kojom se susreću u institucijama poput policije, gdje se prema njima odnosi da su one krive, a ne žrtve...“*. Nadalje su ukazale na potrebu za ubrzanjem sudskih procesa, boljim informiranjem žrtava obiteljskog nasilja o njihovim pravima, kao i potrebu za pojednostavljivanjem pristupa pravu na besplatnu pravnu pomoć. Sudionice ističu: *„... Pravna pomoć, besplatna pravna pomoć uopće ne funkcionira, ti formulari za dobivanje besplatne pravne pomoći su prezahtjevni, osoba praktički treba biti pravnik da bi to znala ispuniti...“* Ponekad žene koje nam se javljaju i kada žele, uspiju saznati da imaju pravo na nekakvu besplatnu pravnu pomoć, izgube se u svoj toj administraciji i birokraciji, ne znaju kako dalje.

6.1.3. Iskustva i poteškoće u radu

Uz već spomenute poteškoće vezane uz proces osiguravanja pomoći žrtvama obiteljskog nasilja kao što su pronalazak posla, osiguravanje smještaja djece u predškolskim institucijama te stambeno zbrinjavanje i pristup besplatnoj pravnoj pomoći, institucije i udruge susreću se i s drugim poteškoćama. Problemi se dotiču kako provedbe izrečenih mjera tako i međusobne suradnje te razmjene informacija među različitim dionicima na području Grada Zagreba koji su uključeni u proces pružanja pomoći žrtvama obiteljskog nasilja.

Da postoje poteškoće u provedbi donesenih mjera zaštite žrtava obiteljskog nasilja najbolje pokazuju slijedeće tvrdnje sudionica: *„... problem koji se dotiče pravosuđa direktno, to je kod izricanja zaštitnih mjera zabrane pristupa... organizirati od onoga koji je izrekao mjeru i njenu provedbu, znači da se nadzire i da postoje kazne ako se mjera prekrši, momentalne, a ne s odgodom od više mjeseci i to ako. To je jedno, a drugo susreti djece s drugim roditeljem s kojim dijete nije na smještaju bilo u sigurnoj kući ili kasnije... dakle s ocem u većem broju slučajeva, moraju biti pod nadzorom službene osobe. Taj uvjet je isto tako vrlo improviziran na terenu, kako gdje...što opet kažem zaštitnu mjeru izriče sud... koji mora omogućiti da li u suradnji s drugima... ali mora omogućiti realizaciju. Znači, organizirati lokacije i ljude koji će to nadzirati jer to centri za socijalnu skrb na svojim terenima ne stignu. To je nemoguće u opisu posla koji oni imaju.“*; *„...izriču se mjere... nema nikakvog sistema, da li monitoringa, izriče se psihosocijalni tretman, užasno malo ustanova uopće pruža usluge tog psihosocijalnog tretmana i što osoba kojoj je izdana mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana, što se dešava ako ga ona ne ispuni? Ništa. Apsolutno ništa. Niti ima monitoring mjera niti ima nekakva sankcija za neispunjavanje tih mjera...“*.

Također je upozoreno i na nedostatak prostornih kapaciteta te stručnog kadra u institucijama s obzirom na velik opseg posla, a u tom pogledu posebice se istaknulo otežano provođenje mjere nadzora. Sudionice tvrde: *„nama je najveći problem prenapučenost ili gužva da kažem tako, mi smo malo s psihologom, mi više termina nemamo...“*; *„... Nama je prvi problem manjak ljudi... druga stvar je mjera obiteljsko-pravne zaštite, mjera nadzora, naročito nad kontaktima gdje se kontakti održavaju po kafićima, po centrima...ne znam...Avenue mallu...gdje već se ljudi nalaze...gdje je i patronažer...“*; *„problem je voditelja mjere nadzora. Iskusni voditelji koji bi trebali biti takvi za 400 kuna nažalost*

neće raditi. Nažalost, novac je tu u pitanju, ne može... to je angažman koji bi se trebao i platiti voditelju...“.

Da problem u radu predstavlja i nedostatna razmjena informacija među različitim organizacijama i institucijama oslikava slijedeća tvrdnja: *„... mi smo segmenti... na terenu, mi smo svi negdje raspršeni, imamo svoje male evidencije i problem je što ne znamo kada se kolegici pojavila ponovo žena koja je bila kod mene, ali zapravo u sustavu jeste u recidivu... netko bi trebao nas imati pod nadzorom, uvjetno ću to reći, pod nadzorom informacija, razmjene tih informacija o žrtvama, da se znaju njihova kretanja, pa da mi šaljemo podatke svatko od sebe pa se to na jednom mjestu se objedinjuje i dobiva se kompletni uvid...“.*

Kao najvećim problemom od strane organizacija civilnog društva istaknuto je pitanje financiranja njihovih programa, gdje se ponajprije problematičnim vidi njihova kratkotrajnost te neredovita ili smanjena isplata ugovorenih sredstava što otežava rad (neizvjesnost, dovođenje u pitanje provedbe programa, problemi s ljudskim resursima). Tako sudionice naglašavaju: *„... mi imamo uredno potpisane ugovore o sufinanciranju na iznos od 30% i ne dobijemo to što je obećano ili nam se usred perioda koji je važeći u potpisu ugovora da informacija od jednih da ćemo dobiti 55% manje, a od drugih 10% manje... Dakle, kako ja mogu raditi kratkoročni ili dugoročni plan rada za projekt, pa konačno i ciljanu populaciju s kojom radim, ako je to ta situacija? Sljedeći problem jeste i trebalo bi nam redovito ne samo dostatno financiranje. Kada kažem redovito- u siječnju za siječanj, a mi smo prve novce 2010. dobili u šestom mjesecu...“; „... naše financiranje nije dostatno, nije sustavno... to nam je stalni kamen spoticanja... prelomi na radnim mjestima, a konkretno ne mogu biti sigurna da ću moći godinu dana plaćati socijalnu radnicu koja mi je ono najosnovnija, najpotrebnija u tom sustavu...“; „... zapravo je nama kao i svakom NGO problem to financiranje i to da smo uvijek nekako u neizvjesnosti. Zapravo, projekt je do godine dana pa onda opet iznova hoćemo li moći dobiti u sljedećoj godini? Onda neizvjesnost, hoće li se mijenjati vlast ili neće, pa hoće li nam doći 25% da nam skidaju sa svih projekata, zbog toga što je kriza pa mislite što će te dalje...“.*

6.1.4. Suradnja institucija i organizacija civilnog društva na području Grada Zagreba pri pružanju pomoći i zaštite žrtvama obiteljskog nasilja

Upitani o međusobnoj suradnji te suradnji s drugim institucijama te organizacijama na području Grada pokazalo se da ista postoji, no ta je slika vrlo raznolika te je teško povlačiti jednoznačne zaključke, a i nerijetko se događa i da kvaliteta te suradnje ponajprije ovisi o osobnim poznanstvima i kontaktima što najbolje oslikava slijedeća tvrdnja: *„... suradnja je inače jako slaba... na osobnim kontaktima, na osobnim vezama. Ja kada nazovem, ja kada smještavam, ja gledam gdje koga znam i tko će mi od njih primiti ženu... ja osobnim nekakvim kontaktima uspijevam, ali ja mislim da to tako ne bi trebalo raditi...“.*

Sudionice su ukazale u pravilu na pozitivnu suradnju s policijom što opisuju slijedeće tvrdnje: *„što se tiče umrežavanja s institucijama mi smo postigli s policijom zaista divnu suradnju...“; „... pozitivnu suradnju s policijom, ne samo u obliku nekakvih edukacija, nego kada ih i zovemo zbog nekog slučaja, dobijemo povratnu informaciju...“; „... mislim da nešto što mogu istaknuti kao jako dobar primjer je policija koja uredno prati žrtve na sud, čeka ih i vraća ih...“.* Pri tome kao jedini prigovor ističu već ranije spomenuti problem „osuđivanja“ žrtva nasilja od strane službenika što

najbolje oslikava slijedeća tvrdnja: „... s policijom tu i tamo, nekada bolja suradnja, nekada lošija. Najviše nas smeta, što oni nekada znaju reći da one izazivaju, da su krive, da su se trebale drugačije ponašati. Tako da imamo neke zamjerke, ali u principu nismo imali nekih većih poteškoća, izlazili bi nam u susret...“.

Iako ističu i pozitivne primjere pojedinih liječnika koji su spremni pomoći što najbolje oslikava ova tvrdnja: „... liječnici su nam u kvartu izuzetni, liječnik, stomatolog, ginekolog, pedijatar, obiteljske medicine. Njih četvero funkcioniraju na način „Kada vi dolazite, dolazite preko reda, papiri nisu potrebni“...“, suradnju sa zdravstvenim ustanovama ocjenjuju u pravilu negativnom. Tako sudionice ističu: „... s bolnicom... zaista iznimno, iznimno loše... ne samo s naše strane, nego i od strane što čujemo od naših klijentica, način na koji se odnose prema njima...“; „... Nailazimo na veliki problem u suradnji s bolnicama. U potpunosti nas negiraju, naše postojanje, što se mi tu uopće miješamo?...“.

Isto tako, stječe se dojam da su zdravstvene ustanove puno otvorenije za suradnju s institucijama nego li organizacijama civilnog društva.

Situacija se pokazala vrlo raznolikom kod centara za socijalnu skrb, pa dok neki navode da je ista loša drugi ističu primjere dobre suradnje. Tako sudionice iznose vrlo šaroliku situaciju koja se najbolje oslikava u slijedećim tvrdnjama: „... centrima za socijalnu skrb je nešto lošija. Sada, kada nam je potrebno nešto, neka informacija uspijemo doći do nje, ali nemamo još izgrađen sustav neke kontinuirane komunikacije, recimo...“; „... loša je suradnja i s centrima i s policijom...nema, nema zapravo komunikacije... nema tu odnosa povjerenja i to je ono što cijelu stvar koči...“; „... mi imamo jako dobru suradnju s centrima, koji smještavaju u našu ustanovu. Stvarno su vrlo brižne socijalne radnice, stalno zovu...“.

Pozitivnom ocjenjuju suradnju sa sudovima te školstvom, posebice unazad nekoliko godina. Sudionice navode: „... dobra je suradnja sa školstvom gdje mi upisujemo djecu, jako imaju razumijevanja i ako bude kakvih problema s djecom, oni odmah reagiraju...“; „... sa sudovima se poboljšalo od kada su se otvorili Uredi za podršku svjedocima i žrtvama. Oni su zaista otvoreni za suradnju, šalju nam klijentice, od njih možemo dobiti nekakve informacije, podatke što nam treba...“.

Sudionice su istakle pozitivnom suradnju sa gradskim stručnim službama gdje su posebice istaknule: „... zadovoljna suradnjom s Gradom Zagrebom. Grad Zagreb je odigrao ključnu ulogu u davanju prostora za sklonište... u činjenici da je utrošeno dosta novca u opremu i samu adaptaciju, građevinski radovi... Isto tako, Grad Zagreb je taj koji već unazad puno godina kroz javne natječaje sufinancira djelatnost skloništa i savjetovališta...“; „... od Grada smo dobili prostor, koji je i olakšao naš posao i unaprijedio nas, ali što se tiče nekakve financijske podrške mogu reći da je ona više simbolična...“; „... mi možemo reći da smo uvijek dobili pomoć koju god smo tražili od Grada Zagreba i uvijek smo imali i financijsku i bilo koju...“.

6.1.5. Potrebna poboljšanja

Upitane o potrebama unapređenja sustava pomoći i zaštite žrtvama obiteljskog nasilja sudionice su istaknule nekoliko aspekata. Ponajprije potrebu poboljšanja mogućnosti za osamostaljivanje žrtava obiteljskog nasilja bilo u vidu prekvalifikacije i zapošljavanja bilo u vidu stambenog zbrinjavanja (npr. prioritet na listi za socijalne stanove pri čemu ističu da bi bilo dovoljno da je taj boravak privremen dok se osoba ne osamostali). Također su upozorile da bi bilo potrebno

olakšati upis djece u predškolske programe, posebice kako bi se majkama olakšao pristup tržištu rada što je osnovni preduvjet ekonomske neovisnosti obitelji.

Potrebni smatraju i osiguravanje dodatnih prostornih, ali i ljudskih resursa, posebice za održavanje susreta i druženja roditelja s djecom, što najbolje dočarava sljedeća tvrdnja: „... *prostorija za kontakte s djecom i onim roditeljem s kojim dijete ne živi, koja je prijateljski uređena, koja nije ovakav sterilan ured. Obavezno kvalitetan stručni nadzor za vrijeme tog kontakta, to je ono što nam je nasušno potrebno. Također želim reći da sve privremene mjere koje stranke zahtijevaju po pitanju skrbništva moraju biti žurne...*“; „... *znači prostor gdje bi se trebali održavati kontakti, to ja mislim da bi se na nivou grada trebali organizirati neki prostor, koji bi mogli kada Centar odredi kontakt, onda barem da se zna gdje će...*“.

Isto tako su istaknuli kako bi im rad uvelike olakšala sustavna financijska podrška: „... *bilo bi zapravo super kada bi bar bili češći nekakvi natječaji na tri godine, kao što ima Nacionalna zaklada, to bi bilo ok...*“; a u stručnom pogledu ponajprije supervizija. Sudionice su također istaknule kako bi kvaliteti sustava doprinio i razvoj međusektorske suradnje: „... *trebalo bi uvesti neki zajednički... međusektorsku suradnju u postupanju u slučajevima nasilja s obitelji...*“ te bolja razmjena informacija među različitim dionicima.

7. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Ovogodišnja je socijalna slika Grada Zagreba nadopunjena novim podacima, kao i komparativnim pokazateljima za Grad Zagreb i njemu bliske gradove u regiji te rezultatima jedne fokusne skupine kojom se željelo steći dublji uvid u sustav pomoći i zaštite žrtava obiteljskog nasilja na području Grada Zagreba. Iako još uvijek nismo uspjeli doći do svih željenih podataka, pri čemu napominjemo da je ta lista daleko kraća nego ranijih godina, socijalna slika nudi niz zanimljivih podataka te ujedno ukazuje na niz zanimljivih trendova na području Grada. Još uvijek nedostaju podaci koji se odnose na socijalne nejednakosti (stopa siromaštva, profil siromaštva i rizične skupine, raspodjela dohotka po kvartilima, Ginijev koeficijent), zdravlje (očekivano trajanje života u času rođenja, očekivano trajanje života u dobrom zdravlju, nesreće na radu, udjel korisnika privatne zdravstvene zaštite i sl.) te podaci kao što je realna stopa rasta BDP-a, postotak djece koja ne završavaju srednjoškolsko obrazovanje, stopa zaposlenosti, broj beskućnika, prosječna dob prilikom prvog sklapanja braka i sl. U prilogu je objavljena lista indikatora pomoću kojih je izvršena analiza (Prilog I.), gdje je naglašeno s kojim je indikatorima napravljena ova analiza, a koje je indikatore potrebno u budućnosti dodatno pratiti.

Svake bi godine u Gradu Zagrebu trebalo provesti anketu o socijalnoj situaciji. Anketom bi se dobili dodatni važni podaci kojih nema u drugim izvorima te bi se saznali stavovi građana o njihovim specifičnim potrebama, pogledu na socijalne intervencije, načinu života, životnim orijentacijama i sl. Jedan od prvih koraka u tom smjeru bila je analiza podataka dobivenih istraživanjem o kvaliteti života i riziku od socijalne isključenosti koje je u lipnju 2006. godine proveo UNDP Hrvatska i koje smo prezentirali u jednom od ranijih izdanja socijalne slike. Podaci su pokazali kako se Grad Zagreb nerijetko nalazi pri vrhu na različitim promatranim dimenzijama, odnosno pokazuje bolju kvalitetu života od hrvatskog prosjeka te većine županija. Isto tako kvaliteta života građana Grada Zagreba je nerijetko usporediva s kvalitetom života stanovnika starih zemalja članica EU-a.

Ovogodišnja je socijalna slika ukazala na niz zanimljivih trendova, prije svega na neznatan porast stanovništva u odnosu na 2001. godinu, što je posljedica dugogodišnjeg negativnog prirodnog prirasta te neznatnog pozitivnog migracijskog salda. Evidentno je i starenje stanovništva, koje je znatno izraženije u Gradu Zagrebu nego li u Hrvatskoj općenito. Za Grad Zagreb karakteristično je sve kasnije stupanje u brak, sve kasnije rađanje djece (jasno je vidljiv pomak s dobne skupine 20-29 u dobnu skupinu 30-39), porast broja djece rođene izvan braka, velik broj samačkih kućanstava te dominantan broj obitelji s manjim brojem djece. Sve to ukazuje na potrebu evaluacije i redefiniranja postojećih mjera pronatalitetne politike Grada Zagreba, a dugoročno će zasigurno iziskivati i intenzivniji razvoj dodatnih usluga skrbi, bilo institucionalnih ili izvaninstitucionalnih. Naime, sukladno prikazanim statističkim podacima te dobivenim rezultatima, ti su kapaciteti i danas nedostadni, a s obzirom na prikazane trendove problem će postati još izraženiji (zapravo, već se sada upozorava na nedostatak izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije i nemoćne osobe, što dovodi do bespotrebne institucionalizacije). Iako Grad Zagreb prednjači u pokrivenosti djece predškolskim ustanovama, ti kapaciteti još uvijek nisu dostatni te je tako i ove godine oko 1 500 djece ostalo bez

mjesta u vrtiću. Tu je svakako važno napomenuti kako je, unatoč novootvorenim kapacitetima ta brojka znatno viša od one prethodnih godina. Nadalje, velik broj osoba čeka na smještaj u ustanove za starije osobe, dok, temeljem dobivenih podataka, možemo reći da su izvaninstitucionalni oblici skrbi podzastupljeni.

Podaci ukazuju i na zabrinjavajući stambeni standard u Gradu Zagrebu. Naime, s jedne strane imamo vrlo siromašan stambeni fond (prije svega se misli na nisku kvadraturu stambenih prostora, pa se često događa da na osobu dolazi manje od 25 m² stambenog prostora i uz uračunate pomoćne prostorije u korisnu površinu stana), koji se ne poboljšava niti u novogradnji. S druge strane imamo nisku kvalitetu stambenih prostora (prije svega u središnjim dijelovima grada, gdje živi pretežno starije stanovništvo). Uz to su cijene novoizgrađenih stanova daleko više nego li u Hrvatskoj općenito. Tijekom se 2009. godine bilježi drastičan pad broja novoizgrađenih stanova, dok je značajniji pad njihove cijene vidljiv tek u prvoj polovici 2010. godine.

Usporedimo li je s prosjekom Hrvatske registrirana je stopa nezaposlenosti, i uz značajan broj rasta broja nezaposlenih osoba unazad dvije godine, u Gradu Zagrebu više nego dvostruko niža. Ipak, zabrinjava struktura nezaposlenih osoba – mlade i starije osobe, najčešće bez škole ili sa stručnom školom, pretežno dugotrajno nezaposlene. Posebice zabrinjava visok udio dugotrajno nezaposlenih osoba. Stoga bi posebnu pozornost trebalo posvetiti analizi postojećih mjera poticanja zapošljavanja te stvaranju većih mogućnosti zapošljavanja naprijed navedenih specifičnih skupina koje su u većem riziku da budu nezaposlene.

Zabrinjava i visok udio osoba koje primaju plaću nižu od prosječne plaće, a troškovi života s druge strane evidentno rastu. Nadalje, rast stope siromaštva ne prati i rast broja korisnika stalne pomoći, već suprotno. Upitna je i činjenica da se u pravilu radi o dugotrajnim korisnicima pomoći, koji su pretežno radno sposobni ili pak se radi o djeci. Na to prethodnih godina upozoravaju i sudionici fokusnih skupina te smatraju kako su u tom pogledu potrebne promjene, a prije svega predlažu uvođenje određenih aktivacijskih mjera. Podaci ukazuju i na neusklađenost broja korisnika stalne pomoći i broja korisnika prava na pomoć za stanovanje. To je posljedica kako propisanih uvjeta koji se odnose na određenu kvadraturu stana koja se ne smije prelaziti prilikom ostvarivanja prava, ali i činjenice da je jedan od uvjeta za ostvarivanje prava i Ugovor o najmu stana, što veliki broj korisnika nema. Na isto prethodnih godina također upozoravaju i sudionici fokusnih skupina, ističući kako bi uvjete trebalo učiniti fleksibilnijima te dati veću važnost diskrecijskoj ocjeni socijalnog radnika. Sudionici fokusnih skupina su također mišljenja da bi trebalo promijeniti uvjete temeljem kojih se ostvaruje pravo na pučku kuhinju, prije svega vezanost tog prava uz pravo na jednokratnu pomoć. Isto tako, naglašavaju kako bi bilo potrebno poticati korisnike da manje koriste pravo na gotove obroke, a više na pakete hrane.

Ovdje je važno napomenuti kako uslijed recentnih gospodarskih kretanja dolazi do određenih promjena. One još uvijek nisu toliko vidljive te je za pretpostaviti da će se prava slika moći utvrditi tek 2010. godine. Trendovi koji su već sada vidljivi jest svakako veća stopa nezaposlenosti te pad

industrijske proizvodnje. Iz rasprava smo u fokusnim skupinama prethodne godine mogli uočiti i problem prezaduženosti građana (bilo uslijed različitih kredita, bilo po tekućem računu), kao i porast broja osoba koje ne primaju plaću za svoj rad ili pak imaju minimalna primanja koja im nisu dostatna da prežive. Pritisak se na CZSS-e još uvijek nije značajno povećao, izuzev većeg priljeva osoba koje su prezadužene ili pak zaposlene s nedostatnim primanjima, a pri čemu su mogućnosti intervencije vrlo ograničene. Ipak, vidljiv je nešto veći pritisak na organizacije civilnog društva koje dijele humanitarnu pomoć (za pretpostaviti je da je razlog tome činjenica da oni nemaju toliko striktna pravila oko imovinskog cenzusa za ostvarivanje određenog oblika pomoći).

Sve to iziskuje potrebu dodatne analize spomenutih trendova te oblikovanja novih prava koja će biti usklađena s postojećim trendovima te će pratiti potrebe postojećih korisnika i biti usmjerena upravo onima najpotrebitijima.

Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim dijelovima Hrvatske, karakterizira ga iznimno visoka stopa liječenih ovisnika, dok se samo može pretpostaviti da je „siva brojka“ daleko veća. Podaci da se radi o mladim osobama te da do prvog liječenja protekne gotovo deset godina ukazuju na nužnost rada na preventivnim programima te na ranom otkrivanju konzumenata opojnih droga među djecom i mladima. Podaci su ukazali i na problem obiteljskog i vršnjačkog nasilja te nedostatnost sadržaja usmjerenih mladima, pa su i u tom području potrebna određena poboljšanja.

Socijalna je slika ukazala i na određene razlike među različitim gradskim područjima. Tako područje Donjeg i Gornjeg Grada prije svega karakterizira starije stanovništvo uz izrazitu tendenciju njegova daljnjeg starenja, najnegativniji prirodni prirast i pretežno samačka kućanstva, što sa sobom povlači najveći stambeni prostor po članu kućanstva. Trnje isto tako karakterizira pretežno starije stanovništvo, koji su mahom korisnici jednokratnih novčanih pomoći uslijed niskih mirovina. Najveći prirodni porast stanovništva karakterističan je za područje Stenjeveca i Sesveta, s tim da je za područje Sesveta karakterističan i veći udio višečlanih obitelji. Višečlana kućanstva dominiraju i u Brezovici, uz velik broj nezaposlenih osoba te kućanstava bez centralnog grijanja. Dubrava je područje s najvećim brojem korisnika novčanih davanja u sustavu socijalne skrbi, gdje u strukturi korisnika prevladavaju višečlane obitelji, doseljenici i djeca. Ima velik broj nezaposlenih osoba te, uz Peščenicu, najmanji raspoloživi stambeni prostor po članu kućanstva. Nezaposlenost, visok udio korisnika novčanih pomoći te neopremljenost stambenih prostora (prije svega nedostatak centralnog grijanja) karakteristika je i Peščenice. Ovi podaci ukazuju na specifičnosti pojedinih gradskih područja te ukazuju na potrebu njihovih daljnjih analiza, kao i na činjenicu da bi u planiranju budućih mjera socijalne politike na području Grada takve specifičnosti svakako trebalo imati na umu.

Ovogodišnja je rasprava u fokusnoj skupini ukazala kako na rast pojavnosti nasilja u obitelji (što se pripisuje većoj osviještenosti) tako i na nekoliko problema u funkcioniranju sustava pomoći i zaštite žrtava obiteljskog nasilja. Krenemo li od potreba samih korisnika usluga, sudionice su istaknule kako bi svakako trebalo dodatno unaprijediti proces reintegracije žrtava obiteljskog nasilja, posebice im omogućiti zapošljavanje (uz eventualnu prekvalifikaciju) što bi trebale pratiti adekvatne usluge za

djecu, a trebalo bi im i pomoći i u stambenom zbrinjavanju. Tu se još naglašavaju poteškoće poput dugotrajnosti sudskih procesa, stigmatizacije žrtava nasilja, nedovoljne informiranosti žrtava o njihovim pravima te „kompliciranog“ pristupa besplatnoj pravnoj pomoći. Osvrnemo li se na sam sustav, možemo vidjeti da je suradnja među različitim akterima vrlo raznolika te bi trebalo više proraditi na razvoju međusektorske suradnje te razmjeni informacija. Naročito se naglašava kako ne postoje uvjeti za provođenje zaštitnih mjera (nedostatak prostornih i ljudskih resursa), ali i da izostaje praćenje te provedbe što je također bitno. Uz to se ističe i problem financiranja, posebice kod organizacija civilnog društva koje bi prema njihovom mišljenju trebalo biti dugoročnije te pravovremeno kako bi se osigurao kontinuirani rad.

Kontinuirani rad na socijalnoj slici identificirao je niz otvorenih pitanja i potrebu daljnjih analiza. To se posebno odnosi na procjenu učinkovitosti socijalnih intervencija Grada Zagreba koji svojim iznosom i obuhvatom daleko nadmašuju druga hrvatska područja (osim, možda, druge razvijene hrvatske gradove s razvijenim socijalnim programom kao što su, primjerice, Split, Rijeka ili Varaždin). Svi raspoloživi podaci pokazuju da s jedne strane imamo stanovništvo obuhvaćeno socijalnom zaštitom koje je dostatno zaštićeno, npr. višečlane obitelji (možda čak i toliko da im se ne isplati zaposliti se, pogotovo ako rade na „crno“), dok drugi dio socijalno ugroženih ostaje potpuno neobuhvaćen kako državnim tako i gradskim socijalnim intervencijama (npr. problem nedostatnosti pomoći samcima, osobama s minimalnim primanjima ili koje ne dobivaju redovito plaću, roditeljima koji ne primaju alimentaciju, teško oboljelim osobama, organiziranja pomoći i njege, tretmana osoba s psihičkim poteškoćama i sl.). Pri tome je važno napomenuti problem neusklađenosti postojećih mjera u sustavu socijalne skrbi s promjenama koje su se unazad nekoliko godine dogodile u društvu. Postavlja se i pitanje potrebe za većom suradnjom socijalne skrbi na gradskoj razini i socijalne skrbi koja se ostvaruje putem centara za socijalnu skrb i drugih ustanova socijalne skrbi. Isto tako, postoji i potreba za sustavnijom suradnjom s organizacijama civilnog društva, budući da su se one pokazale i više nego li dobro došlom nadopunom postojećih programa na državnoj i gradskoj razini. Grad bi Zagreb mogao biti inicijator preispitivanja sadašnjeg nacionalnog ustroja socijalne skrbi koji zbog paralelizma nacionalnih i lokalnih programa dovodi do velikih razlika u socijalnim pravima građana, ovisno o području na kojemu su nastanjeni.

Uz opću socijalnu sliku povremeno bi trebalo provoditi preciznije ciljane analize pojedinih društvenih skupina ili skupina korisnika socijalne skrbi. Svaka je skupina specifična pa su i njezine potrebe specifične, kao što je to ovdje pokazala i kratko prezentirana analiza beskućnika u gradu Zagrebu. To se, primjerice, odnosi na djecu, Rome, samohrane roditelje, invalide Domovinskog rata, stambeno nezbrinute, itd. Premda Grad razvija posebne programe za posebne skupine, te programe treba dodatno analizirati i osmišljavati u okviru cjelokupne socijalne slike Grada Zagreba. S obzirom na ubrzano raslojavanje u društvu, globalizacijske ali i „lokalizacijske“ procese, takve specifične, ciljane, povremene analize ciljanih skupina postat će najvjerojatnije sve važnije i važnije. Rezultati takvih analiza poslužiti će izradi kompletnije socijalne slike, ali i kao izvor podataka za sustavnije proučavanje i djelovanje usmjereno ka nekim posebno ugroženim skupinama.

LITERATURA I IZVORI

- Bežovan, G., Zrinščak, S. (2001). Mogućnosti decentralizacije u socijalnoj politici i nove uloge lokalnih vlasti. *Revija za socijalnu politiku* 8(3-4): 239-258.
- Council of Europe (2005). *Concerted development of social cohesion indicators. Methodological guide*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Council of Europe (2009). *Country Factsheets: Croatia*. Posjećeno 15.11.2009. na mrežnim stranicama Vijeća Europe: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/CountryFactsheets/CountryTable_en.asp.
- Državni zavod za statistiku (2000). *Socijalna skrb 1999 i 2000. (statističko izvješće)*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Državni zavod za statistiku (2003). *Popis stanovništva, kućanstava i stanova: Stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Državni zavod za statistiku (2007.a). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2006. *Priopćenje broj 7.1.1*. Posjećeno 10.10.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/firstreldet.asp?pYear=2007&pIDSubject=7>.
- Državni zavod za statistiku (2007.b). *Statistički ljetopis 2006*. Posjećeno 5.9.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/>.
- Državni zavod za statistiku (2007.c). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2006. *Priopćenje broj 7.1.2*. Posjećeno 10.10.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/firstreldet.asp?pYear=2007&pIDSubject=7>.
- Državni zavod za statistiku (2007.d). Završene zgrade i stanovi u 2006. *Priopćenje broj 3.1.10*. Posjećeno 10.10.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/firstreldet.asp?pYear=2007&pIDSubject=7>.
- Državni zavod za statistiku (2007.e). Pokazatelji siromaštva od 2004. do 2006. *Priopćenje broj 14.1.2*. Posjećeno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2007.f). *Statističke informacije 2007*. Posjećeno 10.11.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/>.
- Državni zavod za statistiku (2008.a). Popis stanovništva 2001. (datoteka s podacima). Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/census.htm>.
- Državni zavod za statistiku (2008.b). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2007. *Priopćenje broj 7.1.1*. Posjećeno 27.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/7-1-1_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.c). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2007. *Priopćenje broj 7.1.2*. Posjećeno 27.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/7-1-2_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.d). *Statistički ljetopis 2007*. Posjećeno 27.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/>.
- Državni zavod za statistiku (2008.e). Osnovne škole. *Priopćenje broj 8.1.2*. Posjećeno 11.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/8-1-2_1h2008.htm.

- Državni zavod za statistiku (2008.f). *Nasilje u obitelji 2001.–2006.* Posjećeno 11.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2008.g). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja – početak predškolske godine 2007./2008. *Priopćenje broj 8.1.8.* Posjećeno 12.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2008/8-1-8_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.h). Cijene prodanih novih stanova u drugom polugodištu 2007. *Priopćenje broj 3.1.6./2.* Posjećeno 12.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2007/3-1-6_2h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.i). Završene zgrade i stanovi u 2007. *Priopćenje broj 3.1.9.* Posjećeno 7.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2007/3-1-6_2h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.j). Indeks obujma industrijske proizvodnje u prosincu 2007. *Priopćenje broj 2.1.1./12.* Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.k). Pokazatelji siromaštva od 2005.-2007. *Priopćenje broj 14.1.2.* Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.l). Statistička izvješća *Prirodno kretanje stanovništva u 2007. godini.* Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Državni zavod za statistiku (2009.a). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2008. *Priopćenje broj 7.1.2.* Posjećeno 28.06.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2009/7-1-2_1h2009.htm
- Državni zavod za statistiku (2009.b). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja – Početak pedagoške godine 2008./2009. *Priopćenje broj 8.1.8.* Posjećeno 28.06.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2009/8-1-8_1h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.c). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2008. *Priopćenje broj 7.1.1.* Posjećeno 22.8.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2009/7-1-1_1h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.d). Umrli u prometnim nesrećama u 2007. *Priopćenje broj 7.1.3.* Posjećeno 22.8.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2009/7-1-3_1h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.e). Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće za prosinac 2008. *Priopćenje broj 9.1.1./12.* Posjećeno 30.08.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2009/1-1-1_12h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.f). Prosječne mjesečne isplaćene bruto plaće za prosinac 2008. *Priopćenje broj 9.1.2./12.* Posjećeno 30.08.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2009/1-1-2_12h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.g). Završene zgrade i stanovi u 2008. *Priopćenje broj 3.1.9.* Posjećeno 17.10.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2009/3-1-9_1h2009.htm.

- Državni zavod za statistiku (2009.h). Cijene prodanih novih stanova u drugom polugodištu 2008. *Priopćenje broj 3.1.5./1.* Posjećeno 17.10.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/3-1-5_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.i). Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2008. *Priopćenje broj 7.1.4.* Posjećeno 17.10.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2009/7-1-4_1h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.j). Zaposleni prema djelatnostima i po spolu u 2008. Konačni podaci. *Priopćenje broj 9.2.6.* Posjećeno 17.10.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2009/9-2-6_1h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.k). Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku i županije 2006. *Priopćenje broj 12.1.2.* Posjećeno 17.10.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2009/12-1-2_1h2009.htm.
- Državni zavod za statistiku (2009.l). Cijene prodanih stanova u drugom polugodištu 2008. *Priopćenje broj 3.1.5/2.* Posjećeno 17.10.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr>.
- Državni zavod za statistiku (2009.m). *Statistički ljetopis 2008.* Posjećeno 22.8.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr>.
- Državni zavod za statistiku (2009.n). Indeks obujma industrijske proizvodnje u prosincu 2008., prvi rezultati. *Priopćenje broj 2.1.1./12.* Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2009.i). Pokazatelji siromaštva od 2006. do 2008. *Priopćenje broj 14.1.2.* Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2009.j). Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju u 2008. *Priopćenje broj 8.1.6.* Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2009.k). Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru ak. g. 2008./2009. *Priopćenje broj 8.1.7.* Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2009.l). Korisnici i usluge socijalne skrbi. *Priopćenje broj 8.4.1.* Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.a). Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2009. *Priopćenje broj 7.1.4.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.b). *Mjesečno statističko izvješće broj 7.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.c) Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2009. *Priopćenje broj 7.1.1.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.d). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2009. *Priopćenje broj 7.1.2.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.e). Završene zgrade i stanovi u 2009. *Priopćenje broj 3.1.9.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

- Državni zavod za statistiku (2010.f). Cijene prodanih novih stanova u drugom polugodištu 2009. *Priopćenje broj 3.1.5/2*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.g). Cijene prodanih stanova u prvom polugodištu 2010. *Priopćenje broj 3.1.5/1.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.h). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja – početak pedagoške godine 2009./2010. *Priopćenje broj 8.1.8*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.i). Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, prostorne jedinice za statistiku 2. razine i županije u 2007. *Priopćenje broj 12.1.2*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.j). Procjena tromjesečnog obračuna bruto domaćeg proizvoda za drugo tromjesečje 2010. *Priopćenje broj 12.1/2*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.k). Indeks obujma industrijske proizvodnje u prosincu 2009. *Priopćenje broj 2.1.1/12*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.l). prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih za prosinac 2009. *Priopćenje broj 9.1.1/12*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.m). Umrli u prometnim nesrećama u 2009. *Priopćenje 7.1.3*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2010.n). Pokazatelji siromaštva u 2009. *Priopćenje broj 14.1.2*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Eurostat (2010). *City Statistics – Urban Audit dana collections*. Posjećeno 13.1.2010. na mrežnim stranicama Eurostata: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.
- Ferrera, M., Matsaganis, M., Sacchi, S. (2006). Model otvorene koordinacije protiv siromaštva: novi „proces socijalnog uključivanja“ Europske unije. U: Zrinščak, S. (ur.), *Socijalna država u 21. stoljeću – privid ili stvarnost?* Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.
- Galić, R., Ljubotina, D., Matić, R. Matešković, D., Ninić, A. (2009). *Mladi i sigurnost: osjećaju li se mladi sigurno u Gradu Zagrebu*. Zagreb: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.
- Grad Zagreb (2002). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2001. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 10/02.
- Grad Zagreb (2003). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2002. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 10/03.
- Grad Zagreb (2004). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2003. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 8/04.
- Grad Zagreb (2005). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2004. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 6/05.

- Grad Zagreb (2006). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2005. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 9/06.
- Grad Zagreb (2007). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2006. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 5/07.
- Grad Zagreb (2008.). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2007. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 6/08.
- Grad Zagreb (2009.). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2008. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 9/09.
- Grad Zagreb (2010.a). Mjesna samouprava. Posjećeno 10.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=13906>.
- Grad Zagreb (2010.b). Konačna lista reda prvenstva za odabir javno najamnih stanova Grada Zagreba.
- Grad Zagreb (2010.c). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2008. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 9/09.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2008). Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2007. Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: www.hzjz.hr.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2009.a). *Izješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2008. godini*. Posjećeno 30.6.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr/publikacije/ovisnici2008.pdf>.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2009.b). *Izješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj*. Posjećeno 30.6.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: http://www.hzjz.hr/epidemiologija/kron_mas/invalidi08.pdf.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2009.c). *Prekidi trudnoće u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2008. godine*. Posjećeno 28.8.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: http://www.hzjz.hr/publikacije/prekidi_2008.pdf.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2009.d). *Izješće o umrlim osobama u Hrvatskoj u 2008. godini*. Posjećeno 30.8.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: http://www.hzjz.hr/publikacije/umrli_2008.pdf.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2009.e). *Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2008*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: www.hzjz.hr.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2010.a). *Prekidi trudnoće u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2009. godine*. Posjećeno 28.8.2010. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr>.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2010.b). *Izješće o umrlim osobama u Hrvatskoj u 2009. godini*. Posjećeno 30.8.2010. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr>.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2010.c). *Izješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2009. godini*. Posjećeno 30.6.2010. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr>.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2010.d). *Izješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj*. Posjećeno 30.10.2010. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr/>.

- Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2008.). *Statističke informacije HZMO-a, broj 4/2008*. Posjećeno 30.6.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/statisticke_informacije/2008/4/Statistick_e_informacijeHZMOa_4_2008_veljaca2009.pdf.
- HZMO (2009): *Statističke informacije HZMO-a, broj 4/2009*. Posjećeno 30.10.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: <http://www.mirovinsko.hr>.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2008). *Godišnjak 2007*. Posjećeno 04.09.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: <http://www.hzz.hr/DocSlike/Godisnjak2007-HR-web.pdf>; Zagreb 2008.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2009.a). *Godišnjak 2008*. Posjećeno 27.06.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: http://www.hzz.hr/DocSlike/HZZ_Godisnjak_2008.pdf.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2009.b). *Mjesečni statistički bilten, god XXII, broj 1*. Posjećeno 28.06.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: http://www.hzz.hr/DocSlike/stat_bilten_01_2009.pdf.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2009.c). Baza podataka o zaposlenosti i nezaposlenosti. Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: www.hzz.hr.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.a). Baza podataka o zaposlenosti i nezaposlenosti. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: www.hzz.hr.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.b). *Godišnjak 2009*. Posjećeno 27.09.2010. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: <http://www.hzz.hr>.
- Matković (2007.a). Zaposlenost i kvaliteta posla (31-42). U L. Japec i Z. Šućur (ur.): *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: UNDP.
- Matković, T. (2007.b), „Obuhvat sustavom predškolske skrbi u Hrvatskoj 1989.-2005“, *Revija za socijalnu politiku*, 14(1): 123-125 (revidirana verzija).
- Matković, T., Šućur, Z., Zrinščak, S. (2007). Inequality, Poverty, and Material Deprivation in New and Old Members of European Union. *Croatian Medical Journal*, 48(5): 636-652).
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2008.a). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2007. godini* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi: <http://www.mzss.hr>.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2008.b). *Godišnje statističko izvješće o korisnicima i pomoćima u socijalnoj skrbi u Gradu Zagrebu u 2007. godini*. Zagreb: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2009.a). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2008. godini*. Posjećeno 02.9.2009. na mrežnim stranicama Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi: http://www.mzss.hr/hr/zdravstvo_i_socijalna_skrb/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca/godisnje_i_zvjesce_2008.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2009.b). *Godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2008. godini*. Posjećeno 02.9.2010. na mrežnim stranicama Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi: www.mzss.hr.

- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2009.c). *Godišnje statističko izvješće o korisnicima i pomoćima u socijalnoj skrbi u Gradu Zagrebu u 2008. godini*. Zagreb: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2009.d). *Nezaposlene radno sposobne osobe korisnici stalne pomoći – dodatna statistika*. Zagreb: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2010.a). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2009. godini*. Posjeđeno 02.9.2010. na mrežnim stranicama Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi: www.mzss.hr.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2010.b). *Godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2008. godini*. Posjeđeno 02.9.2010. na mrežnim stranicama Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi: www.mzss.hr.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2010.c). *Godišnje statističko izvješće o korisnicima i pomoćima u socijalnoj skrbi u Gradu Zagrebu u 2009. godini*. Zagreb: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.
- Ministarstvo unutarnjih poslova (2010). *Trgovanje ljudima*. Posjeđeno 22.10. 2009. godine na mrežnim stranicama Ministarstva unutarnjih poslova: www.mup.hr.
- Mrđen, S. (2005). Projekcije stanovništva Hrvatske do 2031. godine. U: Živić, D., Pokos, N., Mišetić, A. (ur.) *Stanovništvo Hrvatske – dosadašnji razvoj i perspektive*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Pravilnik o odobravanju pomoći za uzdržavanje u obliku zajma, mjerila i obilježja stana potrebnog za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba samca ili obitelji i o odobravanju pomoći iz socijalne skrbi. *Narodne novine*, broj: 29/98, 117/00 i 81/04.
- Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N., Josipović, N. (2003). *Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Stubbs, P., Zrinščak, S. (2005). Proširena socijalna Europa? Socijalna politika, socijalna uključenost i socijalni dijalog u Hrvatskoj i Europskoj uniji. U: Ott, K. (ur.), *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Ususret izazovima pregovora* (157-181). Zagreb: Institut za javne financije i Zaklada Friedrich Ebert.
- Šostar, Z., Bakula Anđelić, M., Majsec Sobota, V. (2006). Položaj osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu. *Revija za socijalnu politiku* 13(1): 53-65.
- Šućur, Z. (2006). Objektivno i subjektivno siromaštvo u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 13(3-4): 237-255.
- Šućur, Z. (2007). Zdravlje i kvaliteta zdravstvenih usluga (79-88). U L. Japec i Z. Šućur (ur.): *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: UNDP.
- Šućur, Z. (2008.) Socijalna sigurnost i kvaliteta života starijih osoba bez mirovinskih primanja u Republici Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 15(3):435-454.
- Treaty of Amsterdam, *Official Journal C* 340, 10. November 1997.
- UNDP Hrvatska (2006.a). *Istraživanja kvalitete života i rizika od socijalne isključenosti*. Zagreb: UNDP Hrvatska.
- UNDP Hrvatska (2006.b). *Neumreženi: Lica socijalne isključenosti u Hrvatskoj*. Zagreb: UNDP Hrvatska.

- UNDP Hrvatska (2007). *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: UNDP Hrvatska.
- Vijeće Europe (2006). Zaključci XVIII-1 o primjeni Europske socijalne povelje u Republici Hrvatskoj.
- Vlada Republike Hrvatske (2007). *Hrvatska i EU potpisale Memorandum o socijalnoj uključenosti*. Posjećeno 24.11.2007. na mrežnim stranicama Vlade RH: http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/2007/ozujak/hrvatska_i_eu_potpisale_memorandum_o_socijalnoj_ukljucenosti.
- Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski Sabor. *Narodne novine*, broj 116/99, 109/00, 53/03 i 19/07.
- Zakon o popisu stanovništva, kućanstava i stanova, *Narodne novine*, broj 22/01.
- Zakon o roditeljskim potporama, *Narodne novine*, broj 85/08 i 110/08.
- Zakon o socijalnoj skrbi. *Narodne novine*, broj 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06 i 79/07.
- ZG STAT (2004). *Grad Zagreb: stanovništvo, kućanstva i stanovi 2001.- prema Popisu stanovništva, kućanstva i stanova 2001*. Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2006.a). *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2005*. Posjećeno 20.9.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/FPHW?OpenForm&2&30090>.
- ZG STAT (2006.b). Vitalna statistika – prirodno kretanje stanovništva po gradskim četvrtima Grada Zagreba od 2001.-2005. Posjećeno 15.9.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2007.a). *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2006*. Posjećeno 20.9.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/zgstat/ljetopis2005.html>.
- ZG STAT (2007.b). *Vitalna statistika* (priopćenje). Posjećeno 5.11.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/zgstat/ljetopis2005.html>.
- ZG STAT (2007.c). *Osobna potrošnja i primanja kućanstava Republike Hrvatske i Grada Zagreba u 2005.* (priopćenje). Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2007.d). *Gospodarska i društvena kretanja u Gradu Zagrebu–razdoblje I– VI. 2007. godine*. Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2007.e). *Statistički ljetopis Zagreba 2007*. Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2007.f). *Zaposlenost i nezaposlenost* (priopćenje). Posjećeno 15.10.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2007.g). *Zaposleni i nezaposleni na području Grada Zagreba u 2006.* (godišnje priopćenje). Posjećeno 15.10.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2008.a). *Gospodarska i društvena kretanja u Gradu Zagrebu–razdoblje I– VI. 2008. godine*. Zagreb: Grad Zagreb. Posjećeno 30.9.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2008.b). *Zaposlenost i nezaposlenost (godišnje priopćenje)*. Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2008.c) *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2008.* (radna verzija). Zagreb: Grad Zagreb
- ZG STAT (2008.d). *Prirodno kretanje stanovništva od 2001.-2007.* (godišnje priopćenje). Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/>.

- ZG STAT (2009.a). *Gospodarska i društvena kretanja u Gradu Zagrebu – razdoblje I-VI.2009. godine*. Posjećeno 28.8.2009. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2009.b). *Osnovno obrazovanje – kraj šk.g. 2007./2008. i početak šk.g. 2008./2009. (priopćenje)*. Posjećeno 28.08.2009. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2009.c). *Srednje obrazovanje – kraj šk.g. 2007./2008. i početak šk.g. 2008./2009. (priopćenje)*. Posjećeno 28.8.2009. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2009.d). *Vitalna statistika (priopćenje)*. Posjećeno 15.10.2009. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2009.e). *Završene zgrade i stanovi u Gradu Zagrebu (priopćenje)*. Posjećeno 17.10.2009. godine na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/>.
- ZG STAT (2009.f). *Zaposlenost i nezaposlenost 2008. (godišnje priopćenje – ožujak 2009.)*. Posjećeno 15.10. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2009.g). *Neto i bruto plaće (mjesečno priopćenje - ožujak 2008.)*. Posjećeno 5.11.2009. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2009.h) *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2009*. Zagreb: Grad Zagreb
- ZG STAT (2010.a). *Vitalna statistika*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.b). *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2010 (radna verzija)*. Zagreb: Grad Zagreb
- ZG STAT (2010.c). *Završene zgrade i stanovi u Gradu Zagrebu 2009*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.d). *Osnovno obrazovanje- kraj šk. g. 2008./2009. i početak šk. g.2009./2010.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.e) *Srednje obrazovanje - kraj šk. g. 2008./2009. i početak šk.g. 2009./2010.* Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.f). *Zaposlenost i nezaposlenost 2009*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.g). *Neto i bruto plaće (ožujak 2009.)*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.h). *Industrija (prosinac 2009.)*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.i). *Prodajne cijene proizvođača industrijskih proizvoda (prosinac 2009)*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.j). *Neto i bruto plaće (mjesečno priopćenje – kolovoz 2010.)*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2010.k). *Plaće 2009*. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- Zrinščak, S. (2006). *Socijalna politika u procjepima globalizacije i europeizacije*. U S. Zrinščak (ur.), *Socijalna država u 21. stoljeću – privid ili stvarnost?* Zagreb: Pravni fakultet.

PRILOG I.: Pregled socijalnih indikatora za izradu socijalne slike Grada Zagreba⁵⁶

STANOVNIŠTVO

- **Ukupan broj**
- **Spolna struktura**
- **Dobna struktura**
- **Prosječna starost stanovništva**
- **Indeks starenja stanovništva**
- **Koeficijent starosti**
- **Stanovništvo prema aktivnosti**
- **Obrazovna struktura stanovništva**
- **Natalitet**
- **Mortalitet**
- **Stopa mortaliteta dojenčadi**
- **Stopa perinatalne smrtnosti**
- **Prirodno kretanje stanovništva**
- **Vitalni indeks**
- **Migracije**
- **Broj i sastav manjina**
- **Indeks ovisnosti stanovništva**

KUĆANSTVA I OBITELJ

- **Broj kućanstava i obitelji**
- **Obiteljska kućanstva prema broju članova**
- **Prosječan broj članova privatnih kućanstava**
- **Tip obitelji**
- **Broj djece u obitelji**
- **Totalna stopa fertiliteta**
- **Broj sklopljenih brakova**
- **Stopa nupcijaliteta**
- **Broj razvedenih brakova**
- **Stopa divorcijaliteta**
- **Broj razvedenih na 1000 sklopljenih brakova**
- **Broj uzdržavane djece rođene u braku koji se razvodi**
- **Živorodeni prema bračnosti**
- **Živorodeni prema starosti majke**
- **Prekidi trudnoće**
- **Totalna stopa prvog sklapanja braka žena do 50 godina**
- **Prosječna dob prilikom prvog sklapanja braka**
- **Prosječna dob majke prilikom rođenja prvog djeteta**
- **Struktura raspoloživog dohotka kućanstva**
- **Broj i oblici zlostavljanja u obitelji**

⁵⁶ **Masnim slovima** su otisnuti indikatori koji su bili korišteni prigodom izrade ove socijalne slike, a ostali indikatori se navode kao poželjni za izradu sljedećih izdanja socijalne slike Grada Zagreba, a uz pomoć kojih će i prezentacija ukupne situacije biti svakako potpunija.

STAMBENI STANDARD

- **Ukupan broj stanova prema namjeni**
- **Nastanjeni stanovi prema prosječnoj površini i prosječnom broju članova**
- **Struktura stanova prema broju soba**
- **Stanovi prema opremljenosti (struja, voda, kanalizacija, grijanje)**
- **Privatna kućanstva prema osnovi korištenja stana**
- **Struktura potrošnje kućanstva**
- **Prosječan broj soba po osobi**
- **Koeficijent priuštivosti (prosječan osobni dohodak/ prosječna cijena stana u novogradnji)**
- **Broj beskućnika**
- **Potražnja za socijalnim stanovima**
- **Prenaseljenost stambenog fonda**
- **Postotak kućanstava s trajnim proizvodima (kolor TV, video, osobni automobil, mobilni telefon, osobni kompjutor...)**
- **Novoizgrađeni stanovi**

ODGOJ I OBRAZOVANJE

- **Broj javnih i privatnih jaslica, vrtića i škola**
- **Postotak djece u javnim i privatnim jaslicama i vrtićima**
- **Udio upisane djece u javno financiranim jaslicama i vrtićima**
- **Broj osnovnih i srednjih škola**
- **Broj i struktura upisanih i diplomiranih studenata**
- **Broj djece obuhvaćene produženim boravkom u školi**
- **Postotak upisanih učenika koji ne završavaju srednjoškolsko obrazovanje**
- **Prosječna opterećenost učionica**
- **Broj dodijeljenih stipendija i struktura primaoca stipendija**

ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

- **Ukupan broj zaposlenih**
- **Zaposleni prema vrsti djelatnosti**
- **Zaposleni u poslovnim subjektima prema vrsti i radnom mjestu (na određeno, na neodređeno, pripravnici i vježbenici)**
- **Zaposleni u poslovnim subjektima prema oblicima vlasništva**
- **Zaposleni u poslovnim subjektima prema stupnju obrazovanja i spolu**
- **Visina neto primanja zaposlenih po sektorima djelatnosti**
- **Stopa zaposlenosti**
- **Postotak samozaposlenih osoba**
- **Postotak zaposlenih s djelomičnim radnim vremenom**
- **Ukupan broj nezaposlenih prema spolu**
- **Udio osoba koje prvi puta traže zaposlenje**
- **Udio dugotrajne nezaposlenosti (1-2 godine)**
- **Udio vrlo duge nezaposlenosti (više od 2 godine)**
- **Udio pojedinih dobnih skupina u strukturi nezaposlenih**
- **Stopa registrirane nezaposlenosti**
- **Nezaposleni prema obrazovanju**
- **Udio korisnika naknada za nezaposlene**
- **Udio žena koje prvi puta traže zaposlenje**

EKONOMSKI PODACI

- **BDP – bruto**
- **BDP – per capita**
- **Prosječna neto plaća**
- **Struktura gradskog proračuna**
- Realna stopa rasta BDP-a
- **Stopa rasta industrijske proizvodnje**
- Kretanje cijene života u Zagrebu

ZDRAVLJE

- **Umrli prema najčešćim uzrocima smrti**
- **Nasilne smrti**
- **Broj poginulih u prometnim nesrećama**
- **Standardizirane stope smrtnosti prema različitim tipovima bolesti**
- Očekivano trajanje života u času rođenja
- Očekivano trajanje života u dobrom zdravlju
- Nesreće na radu prema tipu aktivnosti
- **Ovisnici o alkoholu i opojnim drogama**
- **Osobe s invaliditetom**
- **Samoprocjena zdravstvenog stanja građana**
- Udjel korisnika privatne zdravstvene zaštite

SOCIJALNE NEJEDNAKOSTI

- **Struktura zaposlenih u poslovnim subjektima prema visini neto-plaća**
- **Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život**
- Stopa siromaštva
- Jaz siromaštva
- Profil siromašnih i rizične skupine
- **Struktura dohotka**
- Raspodjela dohotka prema kvintilima
- Ginijev koeficijent dohodovnih nejednakosti
- **Osobe koje žive u kućanstvima u kojima nitko ne radi**

SOCIJALNA ZAŠTITA

- **Broj ustanova socijalne skrbi u Gradu Zagrebu**
- **Prava, usluge i mjere socijalne skrbi**
- **Davanja za djecu**
- **Maloljetni i punoljetni korisnici socijalne skrbi**
- **Broj korisnika socijalne skrbi koja se financira iz gradskog proračuna**
- **Korisnici mirovina prema vrstama mirovina**
- **Omjer osiguranika i umirovljenika**
- **Korisnici dodatnih socijalnih prava prema gradskoj odluci**
- **Korisnici pomoći za podmirivanje troškova stanovanja**
- **Korisnici pomoći za troškove ogrjeva**
- **Trgovanje ljudima**
- **Ustanove socijalne skrbi prema tipu, vlasništvu i korisnicima**
- **Financirane organizacije civilnog društva prema aktivnosti i programima**
- **Struktura primalaca raznih oblika pomoći prema spolu, starosti, obrazovanju i sl.**